

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΣΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΣΗ
1911

The Project Gutenberg EBook of Republic, Volume 1, by Plato

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Republic, Volume 1

Author: Plato

Translator: Ioannis Gryparis

Release Date: April 18, 2012 [EBook #39476]

Language: Greek

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK REPUBLIC, VOLUME 1 ***

Produced by Sophia Canoni. Thanks to George Canonis for his major work in proofreading. Book provided by Iason Konstantinides.

Note: The tonic system has been changed from polytonic to monotonic, otherwise the spelling of the book has not been changed. Footnotes have been converted to endnotes. // Σημείωση: Το τονικό σύστημα έχει αλλάξει από πολυτονικό σε μονοτονικό. Κατά τα άλλα έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του βιβλίου. Ο υποσημειώσεις των σελίδων έχουν μεταφερθεί στο τέλος του βιβλίου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΞΗ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ**

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

**ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΞΗ
1911**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ θεμελιώδης βάση τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἡ τελεία συνταύτισις τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς δικαιοσύνης· τὸ περιεχόμενον δηλαδὴ τοῦ πολυθρυλήτου αὐτοῦ ἔργου εἶναι καθαρῶς ἠθικόν, καὶ μολαταῦτα ἐκ τῶν δύο τίτλων, ποὺ μας διέσωσεν ἡ ἀρχαιοτάτη παράδοσις: Πολιτεία ἢ περὶ δικαίου, ἐπεκράτησεν ὁ πρῶτος, δια τοῦ οὐοοίου ἐξαίρεται ἀποκλειστικώτερον τὸ πολιτικόν καὶ κοινωνικόν περιεχόμενον τοῦ διαλόγου.

Ὁ Πλάτων λοιπὸν ἀναλαμβάνει κυρίως τὴν ἐρευναν περὶ τῆς φύσεως τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, δια νὰ καταδείξῃ συγχρόνως τὴν ἠθικὴν ἀνάγκην τόσο

του κράτους όσον και του ατόμου να κανονίζουν πάσαν αυτών την διαγωγήν επί της δικαιοσύνης, η οποία κατά τον τελευταίον αυτής λόγον είναι αυτή η Ιδέα του αγαθού, η πηγή της τελείας ευδαιμονίας διά τα άτομα και τας κοινωνίας, ο θεός τον Πλάτωνος. Και αντιστρόφως όμως, επειδή η δικαιοσύνη εμφανίζεται κυρίως εις τας κοινωνικάς και πολιτικάς σχέσεις του ανθρώπου, πάσα αναζήτησις του αρίστου πολιτικού οργανισμού οδηγεί κατ' ανάγκην εις την ανάλυσιν αυτής της εννοίας της δικαιοσύνης, και επί τη βάσει αυτής εις τον καθορισμόν των πρακτικών εφαρμογών της. Η δικαιοσύνη είναι αρετή εφικτή εις τον άνθρωπον μόνον δι' ενός γενικού συστήματος εκπαιδεύσεως, του οποίου ο Πλάτων χαράσσει το σχέδιον εν τη Πολιτεία, συγχρόνως όμως η αληθής πολιτεία, το τέλειον κράτος, δεν είναι άλλο παρά η εφαρμογή και κατά συνέπειαν η μετά λόγου και επιστήμης γνώσις της δικαιοσύνης.

Η απόδειξις της Πλατωνικής θέσεως ακολουθεί σχέδιον καθ' αυτό απλούστατον και αυστηρότατα διαγεγραμμένον, μολονότι η οικονομία αυτού φαίνεται πολλάκις διασπωμένη υπό της ελευθερίας του διαλόγου.

Εις το πρώτον βιβλίον, το οποίον αποτελεί την εισαγωγήν εις το όλον έργον, ο Σωκράτης συζητεί διαφόρους ορισμούς της δικαιοσύνης μετά του Πολεμάρχου και του σοφιστού Θρασυμάχου, τους οποίους αναιρεί με ύφος ειρωνικόν μάλλον και με επιχειρήματα όχι σπανίως σοφιστικά· μόλις δε περί το τέλος του βιβλίου δίδει σοβαρωτέραν τροπήν εις τον λόγον, δια να δείξη ότι η προηγηθείσα συζήτησις ήτο εν μέρει ελαφρά και εν μέρει σοβαρά εισαγωγή εις την έρευναν περί της φύσεως του δικαίου.

Οι αδελφοί του Πλάτωνος, Γλαύκων και Αδείμαντος, θέτουν ακολούθως επιστημονικώτατα το ζήτημα και προδιαγράφουν την αληθή μέθοδον της ερεύνης, ήτις συνίσταται εις το να απαλλαγή η έννοια της δικαιοσύνης παντός επουσιώδους στοιχείου αυτής (της καλής ή κακής υπολήψεως των ανθρώπων, αμοιβών, ποινών κτλ.) και να αντιπαραβληθή ο τελείως δίκαιος άνθρωπος προς τον τελείως άδικον· δεν πρόκειται δηλαδή κατ' αρχάς να εξετασθή ο ορισμός της δικαιοσύνης, αλλ' η ικανότης την οποίαν έχει απολύτως και καθ' εαυτήν να καθιστά τον άνθρωπον ευτυχή· αναλαμβάνοντες δε αυτοί την υποστήριξιν της υλιστικής θεωρίας του απολύτου εγωισμού, αφήνουν εις τον Σωκράτην ν' αποδείξη την εναντίαν θέσιν: Εάν πράγματι ο δίκαιος, μακράν του να καρπούται κανέν πλεονέκτημα εκ του εναρέτου αυτού βίου, παραγνωρίζεται καθ' όλην του την ζωήν, καταδιώκεται, προπηλακίζεται, βασανίζεται, και μολαταύτα είναι ευτυχέστερος του άδικου, τότε η θέσις του Σωκράτους δύναται να θεωρηθή αποδεδειγμένη.

Το από τούδε ο λόγος μένει μέχρι τέλους εις τον Σωκράτην ευθύς εξ αρχής δίδει ούτος την τροπήν εκείνην εις τον διάλογον, ήτις οδηγεί από του ατόμου εις την

κοινωνίαν και όπου διατυπούνται κατά πρώτην φοράν η αλήθεια, θεωρουμένη κοινός τύπος πλέον σήμερον, ότι το κράτος είναι οργανισμός. Ο Σωκράτης διακηρύττει ότι είναι ανίκανος να λύση το πρόβλημα, όπως ετέθη υπό του Αδειμάντου· εκείνο, το οποίον αποτελεί εν τη ατομική ψυχή την ουσίαν της δικαιοσύνης, θα καταστή εναργέστερον, εάν εν πρώτοις το μελετήσωμεν εκεί όπου φανερούται εν ηυξημένη αναλογία, εν τη πολιτεία δηλαδή· και τοιουτοτρόπως θα γνωρίσωμεν και την γένεσιν της δικαιοσύνης εν τη γενέσει της κοινωνίας.

Ανάγκαι αποκλειστικώς οικονομικαί ωδήγησαν, κατά τον Πλάτωνα, τους ανθρώπους εις την σύμμηξιν της πρωτογενούς κοινωνίας, δικαίως δε θα ηδύνατο, μέχρι του σημείου τούτου, η πραγματιστική ιστορική σχολή να αντιποιηθή ως αρχηγόν αυτής τον μέγαν ιδεολόγον· αλλ' ούτος, αφού εκθέση τας μεταβολάς, τας οποίας ευθύς εξ αρχής επέφεραν εις την πρώτην **υγιά** κοινωνίαν η τρυφή και η αύξησις του πληθυσμού, αίτινες πάλιν αφ' ετέρου εξηγούν την αναπόφευκτον ανάγκην του πολέμου και την σύστασιν ιδίας τάξεως των πολεμιστών ή φυλάκων, αναλαμβάνει να διαγράψη την εκπαίδευσιν αυτών εις τρόπον ώστε, όπως οι αγαθοί κύνες, να είναι επίφοβοι διά τους ξένους, πραότατοι διά τους οικείους και εν γένει της πόλεως σωτήρες, και ούτω αποτελεσθή το πρότυπον ιδανικής πολιτείας· από της πραγματικότητος δηλαδή και του ιστορικού των γεγονότων μεταπηδά εις μίαν τελείως ιδανικήν κατασκευήν και αντί της φυσικής ούτως ειπείν ιστορίας την οποίαν ανέλαβε να μας δώση της κοινωνίας και του κράτους, διά να καταδείξη την εν αυτοίς γένεσιν και φύσιν της δικαιοσύνης, έρχεται να διδάξη οποία τις ώφειλε να είναι κατ' αυτόν η πολιτεία.

Η κατά Πλάτωνα εκπαίδευσις της προνομιούχου των φυλάκων τάξεως, ήτις μόνη παρ' αυτώ λογίζεται και εξ ης θα ληφθώσι μίαν ημέραν οι ανώτατοι άρχοντες δεν θα μας απασχολήση εν τη συντόμω ταύτη αναλύσει περισσότερο. Η μυθολογία και η θεολογία, η γυμναστική και η μουσική λαμβάνουν παρά τω Πλάτωνα τον ιδανικόν αυτών παιδαγωγικόν τύπον, διά να καταστήσουν τελείους εκείνους, οίτινες διά της φυσικής ήδη προδιαθέσεως του πνεύματος και του χαρακτήρος είναι προωρισμένοι να αποτελέσουν την διοικούσαν τάξιν. Όσον αφορά τας άλλας διατάξεις, τας αποβλεπούσας τον βίον των πολεμιστών (ιδιοκτησίαν, γάμον, τεκνοποιίαν κτλ.), τον τρόπον της εκλογής των αρχόντων και άλλα συναφή ζητήματα, πάντων τούτων ακροθιγώς μόνον άπτεται ενταύθα. Περί δε της ανωτέρας διανοητικής και φιλοσοφικής μορφώσεως ούτε λόγον ποιείται ακόμη, πράγμα το οποίον ιδιαιτέρως θα μας εξένιζεν, αν δεν μας άφηνε να διίδωμεν επαρκώς ότι, επιφυλασσόμενος να επανέλθη επί τούτων λεπτομερέστερον, σπεύδει ήδη προς τον άμεσον αυτού σκοπόν· επρόκειτο να αναζητήση την δικαιοσύνην εν τη πραγματική πολιτεία: ήδη πρόκειται να την ανεύρη εν τη ιδανική αυτού, και δι' αυστηροτάτης

λογικής μεθόδου, υποχρεούται να την ταυτίσει με την αρχήν της «κατανομής της εργασίας ή της ειδικεύσεως των ικανοτήτων». Όταν έκαστος κατέχη ό,τι του ανήκει και αποδίδη τας συμφώνους προς την ειδικότητα αυτού υπηρεσίας, η ιδέα της δικαιοσύνης έχει πραγματοποιηθή· αύτη λοιπόν εκδηλούται εν τω κράτει διά της ακριβείας των αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ πάντων των πολιτών και διά της ειδικής ενεργητικότητος εκάστης των τάξεων, των δημιουργών, των επικούρων και φυλάκων. Ο προσωρινός αυτός καθορισμός της δικαιοσύνης εν τη πολιτεία θα λάβη πάγιον κύρος, εάν ευρεθή επαληθεύων και επί του ατόμου, επί της ατομικής ψυχής.

Και αύτη αποτελείται εκ τριών μερών, του επιθυμητικού, του θυμοειδούς και του λογιστικού, τα οποία αντιστοιχούν προς τας τρεις της πολιτείας τάξεις. Η απόδειξις της διαιρέσεως και αντιστοιχίας ταύτης γίνεται κατά τρόπον εξαιρετικώς επίπονον και βεβιασμένον, προκαλούντα δε πλήθος αντιρρήσεων και αμφιβολιών, αίτινες βεβαίως και τον Πλάτωνα θα ηδύναντο να σταματήσουν, αν δεν έσπευδεν αποφασιστικώς πλέον εις το τέρμα της ερεύνης του. Η κατανομή της εργασίας κατέδειξε την αληθή οδόν εις την γνώσιν της δικαιοσύνης· όπως τα επαγγέλματα εν τω κράτει, τοιουτοτρόπως και εις το εσωτερικόν της ψυχής αι τρεις τάξεις οφείλουν να είναι ακριβώς χωρισμένοι· η σωτηρία της απαιτεί να απαγορεύεται αυστηρώς πας σφετερισμός, πάσα επέμβασις των μεν εις τα δικαιώματα των άλλων και να συνεργάζονται πάσαι εν τελεία αρμονία. Αύτη είναι η ουσία της δικαιοσύνης, ενώ το εναντίον, δηλαδή η στάσις του ενός μέρους εναντίον ολοκλήρου της ψυχής και η εξ αυτής προερχομένη διατάραξις της αρμονίας αποτελεί την αδικίαν· όπως δε η υγιεία του σώματος στηρίζεται επί των φυσικών σχέσεων των μερών αυτού, η δε ασθένεια αφορμήν έχει την ανατροπήν, την εναντίαν προς την φύσιν της τάξεως ταύτης, τοιουτοτρόπως και η αρετή φανερούται ως «η υγιεία, το κάλλος και η ρώμη» της ψυχής, η δε κακία ως «η νόσος, η ασχημία και η ασθένειά της». Η θέσις του Πλάτωνος δύναται πλέον, προσωρινώς τουλάχιστον, να θεωρηθή αποδεδειγμένη, διότι θα ήτο γελοίον να εγερθή κατόπιν τούτων το ζήτημα, αν η δικαιοσύνη είναι πράγματι επωφελής εις τον δίκαιον, ή εάν η αδικία επιζήμιος εις τον άδικον, είτε λανθάνουσι τους ανθρώπους, είτε μη.

Αλλά το ιδανικόν κράτος του Πλάτωνος έμεινε μέχρι τούδε εστερημένον της βάσεως αυτού, ήτις είναι η διοργάνωσις της οικογενείας, και του επιστεγάσματος επίσης, το οποίον είναι η βασιλεία των φιλοσόφων· επομένως πρέπει να συμπληρωθή τοιουτοτρόπως το τέλειον πολιτειακόν οικοδόμημα, διά να δυνηθή να αντιπαραβληθή προς το αντίθετόν του: προς το ατελές, ελαττωματικόν κράτος υπό τας διαφόρους αυτού μορφάς, τας οποίας μας παρέχει η ιστορική πραγματικότης. Αφού λοιπόν πραγματευθή εν τοις εξής πρώτον τα πολυθρύλητα ζητήματα της χειραφετήσεως της γυναικός, της κοινότητος των γυναικών και των τέκνων, και της καταργήσεως της ιδιοκτησίας

εν παντί, εγείρει ο ίδιος την αμφιβολίαν περί της πραγματοποιήσεως τοιαύτης ιδανικής πολιτείας, διά να παραδεχθή όμως μετ' ακλονήτου πίστεως το δυνατόν αυτής, υπό τον απαραίτητον όρον «ή οι φιλόσοφοι να βασιλεύσωσιν εν ταις πόλεσιν, ή οι βασιλείς γνησίως να φιλοσοφήσωσιν». Και η απαίτησις αύτη της γνησίας φιλοσοφικής εκπαιδεύσεως του βασιλέως οδηγεί τον Πλάτωνα εις την μακράν περί αυτής πραγματείαν, ήτις καταλαμβάνει μέρος του έκτου και ολόκληρον το έβδομον βιβλίον και παρέχει την αφορμήν, ή μάλλον την πρόφασιν εις τον συγγραφέα να εκθέση την περί των επιστημών θεωρίαν αυτού· απaráλλακτα όπως εις τα πρώτα βιβλία η στοιχειώδης εκπαίδευσις των φυλάκων έδωκεν αφορμήν εις τας μακράς εκείνας και εν μέρει ασχέτους προς τον κύριον σκοπόν παρεκβάσεις περί μυθολογίας, θρησκείας, μουσικής, ποιήσεως και γυμναστικής. Πάσαι αι επιστήμαι, των οποίων ακριβώς καθορίζει την ιεραρχίαν, σκοπόν έχουσι να ανυψώσουν την κεκαθαρμένην πλέον ψυχήν από του γίγνεσθαι εις το είναι, δηλαδή εις το βασίλειον των Ιδεών και την ανωτάτην αυτού κορυφήν, την ιδέαν του Αγαθού.

Ήδη το πολιτειακόν σύνταγμα έχει την βάση και την κορωνίδα αυτού και είναι δυνατόν πλέον να αντιτεθώσι προς αυτό αι ελαττωματικά μορφαί των υφισταμένων πολιτευμάτων (τιμαρχίας ή τιμοκρατίας, ολιγαρχίας, δημοκρατίας και τυραννίδος) και οι εις αυτά αντιστοιχούντες ανθρώπινοι τύποι, διά να καταδειχθή εν τέλει ότι η τυραννίς είναι το χείριστον των πολιτευμάτων και ο τύραννος ο χείριστος και αδικώτατος των ανθρώπων συνάμα δε και ο δυστυχέστατος. Η απόδειξις της Πλατωνικής θέσεως έχει πλέον τελείως και από πάσης απόψεως συντελεσθή. Το επόμενον δέκατον και τελευταίον βιβλίον είναι απλώς συμπληρωτικόν παράρτημα των προεκτεθέντων· εν αυτώ ο Πλάτων επανέρχεται αποτόμως εις την σφοδράν αυτού κατά της ποιήσεως πολεμικήν, την οποίαν ήδη διεξάγει αποτελεσματικώτερον, στηριζόμενος επί της προεκτεθείσης διαιρέσεως της ψυχής και της θεωρίας των ιδεών. Σκέψεις τινές θρησκευτικάί, αναφερόμενοι εις τας αμοιβάς των δικαίων και τας τιμωρίας των κακών, και ο μύθος του Ηρός του Παμφυλίου αποτελούσι το τέλος του όλου έργου.

* *

*

Η πληθύς των ζητημάτων, τα οποία ανακινούνται εν τη Πολιτεία και σχετίζονται είτε αμέσως προς την Πλατωνικήν φιλοσοφίαν, είτε οπωσδήποτε εμμέσως προς την καθόλου ιστορίαν της ανθρωπίνης σκέψεως, καθιστά αδύνατον και να θίξωμεν μόνον αυτά ενταύθα. Απαραίτητος όμως είναι μία γενικωτέρα επισκόπησις της θεμελιώδους θέσεως του Πλάτωνος «της τελείας συνταυτίσεως της ευτυχίας προς την δικαιοσύνην», την οποίαν δίδομεν ακολουθούντες την φωτεινήν έκθεσιν του Th. Comperz.

Με όλην την ζωηράν επιθυμίαν των καλώς προδιατεθειμένων αναγνωστών να θεωρήσουν την θέσιν ταύτην ως αποδεδειγμένην, ο αμερόληπτος κριτής δεν δύναται να αποφύγη την εντύπωσιν ότι η στερεότης της αποδείξεως δεν ανταποκρίνεται εις το μεγαλείον της προθέσεως του συγγραφέως. Είναι περιττόν σχεδόν και να παρατηρήση τις πόσον προφανής υπερβολή είναι να θεωρούνται ως μηδέν τα εξωτερικά αγαθά και να γίνεται λόγος περί ευτυχίας ανθρώπου καταδιωκομένου, προπηλακιζομένου, βασανιζομένου. Ο Αριστοτέλης, ο οποίος δεν έχει μικροτέραν έξαρσιν σκέψεως, αλλά και μείζονα συγχρόνως νηφαλιότητα του Πλάτωνος, την απεμάκρυνεν ήδη σιωπηλώς. Μολαταύτα όσον και αν την θεωρήσωμεν ήκιστα παραδεκτήν, περιέχει μίαν αλήθειαν καθ' εαυτήν βάσιμον και εξαιρετως ενδιαφέρουσαν, ότι δηλαδή διά τους έχοντας έν ιδανικόν — αδιάφορον ποίον — υπάρχουν αξίαι, αι οποίαι δύνανται να χαρακτηρισθώσιν ως απεριόριστοι, ή τουλάχιστον προς τας οποίας ουδεμία άλλη δύναται να συγκριθή. Τι σημαίνει θάνατος, τι σημαίνουν οι σκληρότεροι εξωτερικοί πόνοι εμπρός εις την απώλειαν εκείνου, το οποίον αποτελεί το σέμνωμα και την αξίαν ημών; Τοιαύτη είναι, άνευ υπερβολής, η κραυγή της καρδίας πάντων εκείνων, όσοι έχουν μίαν ηθικόν μόρφωσιν.

Αλλά η γνώσις εκείνου, όπερ αληθώς προσδίδει την μόνην της αξίαν εις την ζωήν, είναι καρπός της εκπαιδεύσεως και της μορφώσεως, την οποίαν το άτομον έλαβε παρά της κοινωνίας· το δυνατόν τοιαύτης μορφώσεως εξαρτάται αναμφιβόλως εκ της φύσεως του ατόμου και άνευ προδιαθέσεως η τοιαύτη ενέργεια της κοινωνίας θα ήτο αδύνατος· αφ' ετέρου όμως, άνευ της ενεργείας ταύτης, η προδιάθεσις, ήτις καθεύδει εν ημίν, ουδέποτε θα ανεπτύσσετο. Και η ανάπτυξις αύτη είναι όλως διόλου διάφορος και ανάλογος του περιβάλλοντος, εν τω οποίω η τύχη ετοποθέτησε τον άνθρωπον. Άλλη είναι, παραδείγματος χάριν, διά τους συμπολίτας του Πλάτωνος, οίτινες εκέκτηντο δούλους, και άλλη παρ' ημίν, εις τους οποίους η δουλεία εμπνέει φρίκην· άλλη διά τους Τουρκομάνους και Βεδουίνους, οίτινες θεωρούν την ληστείαν ως επιτετραμμένην και έντιμον μάλιστα, και άλλη παρ' ημίν, οίτινες την στιγματίζομεν και την τιμωρούμεν ως μυσαρόν έγκλημα. Η κοινωνική αρετή ή δικαιοσύνη στηρίζεται επί βάσεως φυσικής, δεν είναι όμως διόλου διά τούτο και προϊόν της φύσεως· η βαθεία γνώσις την οποίαν απεκτήσαμεν των διαφόρων φάσεων του πολιτισμού, κατ' ανάγκην διαφόρων — προ πάντων ως προς τα αντικείμενα και την ροπήν των ηθικών παραγγελμάτων — ουδέ σκιάν αμφιβολίας καταλείπει υπό την έποψιν ταύτην· άλλως τε οι πρεσβύτεροι του Πλάτωνος, ο ιστορικός Ηρόδοτος και ο σοφιστής Ιππίας, είχαν ήδη σαφή και καθαράν επίγνωσιν του πράγματος. Ο ζήλος όμως, τον οποίον εκληρονόμησεν ο Πλάτων παρά του Σωκράτους, και τον οποίον του ενέπνεον τα καθαρώτερα ελατήρια, να στηρίξη επί αδιασαλεύτων θεμελίων την απολογίαν της δικαιοσύνης ή κοινωνικής αρετής, εθόλωσε την διαύγειαν του βλέμματός του,

εις τρόπον ὥστε να παρορά πράγματα προφανέστατα· οὕτω μόνον ἐξηγείται το γεγονός ὅτι δύναται να συνταυτίζη την δικαιοσύνην ἄλλοτε μεν προς την ικανότητα ἄλλοτε δε προς την ἰσορροπίαν των ψυχικῶν δυνάμεων. Αἰσθανόμεθα τον πειρασμόν να υποστηρίξωμεν ἐναντίον του, ὅτι υπήρξαν τύραννοι, δουλέμποροι ἢ λήσταρχοι τελείως εὐτυχεῖς, εφόσον ἦσαν τελείως ενεργητικοί και κατεῖχον πάσας αὐτῶν τας δυνάμεις εν πλήρει ἀναπτύξει. Ἄνθρωπος ἐμψυχούμενος ὑπὸ αἰσθημάτων ἀντικοινωνικῶν ἢ μισανθρωπικῶν ὑπὸ πάσας ἢ και ὑπὸ τινος μόνον ἐπόψεις, δεν βλέπει διακινδυνεύουσαν, ἐξ αἰτίας αὐτῶν των αἰσθημάτων και κατὰ τρόπον ἄμεσον, οὔτε την ικανότητά του να εἶναι εὐτυχής, οὔτε την ενεργητικότητά του· ἢ, διὰ να ομιλήσωμεν ἀκριβέστερον, δεν βλέπει αὐτὰς ἐλαττωμένας, παρὰ μόνον καθ' ἣν ἡμέραν ἔχει συλλέξη εν εαυτῷ το μέτρον των ἀλτρομιστικῶν αἰσθημάτων το ἀναγκαῖον ὅπως παραβλάψη την ἐσωτερικήν του ἐνότητα και την ὁμοιογένειαν του χαρακτήρος του. Τότε γεννᾶται εν αὐτῷ ἡ «στάσις» και ἡ ἐσωτερική ἐκείνη διατάραξις, ἡ ἔλλειψις της ψυχικῆς ἰσορροπίας, αἰτίνες διακυβεύουσι την εὐτυχίαν του, ἐξασθενίζουσι την ενεργητικότητά του, και αἰτίνες εἶναι ἐξ ἴσου ολέθρια διὰ τον τελείως ἀντικοινωνικόν ἄνθρωπον, ὅσον και διὰ τον ἐμφορούμενον τελείως ὑπὸ κοινωνικῶν αἰσθημάτων.

Η σκέψις αὐτή, ἥτις ρίπτει οὕτως εἰπεῖν γέφυραν μεταξύ τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς καὶ τῆς υγιεινῆς τῆς ψυχῆς, ἐπιδέχεται καὶ πολὺ γενικωτέραν ἐκφρασίαν. Ὄταν ἐν οἰονδήποτε αἰσθημα ἐπικρατοῦν ἐν τῷ χαρακτήρι ἡμῶν υποχωρῆ διὰ τινα λόγον καὶ κατανικάται προσωρινῶς, ἀναλαμβάνει, ἐκλιπούσης τῆς ἀφορμῆς, τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ θέσιν, ἀλλὰ συνοδεύεται ἤδη ὑπὸ λυπηρῶν συναισθημάτων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζομεν, κατὰ τὰς περιστάσεις, λύπην, ἀπογοήτευσιν, μετάνοιαν ἢ τύψιν· δυσκόλως δὲ θὰ εὐρίσκετο ὁ ἄνθρωπος, ὅστις θὰ εἶχε τὴν γενναιοῦτητα νὰ υποστή τὴν οὐρανόθεν οὐδύνην καὶ νὰ υποστηρίξῃ μέχρι τέλους τὴν σύγκρουσιν τῶν δύο ἐχθρικῶν τάσεων. Κατὰ τὴν ἐναντίαν περίπτωσιν, ἡ οὐρανόθεν νόσος μεταβάλλεται εἰς χρονίαν ἀσθένειαν, ἥτις βαθμηδὸν ἀπαμβλύνει καὶ καταστρέφει τὴν δύναμιν τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς θελήσεως· διότι αἱ συναισθηματικαὶ καὶ βουλευτικαὶ παρορμήσεις εὐρισκόμενοι ἀδιαλείπτως ἀπέναντι ἀλλήλων ἐξασθενίζονται ἀμοιβαίως, ὅπως δύο ρεύματα, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ αὐτῷ ἀγωγῷ βαίνουσι κατὰ ἀντίθετον διεύθυνσιν· ἡ ἐξασθένισις ἄλλως τε υποβοηθεῖται ἐμμέσως καὶ ὑπὸ τῆς ἀκουσίας τάσεως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συγκρούσεως, πρὸς κατάργησιν δηλαδὴ τῶν ἰδεῶν, αἵτινες ἀλληλοσυγκρούονται. Πράγματι ἡ τάσις αὕτη μὴ δυναμένη νὰ περιορισθῇ εἰς στενὴν ψυχικὴν περιοχὴν παραλύει αὐτὸν τὸν κανονικὸν ροὺν τῶν ἰδεῶν καὶ ἀποτελεῖ μόνιμον βλάβην διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ψυχῆς. Ἴσως κατορθωθῇ ἡμέραν τινὰ νὰ καθορισθῶσι μετὰ πλήρους ἀκριβείας διὰ τῆς πειραματικῆς ψυχοφυσικῆς τὰ γεγονότα ταῦτα, ἅτινα μᾶς παρέχει ἡ παρατήρησις καὶ ἡ ἀναλογία τῶν φυσικῶν φαινομένων· τότε θὰ ἀπεδεικνύετο πραγματικῶς ἡ **φυσικὴ** βᾶσις, τὴν ὁποίαν προησθάνθη ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων, τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς καθ' ἑαυτὴν, ἀνεξαρτήτως τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀτόμου. Δύναται τις ἀναμφιβόλως νὰ φέρῃ τὴν ἀντίρρησιν, ὅτι ἡ θεραπεία τῆς ἐσωτερικῆς συγκρούσεως δύναται νὰ γίνῃ ἐπίσης τελεσφόρως διὰ τῆς καταργήσεως τῶν κοινωνικῶν αἰσθημάτων, ὅπως καὶ τῶν ἀντικοινωνικῶν καὶ ἡ ἀντίρρησις εἶναι καθ' ἑαυτὴν βᾶσιμος, ἀλλὰ πρακτικῶς ἄνευ σημασίας· μόνον Κύκλωψ διαβίων ἐν τελείᾳ ἀπομονώσῃ καὶ ἐρημίᾳ θὰ ἠδύνατο νὰ δοκιμάσῃ τὸ τοιοῦτον μέσον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέλος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εὐρισκόμενον εἰς ἀδιάλειπτον ἐπαφὴν μετὰ τῶν ὁμοίων τοῦ καὶ τὸ ὁποῖον, ἐφόσον τουλάχιστον δὲν εἶναι τέρας, συνδέεται πάντοτε πρὸς ἐκείνους διὰ δεσμῶν συμπαθείας καὶ ἀκουσίως τοῦ δημιουργουμένων.

Ἀναμφιβόλως ὁ Πλάτων ἐπίστευεν, ὅτι ἠδύνατο νὰ παρακάμψῃ μίαν ἀπόδειξιν, ἥτις ἐνέκλειεν ἐν ἑαυτῇ τόσας ἄλλας διαμέσους· ἀπέφυγε τὴν ἀνάγκην ταύτην ὑποκαθιστῶν ἀντὶ αὐτῆς τῆς ἀδικίας τὰ ἐλατήρια τῆς ἀδικίας· ἄδικος κατ' αὐτὸν εἶναι ὁ φιλόδοξος, ὁ ἀπληστος, ὁ δουλεύων εἰς τὰς ὁρμὰς καὶ τὰ πάθη τοῦ· καὶ εἰς τοὺς τύπους τούτους ἀντιτάσσει τοὺς ἐναντίους καὶ τοιοῦτοτρόπως δημιουργεῖ τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησε τὴν μεγίστην ἐπίδρασιν καὶ τὴν ὑψίστην σημασίαν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ μόνον πράγμα, τὸ ὁποῖον δὲν

δύναται να του παραχωρήσει ο αμερόληπτος κριτής, είναι το να πιστεύει ότι απέδειξε αναντιρρήτως την μεγαλύτεραν αξίαν των τύπων τούτων υπό την έποψιν της ευτυχίας· δύναται τις να παραδεχθή άνευ ενδοιασμού ότι ο κυριαρχών των παθών του είναι ευτυχέστερος του δουλεύοντος εις αυτά· αλλά ο θεωρητικός ή φιλοσοφικός βίος, ως μάλλον απηλλαγμένος επιθυμιών και παθών, καθιστά τον άνθρωπον ευτυχέστερον εκείνου, του οποίου η φύσις είναι να δρα προς τα έξω και να κυβερνά τους ανθρώπους; Αυτό ποτέ δεν θα ηδύνατο τις να το αποδείξει εις οιαδήποτε επιχειρήματα και αν προσέτρεχεν· επί του σημείου τούτου, εις τα αισθήματα ενός Πλάτωνος ή ενός Αριστοτέλους αντιτίθενται τα αισθήματα ενός Περικλέους ή ενός Επαμεινώνδου και εις μάτην ήθελέ τις αναζητήσει τον διαιτητήν, όστις θα ηδύνατο εγκύρως να αποφανθή μεταξύ των δύο.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

[Ή περί του δικαίου: πολιτικός]

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ
ΓΛΑΥΚΩΝ
ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΣ
ΘΡΑΣΥΜΑΧΟΣ
ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΣ
ΚΕΦΑΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Κατέβηκα χθες εις τον Πειραιά μαζί με τον Γλαύκωνα τον υιόν το

Αρίστωνος και διά να προσευχηθῶ εἰς τὴν θεάν και συγχρόνως διότι ηθέλησα να ἴδω, πῶς θα διεξαχθῇ ἡ εορτὴ, τὴν ὁποίαν κατὰ πρώτην φοράν ἐπρόκειτο να πανηγυρίσουν. Και πραγματικῶς ωραία μου εφάνη και τῶν ἐντοπίων ἡ πομπή, οὐδόλως ὁμως κατὰ τὴν γνώμην μου υπελείφθη ὡς προς τὴν μεγαλοπρέπειαν και ἡ πομπὴ τῶν Θρακῶν.

Αφού λοιπόν προσευχήθημεν και παρετηρήσαμεν τὴν εορτὴν, ἐγυρίζαμεν διά τὴν πόλιν. Μόλις ὁμως μας εἶδεν ἀπὸ μακρὰν να ξεκινούμεν ὁ Πολέμαρχος, ὁ υἱὸς τοῦ Κεφάλου, διέταξε τὸν δούλον τοῦ να τρέξη και να μας παρακαλέσῃ να τὸν περιμένωμεν.

Πλησιάσας λοιπόν ἀπὸ πίσω ὁ δούλος μ' ἔσυρε ἀπὸ τὸ ἱμάτιον και μου εἶπε: Σας παρακαλεῖ ὁ Πολέμαρχος να περιμείνετε. Και ἐγὼ ἐγύρισα και τὸν ἠρώτησα, πού ἦτο. Νὰ τὸν, μου εἶπε, ἐρχεται ἀπὸ πίσω· περιμένετέ τὸν. Θα τὸν περιμένομεν, ἐπρόσθεσεν ὁ Γλαύκων.

Και σε λίγον ἐφθασαν πραγματικῶς ὁ Πολέμαρχος και ὁ Αδείμαντος ὁ ἀδελφός τοῦ Γλαύκωνος και ὁ Νικήρατος τοῦ Νικίου ὁ υἱός και μερικοὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν πομπήν. Και μας λέγει λοιπόν ὁ Πολέμαρχος· Μου φαίνεται, Σώκρατες, ὅτι ἐξεκινήσατε δια να επιστρέψετε εἰς τὴν πόλιν. — Δεν ἠπατήθης, τοῦ ἀπήντησα ἐγὼ.

— Μας βλέπεις καλὰ πόσοι εἴμεθα: — Αἰ, και τι; εἶπα ἐγὼ. — Ἡ θα δειχθῆτε ἰσχυρότεροι ἀπὸ αὐτοὺς, ἢ τελείωσε — θα μένετε ἐδῶ. — Μας αποκλείετε ἀκόμη και να ἐλπίζωμεν, εἶπα ἐγὼ, ὅτι θα μας ἀφήσετε, αν κατορθώσωμεν να σας πείσωμεν; — Και πῶς τάχα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, θα ἠμπορέσετε να πείσετε ἀνθρώπους μη ἀκούοντας; — Διόλου βέβαια, εἶπεν ὁ Γλαύκων. — Πάρετέ το λοιπόν ἀπόφασιν πως δεν θα σας ἀκούσωμεν.

— Ἄραγε, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Αδείμαντος, μήπως και δεν γνωρίζετε ὅτι προς τὸ βράδυ θα γίνῃ ἐφιππος λαμπαδηδρομία προς τιμὴν τῆς Θεάς; — Ἐφιππος; ἠρώτησα ἐγὼ· ἀλήθεια, πρωτοφανές θέαμα αὐτό· κρατούντες λαμπάδας θα τας μεταδίδουν ἀπὸ χεῖρα εἰς χεῖρα ἐνῶ θα παρατρέχουν με τοὺς ἵππους; ἢ πῶς ἀλλέως λέγεις;

— Ἐτσι ὅπως εἶπες, ἀπήντησεν ὁ Πολέμαρχος, και ἀκόμη θα κάμουν και παννυχίδα τὴν ὁποίαν ἀξίζει τὸν κόπον να ἰδοῦμεν. Θα ἐξέλθωμεν μετὰ τὸ δεῖπνον και θα συναντήσωμεν ἐξω και πολλοὺς ἀπὸ τοὺς νέους, με τοὺς ὁποῖους θ' ἀνοίξωμεν ομιλίαν. Μείνετε λοιπόν και μη ζητήτε ἄλλα. — Καθὼς φαίνεται, ἀνάγκη πάσα να μείνωμεν, εἶπεν ὁ Γλαύκων. — Ἀλλ' ἀφού το ἀποφασίζεις, ἐπρόσθεσα και ἐγὼ, ας γίνῃ κ' ἔτσι.

Ἐπήγαμεν λοιπόν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πολεμάρχου, ὅπου εὐρίσκομεν τὸν Λυσίαν

και τον Ευθύδημον, τους αδελφούς του Πολεμάρχου και μάλιστα τον Θρασύμαχον τον Χαλκηδόνιον και τον Χαρμαντίδην τον Παιανιέα και τον Κλειτοφώντα του Αριστωνύμου. Μέσα ήσαν ακόμη και ο πατέρας του Πολεμάρχου ο Κέφαλος· μου εφάνη ότι είχε πάρα πολύ γηράση, καθώς είχα να τον ιδώ από καιρό. Εκάθητο δε επί δίφρου στηριζόμενος επί προσκεφαλαίου και με στέφανον εις την κεφαλήν· διότι είχε κάμη θυσίαν εις την αυλήν.

Εκαθίσαμεν λοιπόν πλησίον του· διότι ήσαν τοποθετημένα εκεί γύρω του μερικά καθίσματα· μ' εχαιρέτησε εγκαρδίως ευθύς καθώς με είδεν ο Κέφαλος και είπε. — Πολύ σπανίως καταβαίνεις να μας επισκέπτεσαι εις τον Πειραιά, Σωκράτη· και όμως έπρεπε· αν βέβαια ήμην εγώ ακόμη εις θέσιν ν' αναβαίνω εύκολα εις την πόλιν, δεν θα σε υπεβάλλομεν εις τον κόπον να έρχεσαι εσύ εδώ, αλλ' ημείς θα ηρχόμεθα να σ' ευρίσκαμεν· τώρα όμως πρέπει να μας ενθυμήσαι συχνότερα· διότι πρέπει να γνωρίζης ότι δι' εμέ, όσον απομαραίνονται αι διάφοροι σωματικάί απολαύσεις, τόσον αυξάνουν η επιθυμία και η ευχαρίστησις των λόγων. Κάνε λοιπόν όπως σου λέγω· δεν εννοώ να μη συναναστρέφεσαι και με αυτούς τους νεανίσκους, αλλά έρχου κάποτε κ' εδώ να μας επισκέπτεσαι ως φίλους σου και πολύ οικείους.

— Και να ιδής, είπα εγώ, Κέφαλε, αισθάνομαι μεγάλην χαράν να συνδιαλέγωμαι με τους πολύ ηλικιωμένους· διότι μου φαίνεται ότι χρειάζεται να ζητώ από αυτούς διαφόρους πληροφορίας, ως να έχουν ήδη διατρέξη ένα δρόμον, τον οποίον ίσως γίνη ανάγκη να βαδίσωμεν και ημείς, οποίος τις να είναι αυτός τάχα, τραχύς και δύσκολος, ή εύκολος και ευδιάβατος. Κ' έτσι τώρα θα μου έκανες μεγάλην ευχαρίστησιν να μου μάθης, αφού δα ευρίσκεσαι εις το σημείον τούτο της ηλικίας, το οποίον κατώφλιον του γήρατος ονομάζουν οι ποιηταί, αν είναι δύσκολον αυτό το στάδιον της ζωής — ή πώς εσύ το κηρύττεις;

— Εγώ θα σου είπω την πάσαν αλήθειαν, Σωκράτη, πώς μου φαίνεται αυτό που ερωτάς· διότι πολλές φορές τυχαίνει και μαζευόμεθα μερικοί που έχομεν την αυτήν ηλικίαν, εφαρμόζοντες την παλαιάν παροιμίαν (όμοιος τον όμοιον). Οι περισσότεροι λοιπόν από ημάς δεν κάμνουν άλλο, παρά να θρηνολογούν, ενθυμούμενοι και ποθούντες τας ηδονάς της νεότητος, και τας περί τον έρωτα και τα συμπόσια και τας ευωχίας και τα άλλα τα ανάλογα και αγανακτούν, ως να έχουν στερηθή μεγάλα και σπουδαία πράγματα και ως να ήτο τότε αληθινά ευτυχισμένη η ζωή των, ενώ τώρα ούτε ζωή δεν αξίζει να την ονομάζη κανείς. Μερικοί δε οδύρονται και διά τους προπηλακισμούς που υφίσταται το γήρας εκ μέρους των οικείων, κ' επάνω εις όλ' αυτά ψάλλουν τον εξάψαλμον του γήρατος δι' όσα κακά τους είναι αιτία.

Εμένα όμως μου φαίνεται, Σωκράτη, ότι δεν είναι αυτή η αληθινή αιτία που κατηγορούν· διότι αν πράγματι αυτό ήτο το αίτιον, και δι' εμέ βέβαια θα είχε τα

ἴδια κακὰ αποτελέσματα και δι' ὅλους τους ἄλλους που ἐφθασαν εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν. Και ὁμως ἔχω συναντήση ὡς τώρα ἀνθρώπους διαφορετικὰ σκεπτομένους, και ἄλλους και μάλιστα τον ποιητὴν τον Σοφοκλή: Ἦμην παρῶν κάποτε που τον ἠρώτα κάποιος, εἴν ἦτο ἀκόμη ἱκανός να ἀπολαμβάνη τὰς ἐρωτικὰς ἡδονὰς· και ἐκεῖνος του ἀπήντησε: «Δάγκασε τὴ γλῶσσα σου, ἀνθρωπε! με τὴν μεγαλυτέραν μου εὐχαρίστησιν ἐγλύτωσα ἀπὸ αὐτὸ το πρᾶγμα, ὡς να ἀπηλευθερώθην ἀπὸ τύραννον λυσσαμένον και ἀγριον. Και τότε λοιπὸν ἔκρινα ὅτι εἶχε δίκαιον να ομιλήση κατ' αὐτὸν τον τρόπον, και τώρα με τὴν ἡλικίαν δεν ἠλλάξα γνώμην· διότι πρᾶγματι με το γήρας ἐπέρχεται τελεία εἰρήνη και ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τα τοιαῦτα τουλάχιστον· ἀφού αἱ ἐπιθυμίαι χᾶσουν τὴν ἐντασίαν των και χαλαρωθοῦν, πρᾶγματι, καθὼς το εἶπε και ο Σοφοκλῆς, εἶναι ὡς να ἀπαλλαττώμεθα ἀπὸ ἓνα πλήθος τυράννων μαινομένων· ἀλλὰ και ὄλων αὐτῶν και των προπηλακισμῶν ἀκόμη ἐκείνων, που παραπονοῦνται οἱ γέροντες, ἀφορμὴ δεν εἶναι το γήρας, Σῶκράτες, ἀλλὰ ο χαρακτήρ των ἀνθρώπων ἀν ἔχουν χαρακτήρα μετρημένον και εὐκολον, δεν τους εἶναι και το γήρας πάρα πολὺ ἀνυπόφορον· εἰδέ μη, διὰ τους ἄλλους, και το γήρας και ἠνεότης εἶναι πρᾶγματα ἐξ ἴσου ἐπίμοχθα.

Ἔμεινα καταμαγευμένος ἀπὸ τους λόγους αὐτοῦς του γέροντος, και διὰ να τον κεντήσω να ἐξακολουθήση ἀκόμη, του εἶπα: Εγὼ, Κέφαλε, στοχάζομαι ὅτι οἱ περισσότεροι, ὅταν σε ἀκούουν να ομιλής κατ' αὐτὸν τον τρόπον, δεν παραδέχονται τὰ ἐπιχειρήματά σου, και φρονοῦν ὅτι, ἀν υποφέρης με τόσην εὐκολίαν το γήρας, αὐτὸ οφείλεται ὄχι τόσον εἰς τον χαρακτήρα, ἀλλὰ εἰς τὴν μεγάλην περιουσίαν τὴν ὁποίαν ἔχεις· διότι ο πλοῦτος, ἰσχυρίζονται, παρέχει πολλὰ τὰ ἀνακουφιστικά.

— Πρᾶγματι, μου ἀπήντησε, δεν το παραδέχονται· και ἔχουν μεν κάποιον δίκαιον εἰς τὰς ἀντιρρήσεις των, ὄχι ὁμως και ὅσον φαντάζονται. Εδῶ ἐφαρμόζεται ο λόγος του Θεμιστοκλέους, που εἶπεν εἰς τον Σερίφιον ἐκεῖνον, ο ὁποῖος τον ἐπείραζε και του ἔλεγε, ὅτι τὴν δόξαν του τὴν χρεωστεῖ ὄχι εἰς τὴν ἀξίαν του, ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα που εἶχε. «Και βέβαια, ἀπεκρίθη ο Θεμιστοκλῆς, οὔτε ἐγὼ θα ἐγενόμην ὀνομαστός ἀν ἦμην Σερίφιος, ἀλλ' οὔτε και συ ἀν ἦσο Ἀθηναῖος». Τον ἴδιον λοιπὸν λόγον θα ἠμπορούσε να εἶπῃ κανεὶς και εἰς τους μη πλουσίους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι με δυσκολίαν υποφέρουν το γήρας, ὅτι δηλαδὴ, ἀν ἡ πτωχεία δεν δύναται βέβαια να καταστήσῃ πολὺ υποφερτὸν το γήρας εἰς ἓνα ἀνθρωπον μετρημένον και φρόνιμον, οὔτε ὁμως πάλιν ἀνθρωπος μη τοιοῦτος, με ὅλα τὰ πλούτη που θα ἀπέκτα, θα ἠμπορούσε να παρασκευάσῃ δι' εαυτὸν γήρας ἀνεκτὸν.

— Ἀλλὰ δεν μου λέγεις, Κέφαλε, — ἠρώτησα πάλιν ἐγὼ — τὰ πολλὰ αὐτὰ πλούτη, που ἔχεις, τὰ εὐρες ἔτοιμα, ἢ τὰ ἐπηύξησες και ο ἴδιος; — Τι τὰ ἐπηύξησα, Σωκράτη; ἐγὼ ὡς οικονομολόγος υπήρξα το μέσον μεταξὺ του

πάππου μου και του πατρός μου· διότι ο πάππος μου, του οποίου φέρω και το όνομα, παραλαβών όσην σχεδόν περιουσίαν έχω και εγώ τώρα, την έκαμε πολλές φορές περισσοτέραν. Ο πατέρας μου πάλιν ο Λυσανίας την έκαμε ακόμη μικροτέραν απ' ό,τι είναι τώρα· εγώ δε θα ήμουν ευχαριστημένος εάν δεν αφήσω ολιγώτερα εις αυτούς, αλλά και κάτι μάλιστα παραπάνω απ' όσα παρέλαβον.

Σου έκαμα αυτήν την ερώτησιν — είπα εγώ — διότι πάντα μου εφάνης ότι δεν πολυαγαπάς τα χρήματα· πράγμα το οποίον συνήθως συμβαίνει εις εκείνους οι οποίοι δεν απέκτησαν οι ίδιοι τα πλούτη των· ενώ απεναντίας εκείνοι που τα αποκτούν μόνοι των, τα αγαπούν διπλάσια από τους άλλους· διότι καθώς οι ποιηταί αγαπούν τα ποιήματά των και οι πατέρες τα τέκνα των, κατά τον ίδιον τρόπον και οι αφοσιωθέντες εις την απόκτησιν χρημάτων τα αγαπούν ως δημιούργημά των, ακόμη δε, όπως και όλοι οι λοιποί άνθρωποι, και διότι τα χρησιμοποιούν κ' έτσι είναι και πολύ δύσκολοι εις τας σχέσεις των, διότι τίποτε άλλο δεν θέλουν να εκτιμούν έξω από τον πλούτον. — Έχεις δίκαιον, μου απήντησεν ο Κέφαλος. Και πολύ μεγάλον μάλιστα, επρόσθεσα εγώ· αλλά τόσον μόνον ειπέ μου ακόμη· ποίον είναι κατά την γνώμην σου το μέγιστον αγαθόν, που έχεις απολαύση από την μεγάλην σου περιουσίαν;

— Εκείνο, μου απήντησε, το οποίον ίσως και να μη μου πιστεύσουν οι πολλοί, αν το ακούσουν. Γνώριζε όμως, Σώκρατες, ότι, όταν ευρίσκεται κανείς περί τα τέλη της ζωής του, τον καταλαμβάνει ένας φόβος και μία συλλογή διά πράγματα, τα οποία ούτε έβαζε πριν εις τον νουν του· διότι όλα εκείνα που διηγούνται περί του Άδου και περί των τιμωριών, αι οποίαι περιμένουν εκεί όσους έπραξαν αδικίας εις αυτόν τον κόσμον, ενώ έως τώρα τα περιέπαιζε, τότε δα αρχίζουν και ανησυχούν την ψυχήν του, μήπως τάχα είναι αληθινά· και είτε ένεκα της αδυναμίας του γήρατος, είτε και διότι ευρίσκεται ίσως πλησιέστερον προς εκείνα, τα βλέπει κάπως τώρα καθαρώτερα. Ανησυχία λοιπόν και τρόμος γεμίζουν την ψυχήν του, και αρχίζει να εξετάζη και αναθεωρή τας πράξεις του, μήπως διέπραξε καμμίαν αδικίαν και όστις ευρίσκει εις την ζωήν του πολλά αδικήματα, ο φόβος τον κάμνει και μέσα εις τον ύπνον του να πηδά επάνω, όπως τα παιδιά, και να ζη πάντοτε εις απελπισίαν. Ενώ όσοι δεν έχουν εις την συνείδησιν των το βάρος καμμιάς αδικίας, τους παραστέκει πάντα μία ελπίς γλυκεία και αγαθή του γήρατος τροφός, καθώς λέγει και ο Πίνδαρος· διότι πράγματι με πολλήν χάριν το είπεν εκείνος, Σώκρατες, ότι όστις διέλθη την ζωήν του με δικαιοσύνην και ευσέβειαν,

γλυκειά η ελπίδα του ακλουθά
συντρόφισσα στα γερατειά του,
που θεραπεύει την καρδιά
και κυβερνάει τα λογικά

Ὅπως πολύ θαυμάσια τα λέγει. Ὡς προς τούτο λοιπόν ἐγὼ θεωρῶ ὅτι τα πλούτη ἔχουν μεγάλην ἀξίαν, ὄχι διὰ κάθε ἄνθρωπον βέβαια, ἀλλὰ διὰ τον μετρημένον και φρόνιμον. Συντείνουν δηλαδή κατὰ μέγα μέρος εἰς το να μη ἐξαναγκασθῆ κανεὶς ἔστω και ἀκουσίως να ἐξαπατήσῃ ἢ γελάσῃ τον ἄλλον και να μη ἀναχωρήσῃ διὰ τον ἄλλον κόσμον φοβισμένος εἴαν τύχῃ να οφείλῃ ἢ θυσίας εἰς θεὸν τινα ἢ χρήματα εἰς ἄνθρωπον, και ἄλλας βεβαίως πολλὰς ωφελείας παρέχουν^ ἀλλ' ἐγὼ τουλάχιστον, ἀν τα σταθμίσω ἐν προς ἐν, θα ἔκρινα, ὅτι αὐτὴ εἶναι ὄχι ἡ μικροτέρα χρησιμότης του πλούτου δι' ἄνθρωπον ὅστις ἔχει νουν.

— Ὡραιοτάτα λέγεις, εἶπον ἐγὼ, Κέφαλε· ἀλλ' αὐτὸ το πρᾶγμα, την δικαιοσύνην, πῶς τάχα θα το ορίσωμεν; ὅτι σημαίνει ἀπλῶς: να λέγωμεν την ἀλήθειαν και να ἀποδίδωμεν ἐκεῖνα τα ὁποῖα ἠθέλομεν λάβῃ παρὰ τίνος, ἢ μήπως ἢμπορεῖ και αὐτὰ ἐνίστε μεν να εἶναι δίκαια, ἐνίστε ὅμως και ἀδίκαια; παραδείγματος χάριν, εἴαν τις ἠθέλε λάβῃ παρ' ἐνός φίλου του ὄπλα και ἔπειτα ἐκεῖνος ο φίλος τύχῃ και παραφρονήσῃ, ἀν του τα ζητῆ ὀπίσω, πᾶς τις βεβαίως οφείλει να παραδεχθῆ, ὅτι οὔτε πρέπει να του τα ἀποδώσῃ, οὔτε δίκαιος θα ἢμπορούσε να ὀνομασθῆ ἀν του τα ἀπέδιδε· ἐπίσης και να λέγῃ πᾶσαν ἀνυποκρίτως την ἀλήθειαν εἰς ἄνθρωπον διατελοῦντα ἐν τοιαύτῃ καταστάσει. — Ὀρθὰ τα λέγεις, εἶπεν ἐκεῖνος. — Δεν εἶναι λοιπόν αὐτὸς ο ὀρισμὸς της δικαιοσύνης, να λέγῃ τις την ἀλήθειαν και να ἀποδίδῃ ἐκεῖνα τα ὁποῖα ἠθέλε λάβῃ.

— Εἶναι και παραεἶναι, Σώκратες, — εἶπεν ο Πολέμαρχος λαβὼν τον λόγον — εἴαν τουλάχιστον οφείλωμεν να πιστεύσωμεν τον Σιμωνίδην. — Κ' ἐπάνω εἰς αὐτὸ — εἶπεν ο Κέφαλος — σᾶς παραδίδω τον λόγον· διότι πρέπει να πηγαίνω να φροντίσω διὰ την θυσίαν μου. — Και λοιπόν, εἶπον ἐγὼ, ορίζεις τον Πολέμαρχον κληρονόμον σου; — Βεβαιότατα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος γελάσας· και συγχρόνως ἐξήλθε διὰ την θυσίαν του. — Λέγε μας λοιπόν, εἶπον ἐγὼ, ἐσύ ο κληρονόμος του λόγου, τι λέγει ο Σιμωνίδης περὶ δικαιοσύνης, το ὁποῖον συ παραδέχεσαι ὅτι εἶναι ὀρθόν; — Λέγει, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ὅτι δίκαιον εἶναι το να ἀποδίδωμεν εἰς ἕκαστον τα οφειλόμενα· και εἰς τούτο εὐρίσκω ἐγὼ ὅτι ἔχει πληρέστατον δίκαιον. — Ἀλλὰ βέβαια, εἶπον ἐγὼ, δεν εἶναι εὐκόλον να ἀπιστῆ κανεὶς εἰς τον Σιμωνίδην· διότι εἶναι σοφός και θεῖος ἄνθρωπος. Τι εἶναι ὅμως ἀκριβῶς ἐκεῖνο το ὁποῖον λέγει, συ μεν ἴσως, Πολέμαρχε, να το γνωρίζῃς, ἐγὼ ὅμως το ἀγνοῶ· διότι εἶναι φανερόν ὅτι δεν ἐννοεῖ βέβαια, αὐτὸ που ἐλέγομεν ἡμεῖς προ ὀλίγου, ὅτι δηλ. οφείλει τις να ἀποδώσῃ εἰς ἕνα ἄνθρωπον ο ὁποῖος ἔχασε τας φρένας του μίαν παρακαταθήκην, την ὁποίαν του ἐνεπιστεύθη ἐκεῖνος ὅταν τας εἶχε ἀκόμη, διότι βέβαια και ἡ παρακαταθήκη εἶναι πρᾶγμα οφειλόμενον· ἢ ὄχι; — Ναι — Ὡστε κατ' οὐδένα τρόπον δεν πρέπει να το

αποδώσωμεν, όταν το ζητή άνθρωπος μη ευρισκόμενος εις τα λογικά του; — Αυτό είναι βέβαιον, απήντησεν εκείνος. — Κάτι άλλο λοιπόν εννοεί, καθώς φαίνεται, ο Σιμωνίδης, όταν λέγη ότι είναι δίκαιον να αποδίδωμεν τα οφειλόμενα. — Χωρίς αμφιβολίαν, είπεν εκείνος· καθόσον φρονεί, ότι οφείλουν οι φίλοι να κάμνουν καλόν εις τους φίλους των, ουδέποτε όμως κακόν. — Α, τώρα ενόησα, είπα εγώ, ότι δηλ. δεν αποδίδει τα οφειλόμενα, εκείνος όστις π. χ. αποδίδει μίαν χρηματικήν παρακαταθήκην εις τον φίλον, που του την ενεπιστεύθη, εάν και η απόδοσις και η παραλαβή είναι βλαβερά· αυτό δεν λέγεις ότι είναι το νόημα του Σιμωνίδου; — Βεβαιότατα. — Εις τους εχθρούς του όμως οφείλει τις να αποδίδη ό,τι τύχη να τους οφείλη; — Αναμφιβόλως, απήντησεν, εκείνο τουλάχιστον που τους οφείλεται· οφείλεται δε, κατά την γνώμην μου, εις τον εχθρόν εκ μέρους του εχθρού, εκείνο ακριβώς και που του αρμόζει, δηλ. κακόν. — Διετύπωσε λοιπόν, καθώς φαίνεται, είπον εγώ, ο Σιμωνίδης ολίγον αινιγματώδως, ως ποιητής που είναι, το δίκαιον, διότι είχε μεν εις τον νουν του κατά πάσαν πιθανότητα, ότι δίκαιον είναι το να αποδίδη τις εις έκαστον εκείνο που του αρμόζει, τούτο δε ωνόμασεν οφειλόμενον. — Αλλά τι άλλο νομίζεις; μου απήντησε. — Κάμε μου λοιπόν την χάριν και άκουσε. Εάν κανείς τον ηρώτα· «Ω Σιμωνίδη, ιατρική καλείται η τέχνη, η οποία εις τίνας και τι το οφειλόμενον ή αρμόζον αποδίδει;» τι νομίζεις ότι θα μας απεκρίνετο; — Φανερόν ότι, απήντησεν, εκείνη η οποία προσφέρει εις τα σώματα τα φάρμακα, τας τροφάς και τα ποτά. — Τέχνη πάλιν μαγειρική καλείται εκείνη η οποία εις τίνας και τι το οφειλόμενον ή αρμόζον αποδίδει; — Εις τα φαγητά τα καρυκεύματά των.

— Σύμφωνοι. Λοιπόν δικαιοσύνη θα εκκαλείτο η τέχνη, η οποία εις τίνας τι αποδίδει; — Εάν πρέπη να είμεθα συνεπείς με εκείνα τα οποία είπομεν πριν, εκείνη η οποία αποδίδει εις τους φίλους και τους εχθρούς ωφελείας και βλάβας. — Το να ευεργετή λοιπόν κανείς τους φίλους του και να βλάπη τους εχθρούς του, αυτό ονομάζει δικαιοσύνην; — Έτσι μου φαίνεται. — Ποίος λοιπόν είναι ικανώτατος να κάμνη καλόν εις φίλους ασθενούντας και κακόν εις τους εχθρούς εις ό,τι αποβλέπει την ασθένειαν και την υγείαν; — Ο ιατρός. — Και ποίος εις τους ταξιδεύοντας, όσον αφορά τους κινδύνους της θαλάσσης; — Ο κυβερνήτης.

— Ο δε δίκαιος πάλιν, εις ποίαν πράξιν και όσον αφορά ποίον έργον είναι ικανώτατος να ωφελή τους φίλους και να βλάπη τους εχθρούς; — Εις τον πόλεμον, μου φαίνεται, μαχόμενος μεν εναντίον αυτών, υπερασπιζόμενος δε εκείνους. — Έστω· εις τους μη ασθενούντας όμως, φίλε Πολέμαρχε, ο ιατρός είναι άχρηστος. — Πραγματικώς. — Και εις τους μη ταξιδεύοντας επίσης ο κυβερνήτης. — Ναι. Και ο δίκαιος άρα γε κατά τον αυτών λόγον είναι άχρηστος εις τους μη πολεμούντας; — Δεν ημπορώ να το παραδεχθώ ολότελα αυτό. — Όστε είναι χρήσιμον άρα γε πράγμα και εν ειρήνη η δικαιοσύνη; — Χρήσιμον. — Αλλά και η γεωργία είναι επίσης· ή όχι; — Ναι. — Διά την εσοδείαν βέβαια καρπού. — Ναι. — Αλλά και το επάγγελμα προσέτι του υποδηματοποιού; — Ναι. — Προς κατασκευήν βέβαια υποδημάτων, μου φαίνεται ότι θα αφήντας. — Σωστά.

— Αι, λοιπόν! η δικαιοσύνη προς ποίαν χρήσιν ή προς ποίον έργον θα μου απαντούσες ότι είναι ωφέλιμος εν ειρήνη; — Εις τας συναλλαγάς, Σωκράτη. — Συναλλαγάς δε εννοείς τους συνεταιρισμούς, ή τίποτε άλλο; — Αυτό ακριβώς. — Άρα γε λοιπόν εις το παιγνίδιον των κύβων έξαφνα καλός και χρήσιμος σύντροφος θα ήτο ο δίκαιος, ή ο εξ επαγγέλματος παίκτης; — Ο παίκτης. — Και όσον αφορά την συναρμογήν πλίνθων και λίθων, ο δίκαιος θα ήτο χρησιμότερος και προτιμότερος να συνεργασθή μαζί σου, παρά ο οικοδόμος; — Κάθε άλλο βέβαια. — Αλλά περί τίνος λοιπόν πράγματος προκειμένου θα επεζήτεις την σύμπραξιν του δικαίου μάλλον παρά του μουσικού, όπως πάλιν έξαφνα θα ήτο μάλλον επιζήτητος ο μουσικός προκειμένου περί κανενός οργάνου; — Μα, μου φαίνεται, εάν επρόκειτο περί διαχειρίσεως χρημάτων. — Εκτός όμως πάλιν ίσως, Πολέμαρχε, όταν θα εχρειάζετο να κάμης χρήσιν χρημάτων, εις περίπτωσιν που απεφασίζετο να προβήτε από κοινού εις αγοράν ή πώλησιν κανενός ίππου· διότι τότε, νομίζω, θα εχρειάζετο ο ειδικός εμπειρογνώμων· ή όχι; — Φαίνεται. — Όπως και αν επρόκειτο περί πλοίου, ο ναυπηγός ή ο κυβερνήτης. — Μάλιστα. — Ποίαν λοιπόν από κοινού χρήσιν όταν θέλω να κάμω των χρημάτων μου, θα μου ήτο ο δίκαιος χρησιμώτερος από κάθε άλλον; — Όταν θέλης να τα βάλης παρακαταθήκην και να τα διαφυλάξης από πάσαν απώλειαν. — Α, ώστε λοιπόν λέγεις, όταν δεν θέλω να τα εργασθώ,

αλλά να τα αφήσω να κάθονται; — Εννοείται. — Όταν λοιπόν είναι άχρηστα τα χρήματα, τότε είναι χρήσιμος δι' αυτά η δικαιοσύνη. — Καθώς φαίνεται . . . — Και όταν λοιπόν πρέπη να διαφυλάξω και κανέν δρέπανον ή ιδικόν μου ή από κοινού με κανένα άλλον, και τότε θα μου χρησιμεύση η δικαιοσύνη· ενώ, όταν πρόκειται να το μεταχειρισθώ, η αμπελουργική. — Φαίνεται. — Θα είπης επομένως, και όταν χρειασθή να φυλάξω καμμίαν ασπίδα και λύραν και να μην τα μεταχειρίζωμαι, ότι είναι χρήσιμος τότε η δικαιοσύνη, ενώ εις την εναντίαν περίπτωσηιν η οπλομαχητική και η μουσική. — Κατ' ανάγκην. — Ώστε και δι' όλα τα άλλα η δικαιοσύνη άχρηστος μεν είναι διά την χρήσιν εκάστου πράγματος, χρήσιμος δε μόνον διά την αχρηστίαν του;

— Εκεί καταντά.

— Δεν θα ήτο λοιπόν, φίλε μου, και πάρα πολύ σπουδαίον πράγμα η δικαιοσύνη, εάν η χρησιμότης της περιωρίζετο μόνον εις τα άχρηστα· και παρακολούθησε τώρα αυτόν τον συλλογισμόν μου. Άρα γε εκείνος όστις, είτε εις την πυγμαχίαν είτε και εις άλλην τινά μάχην, είναι επιτηδειότατος να καταφέρη κτυπήματα, δεν είναι συγχρόνως και επιτηδειότατος να προφυλαχθή από τα πλήγματα του αντιπάλου του; — Είναι βεβαιότατα. — Άρα λοιπόν και εκείνος που είναι ικανώτατος να προφυλαχθή από νόσον, δεν είναι και ο πλέον επιτήδειος να την εμβάλη εις ένα άλλον: — Μου φαίνεται. — Τοιουτοτρόπως πρέπει να παραδεχθώμεν, ότι εκείνος είναι ο άριστος φύλαξ ενός στρατοπέδου, όστις δύναται να προβλέψη και να κλέψη τα σχέδια και τας λοιπάς πράξεις των εχθρών — Χωρίς αμφιβολίαν. — Κατά συνέπειαν ο καταλληλότατος φύλαξ ενός πράγματος είναι συνάμα και ο επιτηδειότατος κλέπτης αυτού. — Φαίνεται.

— Εάν επομένως ο δίκαιος είναι ικανός να φυλάξη χρήματα, θα ήτο επίσης και ικανώτατος να τα κλέψη. — Αυτό τουλάχιστον είναι το συμπέρασμα του συλλογισμού μας. — Νά λοιπόν που απεδείχθη κλέπτης ο δίκαιος· και φαίνεται να έλαβες αυτό το μάθημα από τον Όμηρον· διότι και εκείνος έχει ιδιαιτέραν στοργήν προς τον Αυτόλυκον, τον προς μητρός πάππον του Οδυσσέως, και λέγει ότι υπερέβαινεν όλους τους ανθρώπους εις την κλεπτοσύνην και την ψευδορκίαν· και φαίνεται επομένως και κατά σε και κατά τον Όμηρον και κατά τον Σιμωνίδην, ότι η δικαιοσύνη είναι κάποια τέχνη κλοπής, μόνον όπου γίνεται προς ωφέλειαν των φίλων και προς βλάβην των εχθρών· δεν έλεγες έτσι; — Όχι βέβαια, μα τον θεόν! Αλλά και εγώ δεν γνωρίζω τώρα τι έλεγα· εις αυτό όμως επιμένω ακόμη, ότι η δικαιοσύνη ωφελεί μεν τους φίλους βλάπτει δε τους εχθρούς.

— Αλλά τι εννοείς λέγων φίλους; εκείνους, οι οποίοι μας φαίνονται άνθρωποι χρηστοί, ή εκείνους, οι οποίοι είναι πράγματι χρηστοί, και αν ακόμη δεν τους θεωρούμεν τοιούτους; το ίδιον δε και περί των εχθρών; — Φυσικόν είναι,

ὄσους θεωροῦμεν χρηστοὺς να τοὺς ἀγαπῶμεν, και ὄσους πάλιν νομίζομεν φαύλους να τοὺς μισῶμεν. — Ἀλλὰ τάχα δεν συμβαίνει πολλές φορές να απατώνται οἱ ἄνθρωποι εις τας κρίσεις των και να νομίζουν χρηστοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους δίχως να εἶναι, και το ἐναντίον; — Βεβαίως συμβαίνει. — Ὡστε εις τοὺς τοιοῦτους οἱ μεν ἀγαθοὶ εἶναι ἐχθροὶ, οἱ δε κακοὶ φίλοι. — Μάλιστα. — Ἀλλ' ὅμως ἔχουν δίκαιον τότε αὐτοὶ να ωφελοῦν μεν τοὺς πονηροὺς, να βλάπτουν δε τοὺς ἀγαθοὺς. — Φαίνεται. — Και ὅμως οἱ ἀγαθοὶ εἶναι δίκαιοι και ἀίκανοι να προξενήσουν κακόν. — Ἀληθέστατον. — Σύμφωνα ὅμως με τον λόγον σου εἶναι δίκαιον να βλάπτωμεν ἀνθρώπους, που δεν μας κάμνουν κανένα κακόν. — Το ἀποκρούω αὐτὸ διαρρήδην, Σώκρατες· εἶναι ἡμαρτημένον προφανῶς το συμπέρασμα. — Τοὺς ἀδίκους λοιπόν εἶναι δίκαιον να βλάπτωμεν, τοὺς δε δικαίους να ωφελοῦμεν. — Αὐτὸ φαίνεται σωστότερον. — Θα συμβῆ ὅμως εις πολλοὺς, Πολέμαρχε, οἵτινες απατώνται εις τας περὶ των ἀνθρώπων κρίσεις των, να εἶναι δίκαιον τοὺς μεν φίλους να βλάπτουν, διότι τοὺς θεωροῦν φαύλους, τοὺς δε ἐχθροὺς να ωφελοῦν, διότι εἶναι κατ' αὐτοὺς χρηστοὶ. Και ἔτσι φθάνομεν εις το ἀντίθετον συμπέρασμα ἀπὸ ἐκεῖνο, που εἶπομεν ὅτι ἐννοεῖ ο Σιμωνίδης.

— Και πράγματι, εἶπεν, ἐκεῖ καταντῶμεν ἀλλ' ας μεταβάλωμεν τον ὀρισμὸν του φίλου και του ἐχθροῦ, αφοῦ φαίνεται πως δεν τον εθέσαμεν ἐξ ἀρχῆς ὀρθῶς. — Και πῶς τον εθέσαμεν, Πολέμαρχε; — Ὅτι φίλος εἶναι ἐκεῖνος που τον θεωροῦμεν ὡς χρηστόν. — Και τώρα πῶς να τον μεταβάλωμεν; ἠρώτησα ἐγώ. — Ἐκεῖνος ο ὀποῖος και θεωρεῖται και εἶναι πράγματι χρηστός· ἐνῶ ἐκεῖνος ο ὀποῖος ἀπλῶς νομίζεται τοιοῦτος, χωρὶς και να εἶναι πράγματι, μόνον κατὰ το φαινόμενον θα ἦτο φίλος· το ἴδιον δε ἰσχύει και περὶ του ἐχθροῦ. — Ὡστε κατὰ τούτον τον λόγον, ὅπως φαίνεται, φίλος μεν θα εἶναι ο ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἐχθρὸς δε ο φαύλος. — Ναι. — Δίδεις λοιπόν την ἄδειαν να κάμωμεν μίαν προσθήκην και εις τον προηγούμενον ἐκεῖνον ὀρισμὸν μας της δικαιοσύνης, κατὰ τον ὀποῖον ἐλέγομεν ὅτι δίκαιον εἶναι να ωφελοῦμεν τον φίλον και να βλάπτωμεν τον ἐχθρόν; και να λέγωμεν τώρα, ὅτι δίκαιον εἶναι να ωφελοῦμεν τον φίλον, ὅταν οὗτος εἶναι χρηστός ἄνθρωπος, να βλάπτωμεν δε τον ἐχθρόν, ὅταν εἶναι φαύλος; — Συμφωνότατος, μου ἀπεκρίθη, κ' ἔτσι μάλιστα, καμμίαν ἀντιλογίαν δεν θα ἐπεδέχετο το πράγμα.

— Ἀλλὰ πῶς; εἶπον ἐγώ· εἶναι τάχα ἴδιον του δικαίου, να κάμνη κακόν, ἔστω και εις οἰονδήποτε ἄνθρωπον; — Ἀναμφιβόλως, μου ἀπεκρίθη, οφείλει βέβαια τουλάχιστον εις τοὺς ἐχθροὺς οἱ ὀποῖοι εἶναι φαῦλοι. — Και δεν μου λέγεις, οἱ ἵπποι εις τοὺς ὀποῖους κάμνουν κακόν, γίνονται καλύτεροι ἢ χειρότεροι: — Χειρότεροι. — Ὡς προς τι; ὡς προς τας ἀρετὰς ἄρα γε που προσιδιάζουν εις αὐτοὺς, ἢ εις τοὺς σκύλους; — Εἰς αὐτοὺς βέβαια.

Και οἱ σκύλοι ἐπομένως, ὅταν τοὺς κάμνουν κακόν, γίνονται χειρότεροι ὡς προς

τας αρετάς, αι οποίαι προσιδιάζουν εις αυτούς και όχι εις τους ίππους. — Κατ' ανάγκην. — Και περί των ανθρώπων λοιπόν, φίλε μου, δεν θα είπωμεν κατά τον ίδιον τρόπον, ότι βλαπτόμενοι γίνονται χειρότεροι εις την προσιδιάζουσαν εις αυτούς αρετήν; — Πολύ μάλιστα. — Αλλά η δικαιοσύνη δεν είναι ανθρωπίνη αρετή; — Δεν υπάρχει αντίρρησις. — Επομένως οι βλαπτόμενοι άνθρωποι ανάγκη πάσα να γίνωνται αδικώτεροι. — Φαίνεται.

— Αλλά οι μουσικοί εν τη ιδιότητι της τέχνης των ημπορούν να καταστήσουν τινά άμουσον; — Αδύνατον. — Και ένας διδάσκαλος της ιππικής ημπορεί με την τέχνην του να κάμη κάποιον ανίκανον εις αυτήν; — Δεν ημπορεί. — Αλλά με την δικαιοσύνην λοιπόν οι δίκαιοι να κάμουν αδίκους; ή και γενικώς οι αγαθοί με την αρετήν να κάμουν κακούς; — Αλλά αδύνατον. — Διότι βέβαια δεν είναι της θερμότητος το έργον να παράγη ψύχος, αλλά του αντιθέτου της. — Βέβαια. — Ούτε του αγαθού να προξενή κακόν, αλλά του εναντίου του. — Φαίνεται.

— Αλλά ο δίκαιος άνθρωπος είναι αγαθός; — Είναι βέβαια. — Δεν είναι λοιπόν του δικαίου το έργον να κάμη κακόν, Πολέμαρχε, εις κανένα ούτε εις φίλον ούτε εις οποιονδήποτε άλλον, αλλά του εναντίου του, δηλ. του ανθρώπου του αδίκου. — Παραδέχομαι ότι έχεις πληρέστατον δίκαιον, Σωκράτη.

— Εάν λοιπόν λέγη κανείς, ότι η δικαιοσύνη είναι το να αποδίδη τις εις έκαστον τα οφειλόμενα, και εννοεί δι' αυτού ότι ο δίκαιος άνθρωπος οφείλει εις μεν τους εχθρούς βλάβην, εις δε τους φίλους ωφέλειαν, δεν ήτο βέβαια σοφός εκείνος που το είπε· διότι δεν έλεγε την αλήθειαν, εύρομεν δε προ ολίγου ότι ουδέποτε είναι δίκαιον να βλάπη τις. — Είμαι σύμφωνος. — Και θα αντικρούσωμεν επομένως από κοινού, εγώ και συ, πάντα όστις ήθελεν ισχυρισθή ότι είπε τοιούτον πράγμα ή ο Σιμωνίδης ή ο Βίας ή ο Πιπτακός ή κανείς άλλος από τους σοφούς και μακαρίους άνδρας. — Έτοιμος να λάβω το μέρος μαζί σου, απεκρίθη. — Αλλά γνωρίζεις τίνος μου φαίνεται ότι είναι αυτό το αξίωμα, που λέγει ότι δίκαιον είναι τους μεν φίλους να ωφελοούμεν, τους δε εχθρούς να βλάπτωμεν; Τίνος; ηρώτησε. — Στοχάζομαι ότι θα είναι ή του Περιάνδρου ή του Περδίκκα ή του Ξέρξου ή του Ισμηνίου του Θηβαίου ή κανενός άλλου πλουσίου, που είχε μεγάλην ιδέαν διά την δύναμίν του. — Αλήθεια λέγεις. — Έστω. είπα εγώ, αλλ' αφού ευρέθη ότι ουδέ εις τούτο έγκείται η δικαιοσύνη, πώς λοιπόν αλλέως να την ορίση κανείς;

Καθ' όλον αυτόν τον διάλογόν μας πολλές φορές ο Θρασύμαχος έκαμε εν τω μεταξύ να μας διακόψη και να αναμιχθή, εις την συζήτησιν, συνεκρατείτο όμως υπό των παρακαθημένων, οι οποίοι ήθελον να μας ακούσουν ως το τέλος. Αφού όμως ετελειώσαμεν πλέον, και είπα εγώ αυτά, δεν ημπόρεσε πλέον να κρατηθή, αλλά συστραφείς ως θηρίον εχύθηκε κατ' επάνω μας, ως διά να μας διασπαράξη. Και εγώ και ο Πολέμαρχος εξαρώσαμεν από τον φόβον μας.

Εκείνος δε ανέκραξεν εις το μέσον. — Τι είναι αυτή η φλυαρία που σας κρατεί τόση ώρα, Σωκράτη; Και τι μας παίζετε τους κουτούς, προσποιούμενοι πότε ο ένας πότε ο άλλος ότι πέφτει εις το πάλαιμα; Αλλ' αν θέλης αληθινά να γνωρίσης τι είναι το δίκαιον, να μη περιορίζεσαι να ερωτάς μόνον, και να ικανοποιής την ματαιοδοξίαν σου ελέγχων τας αποκρίσεις των άλλων, αλλά να αποκριθής και συ ο ίδιος και να μας ειπής, τι λέγεις ότι είναι το δίκαιον· πρόσεχε όμως μη μου απαντήσης ότι είναι το πρόπον, ή το ωφέλιμον, ή το επικερδές, ή το συμφέρον, αλλά να μου λέγης σαφώς και ακριβώς ό, τι έχεις να είπης· διότι δεν είμαι εγώ από εκείνους να τα χάφτω, εάν μας λέγης τέτοια αερολογήματα.

Και εγώ εις το άκουσμα αυτό εξαφνίστηκα, τα έχασα, τον έβλεπα μετά τρόμου, και νομίζω και την φωνήν μου θα έχανα, αν δεν τον εκύτταζα εγώ πριν να με κυττάξη εκείνος· διότι ευτυχώς επρόλαβα και τον εκύτταξα πρώτος, μόλις ήρχισε να εξαγριώνεται, και έτσι ημπόρεσα να του αποκριθώ, και του είπα με μια κάποια τρεμούλα. — Μην είσαι, Θρασύμαχε, τόσον σκληρός μαζί μας! εάν υπεπέσαμεν εις κανένα σφάλμα κατά την εξέλιξιν του διαλόγου μας, έσο πεπεισμένος ότι δεν το εκάμαμεν εκουσίως. Εάν επρόκειτο έξαφνα περί αναζητήσεως χρυσίου, δεν θα επίστευες βέβαια ποτέ ότι θα ημπορούσαμεν να κάμνωμεν εκουσίως αυτάς τας αμοιβαίας υποχωρήσεις προς αλλήλους κατά την αναζητήσιν του και θα εχάναμεν άδικα τους κόπους μας διά να το εύρωμεν· πολλώ μάλλον αφού επρόκειτο περί δικαιοσύνης, που είναι από όλον τον χρυσόν του κόσμου πολυτιμότερον, δεν ήτο δυνατόν βέβαια να υποχωρούμεν τόσον ανόητα προς αλλήλους και να μη βάζωμεν όλα μας τα δυνατά διά να το ανακαλύψωμεν μίαν ώραν αρχύτερα· να είσαι πεπεισμένος δι' αυτό. φίλε μου· αλλά, φαίνεται, δεν έφθαναν ως εκεί αι δυνάμεις μας· και σεις οι σπουδαίοι είναι φυσικώτερον να οικτίρετε μάλλον την αδυναμίαν μας παρά να αγανακτήτε μαζί μας.

— Μα τον Ηρακλέα! είπε τότε ο Θρασύμαχος ανακαγχάζων με ένα προσποιημένον γέλωτα, νά την η συνηθισμένη εκείνη ειρωνεία του Σωκράτους· αλλά τα ήξευρα εγώ και τα προέλεγα εις αυτούς, ότι συ θα απέφευγες να απαντήσης και θα το εγύριζες εις τας ειρωνείας, και ότι κάθε άλλο θα έκανες παρά να αποκριθής, εάν σε ερωτήση κανείς. — Αληθινά σοφός είσαι, Θρασύμαχε, του είπα εγώ· το ήξευρες πολύ καλά ότι, αν ερωτούσες κανένα, «πόσα είναι τα δώδεκα», συγχρόνως όμως του προέλεγες· «κύτταξε μόνον να μη μου απαντήσης ότι είναι δύο φορές έξ ή τρεις φορές τέσσερα, ή έξ φορές δύο, ή τέσσαρες φορές τρία, διότι δεν θα παραδεχθώ να ακούσω τοιαύτας φλυαρίας», το ήξευρες, λέγω, εκ των προτέρων, ότι κανείς δεν θα ημπορούσε να σου απαντήση εις ερώτησιν την οποίαν έθεσες τοιουτοτρόπως· αλλ' αν σου έλεγε· «τι είναι αυτά, Θρασύμαχε; να μη σου δώσω καμμίαν από αυτάς τας αποκρίσεις, που απηγόρευες, και αν ακόμη μέσα εις αυτάς περιείχετο η μόνη

αληθινή, παρά να σου είπω άλλο τι, έξω από αυτήν;», τι θα του έλεγες;

— Ναι δα! απήντησεν ο Θρασύμαχος· πόσον είναι όμοιον μ' εκείνο! — Δεν έχει να κάμη τίποτε, είπα εγώ· διότι και αν δεν είναι όμοιον, φαίνεται όμως τοιούτον εις τον ερωτηθέντα, νομίζεις ότι δεν θα δώση εκείνος την απάντησιν που του φαίνεται ορθή, είτε του το απαγορεύσωμεν ημείς, είτε όχι; — Αυτό λοιπόν έχεις και συ σκοπόν να κάμης; μου είπε· σκέπτεσαι να δώσης καμμίαν από τας απαντήσεις που σου απηγόρευσα;

— Δεν θα ήτο διόλου παράξενον, του απήντησα εγώ, εάν, αφού εξήταζα καλά το ζήτημα, ελάμβανα τοιαύτην απόφασιν.

— Τι θα ειπής όμως, εάν εγώ σου δείξω άλλην απόκρισιν διαφορετικήν από όλας εκείνας και συγχρόνως καλυτέραν εν σχέσει με την δικαιοσύνην; τι δέχεσαι να πάθης; — Τι άλλο, απήντησα εγώ, παρά ό, τι ταιριάζει να παθαίνη εκείνος που δεν γνωρίζει κάτι; δηλαδή, να το μάθη από τον γνωρίζοντα· και εγώ λοιπόν δέχομαι να το πάθω αυτό.

— Είσαι νόστιμος, μου είπε· να μάθης βέβαια, αλλά να πληρώσης συγχρόνως και χρήματα. — Όταν μου ευρεθούν . . . — Ευρίσκονται, ευρίσκονται, είπεν ο Γλαύκων αν πρόκειται διά χρήματα, λέγε, Θρασύμαχε· διότι όλοι ημείς θα συνεισφέρωμεν διά τον Σωκράτη. — Ναι· πώς όχι, απήντησεν εκείνος, διά να κάμη πάλιν ο Σωκράτης τα συνηθισμένα του, να μην αποκρίνεται ο ίδιος, αλλά να λαμβάνη τον λόγον και να εξελέγχη τας αποκρίσεις του άλλου. — Μα και πώς, καλέ μου άνθρωπε, είπα εγώ, θέλεις να αποκρίνεται ένας ο οποίος πρώτον δεν γνωρίζει και ομολογεί την άγνοιάν του, έπειτα, και αν έχη και καμμίαν ιδέαν περί αυτών, του απηγορεύθη από άνθρωπον όχι αξιοκαταφρόνητον να απαντήσει τίποτε από εκείνα που νομίζει σωστά; Όστε συ είναι φυσικώτερον να λάβης τον λόγον, αφού μάλιστα ισχυρίζεσαι ότι γνωρίζεις και έχεις να ειπής κάτι περί της δικαιοσύνης· μη θέλης λοιπόν παρακλήσεις, αλλά και εμένα κάμε μου την χάριν, και διά τον Γλαύκωνα αυτόν και τους άλλους μη φθονής τα φώτα σου.

Αφού είπα αυτά, και ο Γλαύκων και οι άλλοι συνήνωσαν τας παρακλήσεις των· και ο Θρασύμαχος εφαινετο μεν ότι διεφλέγετο υπό της επιθυμίας να ομιλήση, διά να επισπάση την επιδοκιμασίαν του ακροατηρίου, επειδή ήτο πεπεισμένος ότι θα έλεγε θαυμάσια πράγματα· αλλ' ακόμη έκαμνεν ότι επροσποιείτο και επέμενεν εις το ότι εγώ είμαι ο αποκρινόμενος.

Εις το τέλος υπεχώρησε και — Αυτή δα, είπεν, είναι η σοφία του Σωκράτους, να μη θέλη ο ίδιος να διδάσκη, αλλά να γυρίζη και να μανθάνη από τους άλλους, χωρίς μάλιστα και να τους το γνωρίζη χάριν. — Ότι πράγματι μανθάνω από

τους άλλους, είπα εγώ, αυτό είναι η αλήθεια, Θρασύμαχε· έχεις άδικον όμως να λέγης και ότι δεν τους το χρεωστώ χάριν· εγώ απεναντίας πληρώνω, όπως ημπορώ, το χρέος μου· και ημπορώ μόνον να επαινώ· διότι χρήματα δεν έχω· και πόσον πρόθυμα το κάμνω αυτό, θα το γνωρίσης και συ πολύ καλά αμέσως, αφού αποκριθής· διότι στοχάζομαι ότι θα είπης ωραία πράγματα.

— Άκουε λοιπόν, είπεν εκείνος. Λέγω ότι το δίκαιον δεν είναι τίποτε άλλο παρά το συμφέρον του ισχυροτέρου. Μα πώς; δεν επικροτείς λοιπόν; Δεν σε βλέπω πολύ πρόθυμον. — Πώς; του απήντησα· αφού όμως πρώτα καταλάβω τι εννοείς· διότι ακόμη δεν ενόησα· ισχυρίζεσαι ότι δίκαιον είναι το συμφέρον του ισχυροτέρου· και τι εννοείς μ' αυτό, Θρασύμαχε; διότι βέβαια δεν θέλεις να είπης ότι, αφού ο Πολυδάμας ο αθλητής είναι ισχυρότερός μας και τον συμφέρει προς διατήρησιν των σωματικών του δυνάμεων να τρώγη βωδινά κρέατα, το ίδιον είναι και δι' ημάς τους ασθενεστέρους του συμφέρον και δίκαιον.

— Είσαι άνοστος, Σωκράτη· και πάντα ζητείς να τα γυρίζης εις τρόπον που να καταστρέφης την συζήτησιν. — Κάθε άλλο, καλέ μου, του απήντησα εγώ· μόνον να μου ειπής σαφέστερον τι εννοείς. — Και δεν γνωρίζεις λοιπόν, μου είπεν, ότι άλλαι μεν πόλεις έχουσι μοναρχικά πολιτεύματα, άλλαι δε αριστοκρατικά και άλλαι τέλος, δημοκρατικά; — Το γνωρίζω.

— Λοιπόν εις εκάστην πολιτείαν δεν είναι ισχυρότερον εκείνο το οποίον έχει την κυβέρνησιν των πραγμάτων; — Βεβαιότατα.

— Και εκάστη κυβέρνησις δεν θέτει τους νόμους συμφώνως προς το συμφέρον της, η μεν δημοκρατία δημοκρατικούς, η βασιλεία μοναρχικούς, και αι λοιπαί ομοίως; Και αφού άπαξ τους θέσουν, ορίζουν ότι τούτο είναι δίκαιον διά τους υπηκόους, εκείνο δηλ. που συμφέρει εις τον εαυτόν τους, και όσοι τολμήσουν να εξέλθουν από αυτό τους τιμωρούν, ως παρανομούντας και αδικούντας· αυτό λοιπόν είναι, σοφολογιώτατέ μου, που λέγω ότι εις όλας τας πόλεις είναι το ίδιον το δίκαιον, δηλ. το συμφέρον της υφισταμένης εξουσίας· αυτή δε είναι, ως γνωστόν, το ισχυρότερον, ώστε συμβαίνει διά τον γνωρίζοντα να σκέπτεται, να είναι το αυτό παντού και πάντοτε το δίκαιον, δηλ. το συμφέρον του ισχυροτέρου.

— Τώρα μάλιστα, ενόησα τι λέγεις, είπα εγώ· αν όμως είναι και αληθές αυτό, ή όχι, θα προσπαθήσω να το καταλάβω. Το συμφέρον λοιπόν απεκρίθης και συ Θρασύμαχε, ότι είναι το δίκαιον· αν και εις εμένα απηγόρευες τότε να απαντήσω έτσι, με μόνην την διαφοράν ότι επρόσθεσες εσύ και του ισχυροτέρου. — Μικρά ίσως προσθήκη, είπεν εκείνος. — Δεν ηξεύρομεν ακόμη αν δεν είναι και μεγάλη· τούτο μόνον ηξεύρω, ότι πρέπει να εξετάσωμεν εάν είναι αληθές αυτό που λέγεις· διότι επειδή και εγώ οπωσδήποτε είμαι σύμφωνος, ότι το δίκαιον είναι κάποιο συμφέρον, εσύ δε προσθέτεις και λέγεις: το συμφέρον του ισχυροτέρου — πράγμα το οποίον εγώ αγνοώ — ανάγκη να το εξετάσωμεν. — Εξέταζε λοιπόν. — Αυτό και θα κάμω· αλλά ειπέ μου, και το να πείθεται κανείς εις τους άρχοντας, δεν λέγεις ότι είναι δίκαιον και αυτό; — Βεβαιότατα. — Αλλά οι άρχοντες εις τας διαφόρους πόλεις είναι τάχα αναμάρτητοι, ή δύνανται και

αυτοί να υποπέσουν εις σφάλματα; — Βεβαίως δύνανται. — Ὄστε όταν αναλαμβάνουν να θέσουν νόμους, άλλους μεν θέτουν ορθώς, μερικούς όμως και όχι. — Αυτό φρονώ και εγώ. — Και άραγε οι μεν ορθώς νομοθετημένοι θα είναι σύμφωνοι με το συμφέρον των, οι δε άλλοι ασύμφοροι δι' εαυτούς; ή πώς λέγεις; — Ἐτσι ακριβώς. — Ὅσα όμως νομοθετήσουν, οφείλουν να τα τηρώσιν οι υπήκοοι, και εις τούτο έγκειται το δίκαιον, καθώς είπομεν; — Πώς όχι; — Δίκαιον λοιπόν, κατά τον λόγον σου, είναι όχι μόνον το συμφέρον του ισχυροτέρου, αλλά και το εναντίον, το μη συμφέρον.

— Καλέ τι μας λέγεις! — Εκείνα που λέγεις εσύ, όπως μου φαίνεται· και ας εξετάσωμεν το πράγμα καλύτερα. Δεν εμείναμεν σύμφωνοι ότι οι άρχοντες επιβάλλοντες το πρακτέον εις τους υπηκόους των αστοχούν ενίστε το συμφέρον των, είναι όμως δίκαιον οι υπήκοοι να πράττουν πάντοτε τα προστεταγμένα; δεν το παρεδέχθημεν αυτό; — Ναι, νομίζω. — Ομολόγησε λοιπόν ότι έχεις παραδεχθή, αφού λέγεις ότι δίκαιον είναι οι υπήκοοι να πράττουν όσα προστάτουν οι άρχοντες, ότι είναι δίκαιον επίσης να πράττουν και όσα είναι ασύμφορα διά τους άρχοντας και τους ισχυροτέρους, όταν ούτοι ακουσίως νομοθετήσουν πράγματα εναντία προς το συμφέρον των· ώστε δεν πρέπει τότε κατ' ανάγκην να συμβαίνη, σοφώτατε Θρασύμαχε, να είναι δίκαιον όλως διόλου το εναντίον από εκείνο που έλεγες; αφού λαμβάνει διαταγήν και είναι υποχρεωμένος ο ασθενέστερος να κάμνη εκείνο που είναι ασύμφορον διά τον ισχυρότερον;

— Δίχως αμφιβολίαν, Σώκρατες, διέκοψεν ο Πολέμαρχος, αυτό είναι προφανέστατον. — Χωρίς άλλο, έλαβε τον λόγον και είπεν ο Κλειτοφών, εάν και συ βέβαια το μαρτυρής. — Και τι ανάγκην έχει μάρτυρος, επανέλαβεν, αφού ο ίδιος ο Θρασύμαχος ομολογεί, ότι οι μεν άρχοντες προστάτουν ενίστε πράγματα κακά διά τους εαυτούς των, οι δε υπήκοοι είναι δίκαιον να τα εκτελούν; — Το να πράττουν απλώς τα προσταττόμενα υπό των αρχόντων, Πολέμαρχε, ώρισεν ότι είναι δίκαιον ο Θρασύμαχος. — Ναι, αλλά ώρισε προσέτι, Κλειτοφών, ότι το συμφέρον του ισχυροτέρου είναι το δίκαιον· και αφού έθεσε τα δύο αυτά αξιώματα, ωμολόγησε πάλιν ότι ενίστε οι ισχυρότεροι προστάτουν εις τους ασθενεστέρους να κάμνουν πράγματα ασύμφορα διά τους εαυτούς των· και από αυτάς τας δύο ομολογίας εξαγεται το συμπέρασμα, ότι το δίκαιον θα ήτο όχι περισσότερο εκείνο που συμφέρει τους ισχυροτέρους, παρά και εκείνο που δεν τους συμφέρει.

— Αλλά, είπεν ο Κλειτοφών, λέγων ο Θρασύμαχος το συμφέρον του ισχυροτέρου ενοούσε εκείνο που κρίνει ο ισχυρότερος ως συμφέρον του· και αυτό πρέπει να πράττη ο ασθενέστερος, και αυτό ώριζεν ότι είναι το δίκαιον. — Ναι, μα δεν έλεγε καθόλου έτσι, είπεν ο Πολέμαρχος. — Δεν σημαίνει δα και τίποτε, είπα εγώ, Πολέμαρχε, αλλ' αν θέλη να δώση τώρα αυτήν την εξήγησιν ο

Θρασύμαχος, εμείς το δεχόμεθα και αυτό. Ειπέ μου λοιπόν, Θρασύμαχε, αυτό είναι που ενοούσες με το δίκαιον, το συμφέρον δηλαδή του ισχυροτέρου, όπως το κρίνει αυτός ο ίδιος, αδιάφορον εάν πράγματι τον συμφέρη, είτε και όχι;

— Εγώ; καθόλου! νομίζεις λοιπόν ότι ονομάζω ισχυρότερον έναν άνθρωπον σφαλλόμενον, εφ' όσον σφάλλεται; — Πραγματικώς, είπον, αυτό ενόμιζα πως έλεγες, όταν παρεδέχεσο ότι οι άρχοντες δεν είναι αναμάρτητοι, αλλά περιπίπτουν και εις σφάλματα κάποτε. — Βέβαια, διότι είσαι συκοφάντης εις τους λόγους, Σώκρατες· αλλά, δεν μου λέγεις, ιατρόν ονομάζεις εσύ έξαφνα έναν που απατάται ως προς τας ασθενείας, εφ' όσον εξαπατάται εις αυτό το πράγμα, ή λογιστήν έναν που κάμνει λάθη εις τους λογαριασμούς, εφ' όσον και όταν υποπίπτει εις αυτά τα λάθη; Είναι αληθές ότι λέγομεν εις την ομιλίαν συνήθως, ότι ο ιατρός ηπατήθη, ο λογιστής έκαμε λάθος, ο γραμματικός και ούτω καθ' εξής. Πράγματι όμως, φρονώ, έκαστος από αυτούς, εφ' όσον είναι εκείνο που τον λέγομεν ότι είναι, ουδέποτε υποπίπτει εις σφάλματα. Ώστε, ακριβώς ειπείν, αφού και συ τόσον ακριβολογείς, κανείς από τους κατόχους μιας τέχνης ή επιστήμης δεν περιπίπτει εις λάθη· διότι μόνον όταν τον εγκαταλίπη η επιστήμη του σφάλλεται, οπότε όμως δεν είναι πλέον επιστήμων. Ώστε είτε επιστήμων, είτε τεχνίτης, είτε σοφός, είτε άρχων ουδέποτε απατάται εφ' όσον είναι τοιούτος, αν και εις την κοινήν ομιλίαν λέγομεν ότι ο ιατρός ηπατήθη, ο άρχων έσφαλλε· και κάτι τοιούτο δέξου και συ τώρα ότι σου απήντησα· η ακριβολογία όμως του πράγματος είναι αυτή· ο άρχων, εφ' όσον είναι άρχων δεν σφάλλεται, και αφού επομένως δεν σφάλλεται, νομοθετεί το συμφερότερον διά τον εαυτόν του, τούτο δε πρέπει να το εκτελούν οι υπήκοοι. Ώστε, όπως εξ αρχής ώρισα το δίκαιον, και τώρα επαναλαμβάνω ότι δίκαιον είναι το συμφέρον του ισχυροτέρου.

— Έστω, είπα εγώ, Θρασύμαχε· λοιπόν με θεωρείς συκοφάντην; — Και πολύ μάλιστα. — Νομίζεις δηλαδή ότι επιβούλως και διά να σε παγιδεύσω εις τους λόγους σε ηρώτησα όπως σε ηρώτησα; — Είμαι βεβαιότατος, αλλά και τίποτε δεν έχεις να κερδίσης με αυτό· δεν θα διαλάβουν πλέον την προσοχήν μου αι παγίδες σου, αλλά, και αν με διαλάβουν, δεν θα το καταφέρης να με πιάσης εις τα λόγια. — Ούτε καν θα το επιχειρήσω, ευλογημένε· αλλά διά να μη μας συμβή πάλιν τίποτε παρόμοιον, όρισε πώς λαμβάνεις τον άρχοντα και τον ισχυρότερον, κατά την κοινήν χρήσιν της λέξεως, ή με την πάσαν ακριβολογίαν εκείνον, του οποίου το συμφέρον, επειδή είναι ισχυρότερος, είναι δίκαιον να κανονίζη πάντοτε τας πράξεις του ασθενέστερου; — Ναι, αυτόν, τον με πάσαν την ακριβολογίαν της λέξεως άρχοντα· και συ, βάλε εις ενέργειαν όλα σου τα τεχνάσματα και τας συκοφαντίας, εάν ημπορής· όλα σου τα επιτρέπω· αλλά θα χάσης άδικα τους κόπους σου. — Και νομίζεις ότι είμαι τόσον τρελλός, ώστε να τολμήσω να κουρεύσω λέοντα ή να συκοφαντήσω τον Θρασύμαχον; — Και μολαταύτα και αυτό το εδοκίμασες, αν και ωραία τα κατάφερες.

— Ας τελειώνωμεν πλέον μ' αυτά, είπα εγώ· και λέγε μου τώρα· ο κατά την ακριβολογίαν της λέξεως ιατρός, όπως τον ώρισες, είναι τάχα χρηματιστής ή θεραπευτής των ασθενούντων; — Θεραπευτής των ασθενούντων; — Και ο κυβερνήτης πάλιν; ο ορθώς εννοούμενος κυβερνήτης, είναι αρχηγός των ναυτών, ή ναύτης; — Αρχηγός των ναυτών. — Ουδέ πρέπει, νομίζω, να λάβωμεν υπ' όψιν ότι ταξιδεύει επί του αυτού πλοίου και ότι πρέπει διά τούτο να ονομασθή ναύτης· επειδή κυβερνήτης ονομάζεται όχι διότι ταξιδεύει, αλλά από την τέχνην του και από την εξουσίαν που έχει επί των ναυτών! — Είναι αλήθεια. — Και δεν υπάρχει δι' έκαστον εξ αυτών κάτι, που να του είναι το συμφέρον του; — Υπάρχει βέβαια. — Και ο σκοπός της τέχνης εκάστου δεν είναι αυτός, να ζητή το συμφέρον διά τον καθένα και να του το παρέχη; — Μάλιστα αυτός είναι. — Και μήπως άραγε άλλο τι είναι το συμφέρον εκάστης τέχνης παρά να επιδιώκη να γίνεται όσον το δυνατόν τελεία; — Τι εννοείς με την ερώτησίν σου; — Νά, όπως παραδείγματος χάριν, αν μ' ερωτούσες: εάν είναι αρκετόν εις το σώμα να είναι σώμα, ή έχη ανάγκην και άλλου τινός πράγματος, θα σου απαντούσα, ότι και πάρα έχει μάλιστα· και δι' αυτό ακριβώς ευρέθη και η ιατρική τέχνη, διότι το σώμα ενίοτε αρρωσταίνει και δεν το σηκώνει να είναι τοιούτον· διά να του παρέχη λοιπόν εκείνα που το συμφέρουν, εφευρέθη προς τον σκοπόν τούτον αυτή η τέχνη, θα είχα λοιπόν δίκαιον αν σου απαντούσα τοιουτοτρόπως, ή όχι; — Θα είχες.

— Τώρα σε ερωτώ. Αυτή η ιατρική, ή άλλη οιαδήποτε τέχνη, είναι καθ' εαυτήν ελαττωματική και έχει ανάγκην άλλου τινός πράγματος ή ιδιότητος, καθώς οι οφθαλμοί έχουν ανάγκην της οράσεως και τα ώτα της ακοής και διά τούτο χρειάζονται κάποιαν τέχνην που να εξετάζη τι είναι εκείνο που τους συμφέρει και να τους το παρέχη; έχει λοιπόν και η τέχνη αυτή κάποιαν έλλειψιν και χρειάζεται κάθε τέχνη μίαν άλλην, η οποία να εξετάζη το συμφέρον της, και πάλιν αυτή η τελευταία μίαν άλλην τοιαύτην και ούτω καθεξής επ' άπειρον; ή αυτή η ίδια θα είναι αρκετή να φροντίζη διά το ίδιον το συμφέρον της; ή ούτε του εαυτού της ούτε κανενός άλλου έχει ανάγκην να φροντίζη δι' εκείνο το οποίον είναι συμφέρον εις τας ελλείψεις της, διότι δεν υπάρχει καμμία έλλειψις ούτε κανένα ελάττωμα εις καμμίαν τέχνην, ουδέ αρμόζει εις την τέχνην να ζητή το συμφέρον κανενός άλλου πράγματος, παρά μόνον εκείνου του οποίου είναι τέχνη, αυτή δε μένει πάντοτε αβλαβής, ακεραία και τελεία, εφ' όσον τουλάχιστον διατηρεί αρτίαν την φυσικήν αυτής υπόστασιν; Και σκέψου με όλην εκείνην την ακριβολογίαν· ούτως έχει το πράγμα ή άλλως πως; — Ούτως έχει.

— Δεν επιδιώκει λοιπόν, είπα εγώ, η ιατρική το συμφέρον της ιατρικής αλλά του σώματος. — Ναι. — Ούτε η ιππευτική της ιππευτικής αλλά των ίππων· ούτε άλλη καμμία τέχνη το ιδικόν της συμφέρον, διότι ούτε έχει ανάγκην, αλλά εκείνου του οποίου είναι τέχνη. — Έτσι φαίνεται. — Αλλ' όμως, ω Θρασύμαχε,

εξουσιάζουν αι τέχναι και είναι ανώτεραι από εκείνο, του οποίου είναι τέχναι; Συνεφώνησε και εις αυτό, αν και με κάποιαν δυσκολίαν. — Καμμία λοιπόν επιστήμη δεν αποβλέπει εις το συμφέρον του ισχυροτέρου ουδ' επιβάλλει αυτό, αλλ' απεναντίας του ασθενεστέρου και του υποκειμένου εις αυτήν. Έμεινεν εις το τέλος σύμφωνος και εις αυτό, επεχείρησεν όμως να φέρη κάποιας αντιρρήσεις.

— Τοιουτοτρόπως λοιπόν, εξηκολούθησα εγώ, κανείς ιατρός εφ' όσον είναι τοιούτος, δεν αποβλέπει εις το συμφέρον του ιατρού ουδ' επιβάλλει αυτό, αλλ' εις το συμφέρον του αρρώστου· διότι παρεδέχθημεν ότι ο πράγματι ιατρός έχει εις την δικαιοδοσίαν του τα σώματα, και δεν είναι χρηματιστής έξαφνα· δεν το παρεδέχθημεν αλήθεια; — Μάλιστα, απήντησε. — Και ο κυβερνήτης επίσης ο πραγματικός, ότι είναι αρχηγός των ναυτών και όχι ναύτης. — Το παρεδέχθημεν και αυτό. Δεν θα κυττάξη λοιπόν ούτε θα προστάξη ο τοιούτος κυβερνήτης και αρχηγός εκείνο που συμφέρει εις τον κυβερνήτην και τον αρχηγόν, αλλ' εκείνο που συμφέρει εις τον υπό την εξουσίαν του, εις τον ναύτην. Συνεφώνησε μόλις και μετά βίας.

— Και επομένως, Θρασύμαχε, και κανείς άλλος εις καμμίαν αρχήν, εφ' όσον είναι άρχων, δεν αποβλέπει ούτε επιβάλλει το ιδικόν του συμφέρον, αλλά το συμφέρον τον αρχομένου και του υποκειμένου εις την δικαιοδοσίαν του· και έχων πάντοτε προ οφθαλμών τι συμφέρει και τι του χρειάζεται, κανονίζει σύμφωνα με αυτό όλους του τους λόγους, όλας του τας πράξεις.

Ενώ λοιπόν εφθάσαμεν εις αυτό το σημείον της συζητήσεως και όλοι έβλεπαν φανερά ότι η δικαιοσύνη παρουσιάσθη, όλως διόλου αντίθετος από τον ορισμόν του, ο Θρασύμαχος, αντί να απαντήσει, με ερωτά έξαφνα. — Δεν μου λέγεις, Σωκράτη, έχεις παραμάννα; — Δεν άξιζε καλύτερα, του είπα εγώ, να μου απαντήσει, παρά να μου κάνης τοιαύτας ερωτήσεις; — Δεν κάνει καλά, εξηκολούθησεν εκείνος, να σ' αφήνη έτσι και να μη σε ξεμυξιάζη· κ' έχεις ανάγκην, μα το ναι, αφού δεν είσαι εις θέσιν να ξεχωρίσης τι είναι τα πρόβατα και τι είναι ο βοσκός. — Και πώς το ενόησες, παρακαλώ; — Επειδή πιστεύεις ότι οι βοσκοί και οι βουκόλοι δεν φροντίζουν παρά διά το καλόν των προβάτων και των βωδιών και τα παχύνουν και τα περιποιούνται διά κάθε άλλο, παρά διά το συμφέρον των κυρίων των και το ιδικόν των. Έτσι φαίνεται φαντάζεσαι πως και οι άρχοντες των πόλεων, εκείνοι που είναι πραγματικώς άρχοντες, άλλα αισθήματα τρέφουν προς τους υπηκόους των διαφορετικά από τας διαθέσεις που θα είχε κανείς διά τα πρόβατα, και ότι σκέπτονται νύκτα και ημέραν άλλο τίποτε, παρά πώς να ωφεληθούν από αυτούς· και τόσον μακράν είσαι από το να εννοής το δίκαιον και την δικαιοσύνην, το άδικον και την αδικίαν, ώστε αγνοείς ότι η μεν δικαιοσύνη και το δίκαιον είναι πράγμα καλόν όχι διά τον δίκαιον, αλλά δι' εκείνον που έχει την δύναμιν και εξουσιάζει, ενώ δι' εκείνον που

υπακούει και δουλεύει προσιδιάζει η βλάβη· η δε αδικία το εναντίον έχει εις την εξουσίαν της τους αληθώς απλοϊκούς και αγαθούς ανθρώπους, αυτοί δε πράττουν κατά το συμφέρον του ισχυροτέρου, και τον κάμνουν ευτυχή με τας υπηρεσίας των, ενώ τον εαυτόν των κάθε άλλο. Και ιδού πώς πρέπει να εξετάζης τα πράγματα, αφελέστατε άνθρωπε: ο δίκαιος εις όλας τας περιστάσεις μειονεκτεί του αδίκου· πρώτον μεν εις τας ιδιωτικάς συναλλαγάς, όπου συνεταιρισθούν ο τοιούτος με τον τοιούτον, ποτέ εις την διάλυσιν δεν θα εύρης τον δίκαιον κερδημένον, αλλ' απεναντίας ζημιωμένον· έπειτα εις τα πολιτικά ζητήματα, όταν επιβληθώσιν εισφοραί, ο δίκαιος με ίσην περιουσίαν θα συνεισφέρει περισσότερα, ο άδικος ολιγώτερα· και όταν πάλιν πρόκειται περί αποδοχών, ο ένας τίποτε, ο άλλος πάμπολλα κερδίζει· εις τας διαχειρίσεις αφ' ετέρου δημοσίων λειτουργιών, ο δίκαιος, και αν συμβή να μη υποστή καμμίαν άλλην ζημίαν, αφήνει τα ιδιωτικά του συμφέροντα και παίρνουν τον κατήφορον, επειδή τα παραμελεί, από δε το δημόσιον τίποτε δεν ωφελείται, διότι είναι ακέραιος, προς τούτοις δε αποκτά και εχθρούς τους οικείους και τους γνωρίμους του, όταν δεν θελήση να τους κάμη καμμίαν ευκολίαν παρά το δίκαιον. Ενώ με τον άδικον θα ίδης όλως διόλου τα εναντία· και εννοώ εκείνον που έλεγα πριν, ότι έχει την δύναμιν και την ικανότητα να παίρνη εμπρός τους άλλους· αυτόν κύτταξε, εάν θέλης να κρίνης, πόσον τον συμφέρει περισσότερο να είναι άδικος παρά δίκαιος. Και απ' όλα καλύτερα θα το εννοήσης, εάν μεταβής αμέσως εις την τελειοτάτην αδικίαν, η οποία καθιστά ευτυχέστατον μεν εκείνον όστις την διαπράττει, αθλιωτάτους δε εκείνους οι οποίοι την υφίστανται και που δεν θέλουν οι ίδιοι να αδικήσουν· εννοώ δηλαδή την τυραννίδα, η οποία θέτει εις ενέργειαν και τον δόλον και την βίαν διά να βάλη εις το χέρι όχι μικρόν κατά μικρόν τα αγαθά του άλλου, αλλά χωρίς να σέβεται ούτε όσιον ούτε ιερόν σφετερίζεται άπαξ και διά μιας δημοσίας και ιδιωτικάς περιουσίας· κάθε άλλος ο οποίος ήθελε διαπράξη μονομερώς καμμίαν από αυτάς τας αδικίας και ανακαλυφθή, υφίσταται τας μεγίστας τιμωρίας και τους εσχάτους εξευτελισμούς· και αναλόγως του αδικήματος που ήθελε χωριστά ο καθένας κάμη, τους ονομάζουν και ιεροσύλους, και σωματεμπόρους, και τυμβωρύχους και κλέπτας και λωποδύτας και τα λοιπά. Εάν όμως κανείς εκτός της περιουσίας των πολιτών στερήση αυτούς και της προσωπικής των ελευθερίας και τους μεταβάλη εις ανδράποδα, αντί όλων αυτών των αισχρών ονομάτων, ευτυχής άνθρωπος και μακάριος ονομάζεται, όχι μόνον υπό των πολιτών αλλά και υπό των άλλων, όσοι λάβουν γνώσιν της αδικίας την οποίαν διέπραξε· διότι, αν καταφέρωνται κατά της αδικίας εκείνοι οι οποίοι καταφέρονται, το κάμνουν όχι διότι φοβούνται να την πράξουν, αλλά διότι φοβούνται να την υποστούν, καλέ μου Σωκράτη· τόσον είναι αληθές ότι η αδικία, όταν φθάνη εις ένα τοιούτον βαθμόν, είναι ισχυροτέρα και ελευθερωτέρα και δεσποτικωτέρα από την δικαιοσύνην, και όπως εξ αρχής έλεγα, δίκαιον μεν είναι το συμφέρον του ισχυροτέρου, άδικον δε εκείνο το

οποῖον ωφελεί και συμφέρει τον εαυτόν του.

Ο Θρασύμαχος, αφού καθώς λουτράρης μας επλημμύρησε τα αυτιά μας με τον μακρόν και μαζευμένον αυτόν λόγον, έδειξε πως είχε την πρόθεσιν να αναχωρήση· δεν τον άφησαν όμως οι παριστάμενοι αλλά τον ηνάγκασαν να μείνη και να δικαιολογήση αυτά που είπε· και εγώ ακόμη ο ίδιος τον παρεκάλεσα πάρα πολύ και του είπα· — Ω ευλογημένε Θρασύμαχε, αφού μας έρριψες εις το μέσον ένα τοιούτον λόγον, σκέπτεσαι τώρα να αναχωρήσης, πριν να μας διδάξης επαρκώς ή και συ ο ίδιος να μάθης, αν είναι έτσι καθώς τα είπες, ή αλλέως; ή νομίζεις ότι αυτό το πράγμα που πρόκειται να καθορισθή έχει τόσον μικράν σημασίαν, και δεν είναι αυτός ο κανών του βίου, τον οποίον όταν ακολουθή ο καθένας μας, θα έχη την μεγαλυτέραν ωφέλειαν εις την ζωήν του; — Και ποιος σου λέγει, παρακαλώ, ότι εγώ έχω διαφορετικήν ιδέαν δι' αυτό; — Μου φαίνεται όμως σαν να μη σε μέλει καθόλου δι' ημάς, και ούτε φροντίζεις αν θα περάσωμεν καλύτερα ή χειρότερα την ζωήν μας, αφού δεν θα γνωρίζωμεν αυτό που λέγεις ότι γνωρίζεις εσύ. Αλλά, έλα, καλέ μας, λάβε την καλωσύνην να το υποδείξης και εις ημάς· δεν θα έχης να κάμης με αχαρίστους, αν κάμης αυτό το καλόν εις τόσους που είμεθα ημείς. Όσον διά το μέρος μου, εγώ σου το λέγω, πως ποτέ μου δεν πείθομαι ούτε το παραδέχομαι ότι η αδικία είναι επικερδესτέρα της δικαιοσύνης, και ούτε ακόμη εάν την αφήνη κανείς ελευθέραν και δεν την εμποδίζη να κάνη ό,τι θέλει. Ναι, Θρασύμαχε, ας είναι κανείς άδικος, ας έχη την δύναμιν να αδική είτε διά της βίας είτε με την επιτηδειότητά του· λοιπόν δεν ημπορής να με πείσης ότι αυτός θα είναι πλέον κερδημένος παρά εάν ήτο δίκαιος· και ίσως να μην είμαι μόνος εγώ που να έχω αυτήν την ιδέαν. Απόδειξέ μας λοιπόν ωρισμένως, καλέ μου, ότι πλανώμεθα να προτιμούμεν την δικαιοσύνην από την αδικίαν.

— Και πώς θέλεις να σε πείσω; απεκρίθη· εάν δεν έχης πεισθή με αυτά που σου είπα, τι θέλεις παραπάνω να σου κάμω; ή να φέρω μέσα εις την ψυχήν σου να σου βάλω τον λόγον; — Όχι, μα τον Θεόν, δεν έχω αυτήν την αξίωσιν· αλλά πρώτον μεν θέλω να εμμένης εις εκείνα που λέγεις· ή, εάν μεταβάλης τίποτε, να το κάμνης φανερά και να μη μας εξαπατάς· διότι τώρα βλέπεις, Θρασύμαχε, διά να επανέλθωμεν εις τα προηγούμενα εκείνα, ενώ κατ' αρχάς ώρισες τον πράγματι ιατρόν, δεν ενόμισες ότι έπρεπε να φυλάξης την αυτήν ακρίβειαν και εις τον ορισμόν του αληθινού βοσκού, αλλά νομίζεις ότι έργον έχει αυτός, εφ' όσον είναι βοσκός, να παχαίνη τα πρόβατα, χωρίς να αποβλέπη καθόλου διά το καλόν των προβάτων, ως να ήτο μάλλον κανείς πανηγυριστής που τα προορίζει διά καμμίαν εστίασιν ή ευωχίαν, ή κανέναν επιχειρηματίας που τα έχει προς κερδοσκοπίαν· ενώ πραγματικώς η ποιμενική κανένα άλλον σκοπόν δεν έχει παρά να φροντίζη διά το καλύτερον εκείνου που της είναι εμπιστευμένον· επειδή, όσον αφορά την ιδικήν της την τελειότητα, είναι αρκετά βέβαια εφωδιασμένη, ώστε να μη χρειάζεται τίποτε διά να είναι πραγματικώς ποιμενική. Αυτό λοιπόν ενόμιζα και εγώ ότι ήτο ανάγκη να παραδεχθώμεν διά κάθε

διοίκησιν, ὅτι δηλαδή ἐφ' ὅσον εἶναι τοιαύτη, καὶ εἴτε ἰδιωτικὴ εἶναι εἴτε δημοσία, κανένα ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχει παρὰ νὰ φροντίζῃ διὰ τὸ καλύτερον ἐκείνου ποῦ ἔχει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς. Εὐὲ φαντάζεσαι ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν πόλεων, καὶ ἐννοῶ τοὺς πραγματικῶς ἄρχοντας, με εὐχαρίστησίν τῶν κυβερνοῦν;

— Ὅχι τὸ φαντάζομαι, εἶπε, ἀλλ' εἶμαι τελείως πεπεισμένος.

— Καὶ πῶς, Θρασύμαχε; δὲν παρατηρεῖς ὅτι τὰς ἄλλας δημοσίας υπηρεσίας κανεῖς δὲν τὰς ἀναλαμβάνει με εὐχαρίστησίν τοῦ, ἀλλ' ἀπαιτοῦν μισθὸν δι' αὐτὰς, διότι δὲν περιμένουν ὠφέλειαν ἀπὸ αὐτὰς οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ὁποῖους τὰς ἐξασκοῦν; καὶ τόσον μόνον, σε παρακαλῶ, εἰπέ μου· δὲν λέγομεν πάντοτε ὅτι κατὰ τοῦτο εἶναι ἐκάστη τέχνη διαφορετικὴ ἀπὸ μίαν ἄλλην, ὅτι ἔχει διάφορον δύναμιν καὶ σκοπὸν; μόνον μὴ μου ἀπαντήσης, εὐλογημένε, ἄλλο ἀπ' ὅ,τι σκέπτεσαι, διὰ νὰ φθάνωμεν ἐπὶ τέλους καὶ εἰς ἓνα τέλος. — Πραγματικῶς, μου ἀπεκρίθη, διαφέρουν κατὰ τοῦτο. — Επομένως καὶ κάθε μία τῶν μας παρέχει καὶ κάποιαν ἰδιαιτέραν ὠφέλειαν καὶ ὄχι κοινήν, παραδείγματος χάριν ἡ ἰατρικὴ τὴν υγιείαν, ἡ κυβερνητικὴ τὴν ἀσφάλειαν εἰς τὰ ταξίδια καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς; — Αναμφιβόλως — Λοιπὸν καὶ ἡ μισθωτικὴ δὲν εἶναι διὰ νὰ μας πορίζῃ μισθόν; διότι αὐτὴ εἶναι ἡ δύναμις τῆς· ἢ λέγεις εὐὲ τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν κυβερνητικὴν; ἢ, εἰ ἐπιμένῃς εἰς τὸν ἀκριβὴ καθορισμὸν τῶν πραγμάτων, ὅπως ἠθέλησες ἐξ ἀρχῆς, θὰ τὴν ὀνομάσης τάχα ἰατρικὴν, εἰ ἄν λάχῃ ἓνας κυβερνήτης νὰ ἀποκτήσῃ τὴν υγιείαν τοῦ, ἐπειδὴ τὸν ὠφελοῦν τὰ θαλάσσια ταξίδια; — Ὅχι βέβαια, εἶπε. — Οὐτε ἐπίσης τὴν τέχνην τοῦ ἐκμισθωτοῦ, εἰ ἄν ἓνας ποῦ ἐξασκεί αὐτὴν ἔχῃ τὴν υγιείαν τοῦ; — Οὐτε. — Καὶ ἐπομένως ἢμποροῦμε νὰ ὀνομάσωμεν ἐκμισθωτικὴν τὴν τέχνην τὴν ἰατρικὴν, εἰ ἄν κανεῖς ἐξασκῶν αὐτὴν λαμβάνῃ μισθόν; — Ὅχι, εἶπεν. — Λοιπὸν παρεδέχθημεν ὅτι εἶναι ἰδιαιτέρα ἡ ὠφέλεια ἐκάστης τέχνης; — Ἐστῶ. — Εἰ ἄν λοιπὸν ὑπάρχῃ κάποια κοινὴ ὠφέλεια δι' ὅλους ποῦ ἐξασκοῦν μίαν τέχνην, εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ κάτι τι κοινόν πρᾶγμα ἔξω ἀπὸ τὴν καθ' αὐτὸ τέχνην τῶν. — Ἐτσι φαίνεται. — Αὐτὴ λοιπὸν ἡ κοινὴ δι' ὅλους ὠφέλεια, αὐτὸς ὁ μισθὸς ποῦ λαμβάνουν διὰ τὴν τέχνην τῶν, προέρχεται ἐπειδὴ ἕκαστος εἰς τὴν καθ' αὐτὸ τέχνην τοῦ προσθέτει καὶ τὴν ἐκμισθωτικὴν. — Ἐσυμφώνησε μόλις καὶ μετὰ βίας. — Ὡστε αὐτὴ ἡ ὠφέλεια, ἡ ἀποδοχὴ μισθοῦ, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ κυρίως ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ἂν θέλωμεν νὰ ὀρίζωμεν ἀκριβῶς τὰ πρᾶγματα, ἡ μὲν ἰατρικὴ παρέχει τὴν υγιείαν, τὸν δὲ μισθὸν ἡ ἐκμισθωτικὴ· ἐπίσης ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κατασκευάζει τὰς οἰκίας, τὸν μισθὸν ὅμως τὸν παρέχει ἡ ἐκμισθωτικὴ, καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς· ὥστε κάθε τέχνη ἐξασκεί τὸ ἔργον τῆς καὶ παρέχει εἰς ἄλλους τὴν ὠφέλειαν, διὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι ὀρισμένη, εἰ ἄν ὅμως δὲν προσυπάρχῃ καὶ ὁ μισθὸς, δὲν ὠφελείται τίποτε ὁ ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα ἀπὸ τὴν τέχνην τοῦ; — Τίποτε, καθῶς, φαίνεται. — Επομένως οὐτε ὠφελεῖ τότε, ὅταν ἐξασκῆται χάρισμα. — Ἐτσι νομίζω. — Τοῦτο

λοιπόν έγινε φανερόν, Θρασύμαχε, ότι καμμία τέχνη και εξουσία δεν παρασκευάζει εκείνο που της είναι ωφέλιμον αυτής, αλλά, καθώς ελέγαμεν απ' αρχής, εκείνου που υπάγεται εις την δικαιοδοσίαν της και το επιβάλλει αυτό, αποβλέπουσα εις το συμφέρον αυτού, αν και είναι ασθενέστερος, και όχι εις το συμφέρον του ισχυροτέρου. Δι' αυτό λοιπόν είναι που έλεγα και προ ολίγου, φίλε μου Θρασύμαχε, ότι κανείς δεν αναλαμβάνει μίαν αρχήν με ευχαρίστησίν του, ούτε παίρνει επάνω του ξένες έγνοιες εις τα καλά καθούμενα, αλλ' απαιτεί μισθόν, επειδή ένας που πρόκειται να εξασκήση μίαν τέχνην καθώς πρέπει, δεν έχει να περιμένη τίποτε καλόν διά τον εαυτόν του απ' όσα πράττει και διατάσσει, αλλ' όλα γίνονται δι' εκείνον που έχει εις την εξουσίαν του. Δι' αυτό, καθώς φαίνεται, έγινε ανάγκη να ορισθή αμοιβή δι' όσους θέλουν ν' αναλάβουν μίαν εξουσίαν, χρήματα ή τιμαί, ή ακόμη και τιμωρία διά τους αρνουμένους να την αναλάβουν.

— Πώς το εννοείς αυτό, Σωκράτη; είπεν ο Γλαύκων· γνωρίζω πράγματι τα δύο είδη των αμοιβών, που είπες· δεν εννοώ όμως και την τιμωρίαν, που λέγεις, ως ένα τρίτον είδος αμοιβής. — Δεν γνωρίζεις λοιπόν την αμοιβήν των αρίστων, η οποία τους κάμνει και αποφασίζουν ν' αναλάβουν καμμίαν αρχήν, όταν την αναλαμβάνουν; ή δεν γνωρίζεις ότι το να αγαπά κανείς την αρχήν διά τα εξ αυτής κέρδη θεωρείται και είναι τώντι πράγμα επονείδιστον; Το γνωρίζω, είπεν. — Διά τούτο λοιπόν οι άριστοι δεν επιζητούν την τιμήν της εξουσίας ούτε την θέλουν διά να ωφεληθούν εξ αυτής χρήματα· διότι δεν επιθυμούν, είτε λαμβάνοντες φανερά μισθόν διά την αρχήν να ονομάζωνται μισθωτοί, είτε κρυφά σφετερισμένοι τα δημόσια να λέγωνται κλέπται· ούτε πάλιν την επιζητούν διά την τιμήν· διότι δεν είναι φιλόδοξοι. Πρέπει λοιπόν να υπάρχη κάποια επιτακτική ανάγκη και ο φόβος τιμωρίας τινός, διά να αποφασίσουν ν' αναλάβουν εκουσίως μίαν αρχήν. Όθεν καταντά να νομίζεται αισχρόν πράγμα το να αναδέχεται κανείς εκουσίως μίαν αρχήν, χωρίς να του το επιβάλλη κάποια ανάγκη· η δε μεγίστη τιμωρία δι' αυτόν, όταν δεν θέλη να κυβερνήση ο ίδιος, είναι να κυβερνάται από άλλους, χειροτέρους του· και ένεκα αυτού του φόβου μου φαίνεται ότι αναλαμβάνουν την αρχήν οι άριστοι, όταν την αναλαμβάνουν, και όχι διότι την επιζητούν ως πράγμα καλόν δι' αυτούς, ούτε διά να τα καλοπεράσουν απ' αυτήν, αλλά διότι κατ' ανάγκην την αναδέχονται, αφού δεν έχουν να την αναθέσουν εις άλλους καλυτέρους των ή και ομοίους των. Ούτως ώστε, αν ήτο δυνατόν να ευρεθή μία πολιτεία όλο από ανθρώπους τελείους, θα ήτο πράγμα περιζήτητον να έμενε κανείς έξω της αρχής, όπως τώρα όλοι επιζητούν να την έχουν και τότε θα απεδεικνύετο προφανέστατα ότι το φυσικόν του πράγματι αληθινού άρχοντος είναι να αποβλέπη όχι εις το συμφέρον το ιδικόν του, αλλά των υπηκόων και κάθε άνθρωπος με γνώσιν θα επροτίμα να ωφεληται μάλλον αυτός υπό ενός άλλου, παρά να μοχθή και να βασανίζεται διά την ωφέλειαν των άλλων. Κάθε άλλο λοιπόν παρά να συμφωνήσω, εις αυτό με

τον Θρασύμαχον, ὅτι δίκαιον εἶναι το συμφέρον του ισχυροτέρου· ἀλλ' αὐτὸ θα το ἐξετάσωμεν και ἄλλοτε· πολὺ ὅμως σπουδαιότερον μου φαίνεται αὐτὸ που λέγει τώρα ο Θρασύμαχος, ὅτι δηλαδὴ ο βίος του ἀδίκου εἶναι προτιμότερος ἀπὸ του δικαίου. Εσύ δε, Γλαύκων, ποῖον ἀπὸ τους δύο προτιμᾶς, και τι νομίζεις ὅτι εἶναι ἀληθέστερον; — Το να εἶναι κανεὶς δίκαιος μου φαίνεται ὅτι εἶναι ὠφελιμώτερον, ἀπήντησεν ο Γλαύκων. — Ἦκουσες ὅμως πόσα ἀγαθὰ μας ἀπηρίθμησε προ ολίγου ο Θρασύμαχος ὅτι ἔχει ο ἀδίκος; — Ἦκουσα, εἶπε, ἀλλὰ δεν μὲνῶ σύμφωνος. — Θέλεις λοιπὸν να δοκιμάσωμεν μήπως εὐρωμεν κανένα τρόπον να τον πείσωμεν ὅτι δεν εἶναι ἀληθινὰ αὐτὰ που λέγει; — Διατί να μη θέλω; — Ναι, αν ὅμως εἰς τον μακρὸν λόγον που ἐτέντωσεν αὐτός, ἀντιπαρατάξωμεν και ημεῖς κανένα ἄλλον ὅμοιον, διὰ να ἀπαριθμήσωμεν τα ἀγαθὰ της δικαιοσύνης, και ἔπειτα ἄλλον αὐτός, και ημεῖς πάλιν ἄλλον, θα γίνῃ ἀνάγκη να μετρήσωμεν ἓνα προς ἓνα και να ζυγίσωμεν τα ἀγαθὰ της δικαιοσύνης και της ἀδικίας, και εἰς το τέλος θα χρειασθούμεν δικαστὰς διὰ να βγάλουν την ἀπόφασιν· ἐνῶ, ἐάν, ὅπως ἐκάναμεν ἔως τώρα, προχωρούμεν εἰς την ἐξέτασιν συμφωνοῦντες ἀμοιβαίως προς ἀλλήλους, θα εἴμεθα δικασταὶ μαζί και δικηγόροι, οἱ ἴδιοι. — Εἶναι ἀλήθεια, εἶπεν. — Τι σου ἀρέσει λοιπὸν καλύτερ' ἀπὸ τα δύο; — Ἔτσι καθὼς εἶπες.

— Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα. Θρασύμαχε, ἀπάντησέ μου ἐξ ἀρχῆς, του εἶπα· λέγεις ὅτι η τελεία ἀδικία ὠφελεὶ περισσότερο ἀπὸ την τελείαν δικαιοσύνην; — Και, το λέγω, και σας εἶπα και τους λόγους. — Ἐλα τώρα να σε ἐρωτήσω κάτι ἄλλο· δεν ονομάζεις ἀλήθεια το ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τα δύο ἀρετὴν και το ἄλλο κακίαν; — Ἀναμφιβόλως. — Και βέβαια την μεν δικαιοσύνην θα ονομάζης ἀρετὴν, την δε ἀδικίαν κακίαν. — Ναι, εἶναι φυσικὸν ἀλήθεια, ἐγὼ που λέγω ὅτι η ἀδικία ὠφελεὶ και η δικαιοσύνη ὄχι. — Ἀλλὰ τι λοιπὸν; — Ὅλως διόλου το ἐναντίον. — Δηλαδὴ την δικαιοσύνην την ονομάζεις κακίαν; — Ὅχι, ἀλλὰ μεγαλοπρεπὴ εὐήθειαν. — Και την ἀδικίαν λοιπὸν κακοήθειαν; — Ὅχι, ἀλλὰ φρόνησιν. — Ὡστε φρόνιμοι σου φαίνονται πως εἶναι και ἀγαθοὶ οἱ ἀδικοὶ; — Ἐκεῖνοι τουλάχιστον που ἠμποροῦν τελείως να ἀδικοῦν και να κάμνουν υποχειρίους πόλεις και ἔθνη· εσύ ὅμως φαντάζεσαι ἴσως πως ομιλῶ διὰ τους βαλαντιοτόμους· ὄχι ὅτι δεν ἔχει και αὐτὴ η τέχνη τας ὠφελείας της, ἐφ' ὅσον τουλάχιστον ἐξασκεῖται με ἐπιτηδειότητα· ἀλλὰ δεν ἀξίζουν και πολὺ πράγμα, ἐμπρὸς εἰς τα ἄλλα ἐκεῖνα που ἔλεγα προ ολίγου.

— Πολὺ καλὰ ἐννοῶ τι θέλεις να εἰπῆς· αὐτὸ ὅμως με παραξενεύει που παραδέχεσαι την ἀδικίαν ὡς ἀρετὴν και σοφίαν, την δε δικαιοσύνην το ἐναντίον. — Ναι, το παραδέχομαι. — Αὐτὸς δα εἶναι τώρα ο στερεώτερος ἰσχυρισμὸς σου, και δεν εἶναι εὐκόλον να εὐρῆ κανεὶς τα μέσα διὰ να τον ἀνατρέψῃ· διότι αν ἔλεγες ἀπλῶς ὅτι η ἀδικία ὠφελεὶ, παραδέχεσο ὅμως συγχρόνως, ὅπως και ἄλλοι τινές, ὅτι εἶναι κακία και ἀισχρὸν πράγμα, θα ἠμπορούσαμεν και ημεῖς να εἰπούμεν κάτι, σύμφωνα με ὅσα νομίζομεν· τώρα

ὁμως εἶναι φανερόν ὅτι δεν θα διστάσης να την ονομάσης και πράγμα ωραῖον και ισχυρόν και ὅλας τας ἄλλας ιδιότητας να της αποδώσης, τας οποίας ημεῖς αποδίδομεν συνήθως εις την δικαιοσύνην, αφού ἐτόλμησες να την κατατάξης μεταξύ της αρετῆς και της σοφίας. — Πράγματι, ορθότατα μαντεύεις.

— Και μολαταῦτα δεν πρέπει να διστάσω να αναλάβω την εξέτασιν του ζητήματος, εφ' ὅσον τουλάχιστον πιστεύω ὅτι λέγεις σοβαρώς ἐκεῖνα τα οποία και σκέπτεσαι· διότι πράγματι μου φαίνεται, Θρασύμαχε, ὅτι δεν υπάρχει ουδέ σκιά ειρωνείας εις τους λόγους σου, και λέγεις αληθινά ἐκεῖνα που φρονεῖς. — Και τι σε ενδιαφέρει εἴτε τα φρονῶ εἴτε ὄχι, και δεν κυττάζεις απλῶς να τα αναιρέσης; — Καλά λέγεις, του ἀπήντησα· κάμε μου μόνον την χάριν να μου ἀποκριθῆς ἀκόμη εις αὐτό· ἕνας δίκαιος νομίζεις ὅτι θα ἠθέλέ ποτε να ωφεληθῆ τίποτε εις βάρος ἐνός ἄλλου ἐπίσης δικαίου; — Ποτέ βέβαια, διότι ἀλλέως δεν θα ἦτο καλόβολος και ευήθης, ὅπως τον παραδέχομαι τώρα.

— Και πῶς; οὔτε ἀκόμη αν ἐπρόκειτο περί δικαίου πράγματος; — Οὔτε, βέβαια. — Εἰς βάρος ὁμως ἐνός ἀδίκου ἀνθρώπου θα εἶχε την ἀξίωσιν τάχα ὅτι ἤμπορούσε να το κάμη, και θα το εθεωρούσε δίκαιον; ἢ ὄχι; — Θα το εθεωρούσε βέβαια, ἀλλά δεν θα εἶχε την ικανότητα να το κάμη. — Δεν σε ἐρωτῶ αὐτό, ἀλλ' απλῶς ἐάν εις βάρος μεν ἐνός δικαίου δεν θα εἶχε αὐτήν την ἀξίωσιν ουδέ την θέλησιν, εις βάρος ὁμως ἐνός ἀδίκου θα την εἶχε; — Μάλιστα, θα την εἶχε . . . — Ἐνῶ ἕνας ἀδίκος ἀνθρωπος θα εἶχε ἄραγε την ἀξίωσιν να ωφεληται αὐτός εις βάρος του δικαίου ἀνθρώπου καταπατών την δικαιοσύνην;

— Πῶς ὄχι; αφού ἐννοεῖ να υπερισχύη ἀπ' ὅλους τους ἄλλους.

— Ὡστε λοιπόν θα θέλη να επικρατήσῃ και ἀπό ἕνα ἄλλον ἀδίκον εις την ἀδικίαν και θα βάλῃ τα δυνατά του, δια να ἔχῃ αὐτός περισσότερα ἀπ' ὅλους; — Ἐτσι βέβαια.

— Λέγομεν λοιπόν ὅτι, ο μεν δίκαιος δεν θέλει να ἔχῃ παραπάνω ἀπό τον ὁμοῖόν του, ἀλλά μόνον ἀπό τον ἀνόμοιόν του, ἐνῶ ο ἀδίκος και ἀπό τον ὁμοῖόν του και ἀπό τον ἀνόμοιόν του. — Θαυμάσια τα λέγεις. — Εἶναι δε ἀκόμη ο μεν ἀδίκος φρόνιμος και ἀγαθός, ἐνῶ ο δίκαιος τίποτε ἀπ' αὐτά. — Και αὐτό σωστόν. — Και ομοιάζει λοιπόν, εἶπα ἐγώ, ο μεν ἀδίκος με τον φρόνιμον και ἀγαθόν, ο δε δίκαιος δεν ομοιάζει. — Και πῶς να μη; ἕνας βέβαια, που εἶναι τοιοῦτος και αὐτός, κατ' ἀνάγκην θα ομοιάζῃ με τους τοιοῦτους, και το ἐναντίον. — Πολύ καλά ο καθένας των λοιπόν εἶναι τοιοῦτος, ὅπως ἐκεῖνοι με τους οποίους ομοιάζει. — Αἰ, ναι, σου εἶπανε. — Ἐστῶ, Θρασύμαχε· τώρα ἀκουσέ μου· λέγεις δι' ἕνα ἀνθρωπον ὅτι εἶναι μουσικός, και δι' ἕνα ἄλλον ὅτι δεν εἶναι· ποῖον ἀπό τους δύο ονομάζεις φρόνιμον, και ποῖον το ἐναντίον; — Τον μουσικόν βέβαια θα εἶπω φρόνιμον, τον δεν ἄλλον το ἐναντίον. — Και ἐπομένως, καθ' ὃ

φρόνιμον, θα τον εἴπης καλὸν και ἱκανόν, το ἐναντίον δε τον ἄλλον. — Ναι. — Δεν συμβαίνει το ἴδιον και με τον ἱατρὸν; — Βεβαίως. — Λοιπὸν νομίζεις ὅτι ἓνας μουσικὸς, ὅταν κορδίζῃ την κιθάραν, θα εἶχε την ἀξίωσιν να τεντώσῃ ἢ να χαλαρώσῃ τας χορδὰς περισσότερον ἀπὸ ἓνα ἄλλον μουσικόν; — Ὅχι βέβαια — Ἀπὸ ἓνα ὅμως ἄλλον που δεν εἶναι μουσικὸς; — Κατ' ἀνάγκην. — Και ἓνας ἱατρὸς, ὅταν πρόκειται να διαγράψῃ τι να φάγῃ ἢ τι να πῖῃ ἓνας ἀρρωστος, θα ἠθέλε να το κάμῃ αὐτὸ παραπάνω ἀπὸ ἓναν ἄλλον ἐπίσης ἱατρὸν; — Ὅχι ἐννοεῖται. — Ἀπὸ ἓνα ἄλλον ὅμως που δεν εἶναι ἱατρὸς; — Ναι. — Κύτταξε λοιπὸν, διὰ πάσαν ἐπιστήμην, εἴν σου φαίνεται ὅτι ἓνας ἐπιστήμων οτιδήποτε θα ἠθέλε να ἔχῃ το παραπάνω, και εἰς ὅ,τι λέγει και εἰς ὅ,τι πράττει, ἀπὸ ἓνα ἄλλον ἐπιστήμονα, και να μη προτιμᾷ να κάμῃ και να λέγῃ τα ἴδια με τον ὁμότεχνόν του. — Ἴσως πράγματι να εἶναι κατ' ἀνάγκην ὅπως το λέγεις. — Ἐνῶ ἀπεναντίας ο ἀνεπιστήμων θα ἠθέλε να ἔχῃ ἓνα λόγον παραπάνω και ἀπὸ τον ἐπιστήμονα και ἀπὸ τον ἀνεπιστήμονα. — Ἴσως — Ἀλλὰ ο ἐπιστήμων εἶναι σοφός. — Εἶναι — Και ο σοφός, καλός και ἱκανός. — Μάλιστα. — Λοιπὸν ο καλός και ο σοφός δεν θα θέλῃ να εἶναι παραπάνω ἀπὸ τον ὁμοῖόν του, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τον ἀνόμοιον και τον ἀντίθετόν του. — Ἐτσι φαίνεται. — Ἐνῶ ἀπεναντίας ο κακός και ἀσοφος, και ἀπὸ τον ὁμοῖόν του και ἀπὸ τον ἀνόμοιον του. — Μάλιστα. — Δεν παρεδέχθημεν ὅμως, Θρασύμαχε, ὅτι ο ἀδικὸς θέλει να ἔχῃ το παραπάνω και ἀπὸ τον ὁμοῖον και ἀπὸ τον ἀνόμοιον μου; ἢ δεν ἔλεγες ἔτσι; — Ναι, το ἔλεγα. — Ἐνῶ ἀπεναντίας ο δίκαιος μόνον ἀπὸ τον ἀνόμοιον του, ὄχι ὅμως και ἀπὸ τον ὁμοῖόν του. — Μάλιστα. — Ὁμοιάζει λοιπὸν ο μεν δίκαιος με τον σοφόν και με τον καλόν, ο δε ἀδικὸς με τον κακόν και τον ἀσοφον. — Φαίνεται. — Ἀλλ' ἡμεῖς ἐσυμφωνήσαμεν ὅτι και ο ἓνας και ο ἄλλος εἶναι τοιοῦτοι, ὅπως και ἐκεῖνοι με τους οποιίους ὁμοιάζουν. — Πράγματι ἐσυμφωνήσαμεν. — Νὰ λοιπὸν που μας ἀπεδείχθη φως φανερά, ὅτι ο δίκαιος εἶναι σοφός και καλός, ἐνῶ ο ἀδικὸς ἀμαθής και κακός.

Ο Θρασύμαχος ηναγκάσθη μιν να συμφωνήσῃ εἰς ὅλα αὐτὰ, ὄχι ὅμως τόσον εὐκόλα ὅσον τα διηγούμαι ἐγὼ τῶρα, ἀλλὰ μόλις καὶ μετὰ βίας με το τράβ' ἀπεδῶ τράβ' ἀπ' ἐκεῖ, ἐνῶ ἔτρεχε ποτάμι ὁ ἰδρῶς του, διότι ἦτο καὶ καλοκαίρι. Τότε τον εἶδα ἐγὼ διὰ πρώτην φοράν καὶ νὰ κοκκινίζῃ, πρᾶγμα που δὲν ἔπαθε ποτέ πρὶν.

Ἀφοῦ λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως εμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἡ μιν δικαιοσύνη εἶναι ἀρετὴ καὶ σοφία, ἡ δὲ ἀδικία κακία καὶ ἀμάθεια, — ἀς το θεωρήσωμεν τῶρα αὐτὸ λελυμένον ζήτημα, εἶπα· ἐλέγαμεν ὅμως ἀκόμη ὅτι ἡ ἀδικία εἶναι καὶ πρᾶγμα ἰσχυρόν· ἢ δὲν το ενθυμείσαι, Θρασύμαχε; — Το ενθυμούμαι, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ δὲν μου ἀρέσουν οὐδέ αὐτὰ που λέγεις τῶρα· καὶ μὴ νομίζῃς ὅτι δὲν ἔχω τι νὰ εἰπῶ· ἀν θελήσω ὅμως νὰ το κάμω, ξεύρω καλὰ ὅτι θα μου εἰπῆς πως δημηγορῶ· ἢ λοιπὸν ἀφησέ με νὰ εἰπῶ ὅσα θέλω, ἢ, ἐὰν ἐπιμένῃς νὰ ἐρωτᾷς, ἐρώτα· καὶ ἐγὼ θα περιορισθῶ νὰ λέγω, καλὰ, ἀς εἶναι, καὶ νὰ κουνῶ το κεφάλι μου, ὅπως κάμνουν εἰς τὶς γρη῏ς που διηγούνται παραμύθια. — Καθόλου δὲν το θέλω αὐτὸ νὰ γίνεταί παρὰ τὰς πεποιθήσεις σου. — Διὰ νὰ μὴ σε δυσαρεστῶ τουλάχιστον, ἀφοῦ δὲν με ἀφήνεις νὰ ομιλήσω· τι ἄλλο θέλεις νὰ σου κάμω παραπάνω; — Τίποτε ἄλλο, μα τὴν ἀλήθειαν μόνον, ἀν θέλῃς νὰ κάμῃς αὐτὸ που σου λέγω, κάμε το· καὶ ἐγὼ θα σε ἐρωτῶ. — Ερώτα λοιπὸν.

— Αὐτὸ λοιπὸν σε ἐρωτῶ πάλιν, διὰ νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεώς μας: τι πρᾶγμα εἶναι ἡ δικαιοσύνη ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀδικίαν; διότι ἔλεγες, μου φαίνεται, ὅτι ἡ ἀδικία θα εἶναι τάχα καὶ ἰσχυρότερον καὶ δυνατώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην ἐνῶ τῶρα, ἀφοῦ εἶπαμεν ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀρετὴ καὶ σοφία, εὐκόλα θα καταδειχθῇ ὅτι εἶναι καὶ ἰσχυρότερον πρᾶγμα ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι ἀμάθεια· καὶ κανεῖς δὲν εἶναι που νὰ μὴ το παραδεχθῇ αὐτὸ. Ἐγὼ ὅμως δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀρκεσθῶ ἔτσι ἀπλῶς εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἀς κάμωμεν καὶ ἓνα ἄλλον συλλογισμόν: Δὲν παραδέχεσαι ὅτι ὑπάρχουν πόλεις ἀδικοὶ, αἱ ὁποῖαι ἐπιβουλεύονται ἀδίκως τὴν ἐλευθερίαν ἄλλων πόλεων, καὶ κατορθώνουν μάλιστα καὶ τὰς υποδουλώνουν καὶ τὰς κάμνουν υποχειρίους των; — Πῶς ὄχι; εἶπε· καὶ αὐτὸ μάλιστα το κατορθώνει μόνον ἡ ἀρίστη καὶ που εἶναι εἰς τὸν τελειότατον βαθμὸν ἀδικός. — Το καταλαμβάνω ὅτι εἶναι ἡ ἰδικὴ σου ἡ πεποίθησις αὐτὴ. Ἐγὼ ὅμως ἐξετάζω το ζήτημα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐὰν δηλαδὴ ἡ πόλις ἡ ὁποία καθυποτάσσει μίαν ἄλλην, ἀνεὺ δικαιοσύνης ἀποκτᾷ αὐτὴν τὴν δύναμιν, ἢ κατ' ἀνάγκην μετὰ τῆς δικαιοσύνης; — Ἐὰν μιν, ὅπως παρεδέχθῃς ἐσὺ, ἡ δικαιοσύνη εἶναι σοφία, τότε κατ' ἀνάγκην μετὰ τῆς δικαιοσύνης· ἐὰν ὅμως το πρᾶγμα εἶναι ὅπως το ἔλεγα ἐγὼ, τότε μετὰ τῆς ἀδικίας. — Εἶμαι πολὺ ἐνθουσιασμένος, Θρασύμαχε, ὅτι δὲν περιορίζεσαι μόνον νὰ κινήῃς τὴν κεφαλὴν σου, ἀλλὰ δίδεις καὶ πολὺ καλὰς ἀποκρίσεις. — Διότι δὲν θέλω νὰ σε δυσαρεστήσω.

— Πολύ καλά κάνεις, του απήντησα. Αλλά κάμε μου ακόμη και αυτήν την χάριν και λέγε μου· νομίζεις ότι μία πόλις, ή ένα στράτευμα, ή μία συμμορία ληστών ή κλεπτών, ή οιαδήποτε άλλη ομάς από εκείνας που αναλαμβάνουν από κοινού μίαν άδικον επιχείρησιν, θα ημπορούσαν ποτέ να κατορθώσουν τίποτε, εάν τα μέλη που την αποτελούν εφέροντο αδικώς μεταξύ των; — Όχι βέβαια. — Ενώ, εάν εφέροντο δικαίως, δεν θα επετύχαιναν περισσότερον; — Και πολύ μάλιστα. — Διότι βέβαια, Θρασύμαχε, η αδικία γεννά μιση και διχονοίας και πολέμους μεταξύ των, ενώ η δικαιοσύνη ομόνοιαν και αγάπην δεν είναι έτσι; — Ας το παραδεχθώ, είπε, διά να μη φιλονεικώ μαζί σου. — Και καλά κάνεις, φίλε μου· λέγε μου τώρα: αφού αυτό είναι το έργον της αδικίας, να γεννά μιση και διχονοίας όπου εισχωρήση, δεν θα έχη τα αυτά αποτελέσματα και όπου παρουσιάζεται εν γένει μεταξύ των ανθρώπων, είτε δούλων είτε ελευθέρων, και δεν θα καθιστά, αδύνατον πάσαν από κοινού επιχείρησιν των; — Και πολύ μάλιστα. — Τι δε; εάν παρουσιασθή μεταξύ δύο ανθρώπων, δεν θα αναπτυχθούν μεταξύ των έριδες και διαφοραί και μιση, και δεν θα γίνουν εχθροί ο ένας με τον άλλον, όπως είναι και με τους δικαίους; — Θα γίνουν. — Και εάν τέλος την δεχθώμεν υπάρχουσαν εις ένα μόνον άνθρωπον, μήπως θα χάση τάχα αυτήν την ιδιότητα που έχει, ή και πάλιν θα την διατηρήση; — Ας ειπούμεν ότι θα την διατηρήση.

— Τοιαύτη λοιπόν επομένως φαίνεται ότι είναι η φύσις της αδικίας, ώστε, όπου παρουσιάζεται, είτε εις πόλιν, είτε εις στρατόπεδον, είτε εις οιονδήποτε άλλο άθροισμα ανθρώπων, πρώτον μεν να το καθιστά ανίκανον να αναλάβη καμμίαν επιχείρησιν ένεκα των διχονοιών και των ερίδων τας οποίας γεννά, έπειτα δε του αναπτύσσει την έχθραν και προς τον εαυτόν του, και προς κάθε τι που δεν είναι όμοιόν του και προς το δίκαιον δεν είναι έτσι; — Μάλιστα.

— Και εις ένα λοιπόν μόνον, είπαμεν, όταν ενυπάρχη, τα αυτά θα έχη αποτελέσματα, σύμφωνα με την φύσιν της· πρώτον μεν θα τον καταστήση ανίκανον διά κάθε επιχείρησιν, διότι θα ευρίσκεται πάντα εις διάστασιν και διχογνωμίαν με τον εαυτόν του· έπειτα θα τον κάμη εχθρόν και με τον εαυτόν του και με τους δικαίους· ναι ή όχι; — Ναι. — Οι θεοί όμως, φίλε μου, παραδέχεσαι βέβαια ότι είναι δίκαιοι. — Ας το παραδεχθώμεν. — Και με τους θεούς επομένως εχθρός θα είναι ο άδικος, ενώ ο δίκαιος θα είναι φίλος των.

— Χόρταινε όλην την ηδονήν της συζητήσεως, είπε τότε ο Θρασύμαχος, χωρίς κανένα φόβον· διότι εγώ τουλάχιστον δεν εννοώ να σου την διακόψω, μήπως και τα χαλάσω με αυτούς. — Εξακολούθησε λοιπόν να δεικνύης αυτήν σου την συγκατάβασιν και εις τα επίλοιπα, και απάντα μου όπως το έκαμνες, έως τώρα. Είδομεν ότι οι δίκαιοι φαίνονται και σοφώτεροι και ικανώτεροι και δυνατώτεροι, εις ό,τι πράττουν, από τους άδικους· οι δε άδικοι απεναντίας ουδέ να αναλάβουν καμμίαν κοινήν επιχείρησιν με άλλους είναι ικανοί· και όταν όμως ακόμη

παραδεχόμεθα ότι θα ημπορούσαν να φέρουν εις πέρας μίαν κοινήν επιχείρησιν επιτυχώς, και πάλιν λέγω ότι δεν θα ήτο αληθινόν αυτό· διότι εάν ήσαν πράγματι όλως διόλου άδικοι, δεν θα ήτο δυνατόν να μη στραφούν ο ένας εναντίον του άλλου· αλλά είναι πρόδηλον ότι θα έμενεν ακόμη μέσα των κάποιο ίχνος δικαιοσύνης, η οποία θα τους ημποδίζε τουλάχιστον να αδικούνται και μεταξύ των, καθ' όν χρόνον επεχείρουν να αδικήσουν κάποιους άλλους· και μόνον κατ' αυτόν τον τρόπον θα κατώρθωσαν, εάν κατώρθωσαν τίποτε, εις μίαν άδικον επιχείρησιν που ανέλαβαν, διότι δεν θα ήσαν εξ ολοκλήρου ίσως αλλά μόνον εξ ημισείας κυριευμένοι από την αδικίαν· επειδή οι παμπόνηροι και τελείως άδικοι είναι και τελείως ανίκανοι να κατορθώσουν τίποτε. Τοιουτοτρόπως εγώ αντιλαμβάνομαι τα πράγματα, και όχι όπως τα έθεσες εσύ κατά πρώτον. Μας υπολείπεται να εξετάσωμεν, το οποίον το αφήσαμεν και τελευταίον, αν ζουν και καλύτερα οι δίκαιοι από τους άδικους και εάν είναι ευτυχέστεροι. Και ναι μεν, αυτό είναι φανερόν και αυταπόδεικτον, όπως νομίζω, και εξ όσων είπαμεν μέχρι τούδε· ας το εξετάσωμεν όμως και καλύτερα. — Εξέτασέ το λοιπόν, μου είπεν.

— Αυτό κάμνω τώρα· παραδέχεσαι, σε ερωτώ, ότι ο ίππος έχει κάποιο ωρισμένον έργον; — Έχει. — Και τούτο μόνον παραδέχεσαι ότι είναι έργον του ίππου, ή και οιουδήποτε άλλου ζώου, το οποίον θα ηδύνατο να εκτελεσθή ή υπ' αυτού, ή τουλάχιστον υπό μόνου αυτού καλύτερα; — Δεν σε εννοώ. Νά, παραδείγματος χάριν· ημπορείς να ίδης αλλέως παρά με τους οφθαλμούς; — Δεν ημπορώ βέβαια. — Και να ακούσης αλλέως παρά με τα ώτα σου; — Ούτε. — Όστε δυνάμεθα να είπωμεν δικαίως ότι αυτό είναι το έργον των. — Μάλιστα. — Τι δε; θα ημπορούσες να κλαδεύσης ένα κλήμα ή με το μαχαίρι, ή με το σμιλári ή με πολλά άλλα τέτοια εργαλεία; — Και πώς όχι; — Αλλά με κανένα άλλο, νομίζω, ότι δεν θα το έκαμνες τόσο καλά, όσον με το δρέπανον, το οποίον επίτηδες κατεσκευάσθη προς τον σκοπόν τούτον. — Είναι αλήθεια αυτό που λέγεις. — Δεν θα είπωμεν λοιπόν ότι αυτό είναι το αποκλειστικόν του έργον; — Ναι, θα το ειπούμεν.

— Τώρα λοιπόν, υποθέτω, θα ενόησες καλύτερα αυτό που σε ηρώτησα πριν, εάν δηλαδή δεν είναι έργον εκάστου πράγματος εκείνο το οποίον ή μόνον αυτό ημπορεί να εκτελέση, ή τουλάχιστον καλύτερα από κάθε άλλο. — Αλλά ναι, τώρα σε εννοώ· και αυτό παραδέχομαι πως είναι το έργον εκάστου πράγματος. — Πολύ καλά. Λοιπόν παραδέχεσαι ακόμη ότι έχει και μίαν ιδιάζουσαν αρετήν κάθε πράγμα, εις το οποίον είναι ανατεθειμένη μία λειτουργία; και ας επανέλθωμεν εις τα ίδια παραδείγματα. Είπομεν ότι οι οφθαλμοί έχουν μίαν ωρισμένην λειτουργίαν· έχουν λοιπόν και μίαν αρετήν, η οποία προσιδιάζει εις αυτούς μόνον; — Έχουν. — Επίσης τα ώτα; — Και αυτά. — Και όλα τα άλλς πράγματα κατ' αυτόν τον τρόπον; — Επίσης.

— Στάσου τώρα μίαν στιγμήν· θα ημπορούσαν ποτέ οι οφθαλμοί να εκτελέσουν καλά το έργον των, εάν δεν είχαν την προσιδιάζουσαν εις αυτούς αρετήν, αλλά την αντίθετον κακίαν; — Και πώς είναι δυνατόν; δηλαδή εννοείς, εάν είχαν τάχα τυφλότητα αντί της ικανότητος του οράν; — Οιαδήποτε και αν ήτο η αρετή των· διότι δεν είναι αυτό που θέλω τώρα να μάθω, αλλ' αν με την ιδιάζουσαν αρετήν του εκτελή ένα πράγμα καλώς το έργον του, με την αντίθετον δε κακίαν κακώς. — Είναι βέβαια έτσι όπως το λέγεις. — Λοιπόν και τα ότα, εάν στερηθούν την αρετήν που τους προσιδιάζει, δεν θα κάμουν καλά το έργον που έχουν να κάμουν. — Πράγματι, όχι. — Τοιουτοτρόπως και όλα τα άλλα, δεν ημπορούμεν να τα θέσωμεν εις την αυτήν κατηγορίαν; — Μου φαίνεται.

— Έλα λοιπόν τώρα και ακολούθησε αυτόν τον συλλογισμόν: Έχει τάχα και η ψυχή κανέν ωρισμένον έργον, το οποίον με κανένα άλλο πράγμα δεν θα ημπορούσες να εκτελέσης; παραδείγματος χάριν, το να σκεπτώμεθα, το να κυβερνώμεν, το να αποφασίζωμεν, θα ημπορούσαμεν δικαίως να τα αποδώσωμεν εις αυτήν και να λέγωμεν ότι αυτά είναι το έργον της; — Μάλιστα, είπεν. — Όστε παραδεχόμεθα ότι και η ψυχή έχει μίαν αρετήν, η οποία της προσιδιάζει; — Το παραδεχόμεθα. — Ημπορεί λοιπόν ποτε, Θρασύμαχε, η ψυχή να εκτελέση καλώς τα έργα της, εάν στερήται την προσιδιάζουσαν εις αυτήν αρετήν; — Αδύνατον. — Κατ' ανάγκην λοιπόν η κακή ψυχή και κακώς θα σκέπτεται και κακώς θα κυβερνά, ενώ απεναντίας η καλή ψυχή όλα αυτά θα εκτελή καλώς. — Ανάγκη πάσα. — Δεν παρεδέχθημεν όμως ότι η αρετή της ψυχής είναι η δικαιοσύνη, η δε κακία της η αδικία; — Αι ναι, το παρεδέχθημεν. — Η δικαία λοιπόν ψυχή και ο δίκαιος άνθρωπος θα ζη καλά, το εναντίον δε ο άδικος. — Φαίνεται, είπε, συμφώνως με αυτά που λέγεις. — Αλλά εκείνος που ζη καλά, είναι ευτυχής και ευδαίμων, τουναντίον δε εκείνος που ζη κακά. — Πώς όχι; — Λοιπόν ο μεν δίκαιος είναι ευτυχής, ο δε άδικος άθλιος και δυστυχής. — Ας είναι κ' έτσι. — Αλλ' όμως δεν τον ωφελεί βέβαια κανένα να είναι δυστυχής; — Όχι, εννοείται. — Και επομένως, ευλογημένε μου Θρασύμαχε, ουδέποτε η αδικία είναι ωφελιμώτερον πράγμα από την δικαιοσύνην. — Πάρε την τώρα, Σωκράτη, αυτήν την συζήτησιν ως συμπόσιον το οποίον σου παρετέθη διά την σημερινήν εορτήν των Βενδιδείων (1). — Και το χρεωστώ εις εσένα, Θρασύμαχε, διότι παρήτησες εκείνην την αγριότητα που μου έδειξες κατ' αρχάς, και έγινες τόσοσ ημερος . . . Δεν ήτο όμως και τελεία, όπως θα την ήθελα, η εστίασις· όχι από φταίξιμον ιδικόν σου, αλλά από ιδικόν μου μάλλον· επειδή την έπαθα όπως οι κοιλιόδουλοι, οι οποίοι πέφτουν επάνω αρπακτικά εις το κάθε νέον φαγητόν που σερβίρεται, πριν να απολαύσουν οπωσδήποτε το προηγούμενον έτσι κ' εγώ, πριν να ευρούμεν εκείνο που εσυζητούσαμεν πρώτον, **τι πράγμα δηλαδή είναι η δικαιοσύνη**, το παρήτησα αυτό εις την μέσην και εβάλθηκα να εξετάζω εάν είναι κακία ή αμάθεια, ή σοφία

ἡ ἀρετὴ· καὶ ἐπειδὴ ἔτυχε ὕστερα νὰ παρεμπέσῃ ἄλλος λόγος, ὅτι ἡ ἀδικία εἶναι ὠφελιμώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, δὲν ἠμπόρεσα νὰ συγκρατήσω τὸν ἑαυτὸν μου καὶ νὰ μὴν περάσω ἀπὸ τὸν πρῶτον εἰς αὐτὸν τὸν ἄλλον. Ὡστε εἰς τὸ τέλος κατήντησα νὰ μὴ μάθω τίποτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν συζήτησιν διότι, ὅταν δὲν γνωρίζω, ποῖα εἶναι **αὐτὴ ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης**, πῶς θὰ ἠμπορῶ νὰ ἠξεύρω ἀν εἶναι ἀρετὴ, εἴτε ὄχι, καὶ ἀν εἶναι εὐτυχῆς ἐκεῖνος ποὺ τὴν ἔχει, ἢ τὸ ἐναντίον.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

Καὶ ἐγὼ μὲν λοιπὸν, ἀφοῦ εἶπα αὐτὰ, ἐπίστευσα ὅτι εἶχα γλυτώσῃ πλέον ἀπὸ τὴν συζήτησιν· ἦτο ὅμως, καθὼς φαίνεται, τὸ προοίμιον μόνον αὐτό· διότι ὁ Γλαῦκων, ὁ ὁποῖος πάντοτε καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις εἶναι πραγματικῶς ἀνδρειότατος, δὲν τοῦ ἐκαλοφάνη ποὺ κατέθεσε τότε τὰ ὄπλα ὁ Θρασύμαχος, ἀλλὰ, λαμβάνων τὸν λόγον — Θέλεις, εἶπε, Σωκράτη, νὰ φαίνεται πῶς μὰς ἐπίσεις ὅτι κατὰ πάντα τρόπον εἶναι προτιμότερον ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, ἢ θέλεις καὶ πραγματικῶς νὰ μὰς πείσης; — Αὐτὸ βέβαια θὰ ἐπροτιμούσα καὶ ἐγὼ, ἀν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν μου.

— Δὲν κάμνεις λοιπὸν τότε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλεις· διότι, λέγε μου· παραδέχεσαι ὅτι ὑπάρχει ἓνα εἶδος ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἠυχόμεθα νὰ ἔχωμεν, ἀποβλέποντες ὄχι εἰς τὰ ἀποτελέσματά των, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ μόνον δι' αὐτὰ τὰ ἴδια; ὅπως παραδείγματος χάριν, ἡ χαρὰ καὶ αἱ ἀβλαβεῖς ἠδοναὶ καὶ ποὺ καμμίαν ἄλλην συνέπειαν δὲν ἔχουν κατόπιν, παρὰ μόνον μὰς δίδουν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὰς ἀπολαμβάνωμεν. — Μάλιστα ὑπάρχει ἓνα τοιοῦτον εἶδος ἀγαθῶν. — Δὲν ὑπάρχει καὶ ἓνα ἄλλο, τὸ ὁποῖον ἀγαπῶμεν καὶ δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὰ ἀποτελέσματά του; ὅπως εἶναι ἡ εὐθυκρισία, ἡ δρᾶσις, ἡ υγιεία, τὰ ὁποῖα ἐπιζητούμεν καὶ διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους. — Μάλιστα. — Δὲν βλέπεις δε καὶ ἓνα τρίτον εἶδος ἀγαθῶν, ὅπως εἶναι ἡ ἐκγύμνασις τοῦ σώματος, ἡ διὰ τῆς σκληραγωγίας θεραπεία αὐτοῦ, ἡ ἐξάσκησις τῆς ἰατρικῆς καὶ κάθε ἄλλου προσοδοφόρου ἐπαγγέλματος; διότι αὐτὰ εἶναι μὲν κοπιαστικά, μὰς ὠφελοῦν ὅμως, καὶ τὰ ἐπιζητούμεν ὄχι δι' αὐτὰ τὰ ἴδια, ἀλλὰ διὰ τὰ κέρδη καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας ποὺ μὰς παρέχουν. — Πράγματι ὑπάρχει καὶ αὐτὸ τὸ τρίτον εἶδος τῶν ἀγαθῶν. Ἀλλὰ πρὸς τι αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις; — Εἰς ποῖον ἀπὸ αὐτὰ τὰ εἶδη κατατάσσεις τὴν δικαιοσύνην; — Ἐγὼ; εἰς τὸ καλυτέρα βέβαια ἀπὸ τὰ τρία, εἰς ἐκεῖνα δηλαδὴ τὰ ἀγαθὰ, ποὺ πρέπει νὰ τὰ ἐπιζητοῦν καὶ δι' αὐτὰ τὰ ἴδια καὶ διὰ τὰ ἀποτελέσματά των, ὅσοι θέλουν νὰ εἶναι πραγματικῶς εὐτυχεῖς. — Δὲν το νομίζει ὅμως ἔτσι καὶ ὁ κόσμος, ἀλλὰ κατατάσσουν τὴν δικαιοσύνην εἰς τὰ κοπιαστικά ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα μόνον διὰ τὰ κέρδη καὶ διὰ τὴν δόξαν ποὺ

παρέχουν ημπορεί κανείς να τα επιζητή, και που πρέπει να τα αποφεύγη αυτά καθ' εαυτά, επειδή είναι αληθώς αφόρητα.

— Το γνωρίζω, είπα εγώ, ότι αυτή είναι η ιδέα του κόσμου, και δι' αυτό και ο Θρασύμαχος της έψαλε πριν τον εξάψαλμον της δικαιοσύνης· εγώ όμως φαίνεται να είμαι βαρυκέφαλος. — Στάσου λοιπόν να ιδούμεν, εάν θα επιμένης εις την γνώμην σου, αφού ακούσης και εμένα· διότι ο Θρασύμαχος, μου φαίνεται πως τον εγήτεψες πολύ γρήγορα σαν το φείδι· εγώ όμως, δεν μου εγέμισαν το κεφάλι όσα είπετε διά την δικαιοσύνην και την αδικίαν· επιθυμώ να ακούσω ποία είναι η φύσις του καθενός, ποίαν δύναμιν έχουν καθ' εαυτά όταν ενυπάρχουν εις την ψυχήν, ανεξαρτήτως από τας ωφελείας και τα αποτελέσματα, που ημπορεί να έχουν. Ιδού λοιπόν πώς εννοώ να επιληφθώ του ζητήματος, εάν μου το επιτρέπης. Θα αρχίσω εκ νέου τον λόγον του Θρασυμάχου, και πρώτον μεν θα ειπώ τι πράγμα είναι η δικαιοσύνη κατά την κοινήν αντίληψιν του κόσμου και ποία είναι η αρχή της· έπειτα θα αποδείξω, ότι όλοι όσοι την εξασκούν το κάμνουν κατ' ανάγκην και όχι διότι είναι πράγμα καλόν· τρίτον, ότι έχουν πολύ δίκαιον να φρονούν τοιουτοτρόπως, διότι είναι πολύ προτιμότερος ο βίος του αδίκου από του δικαίου, καθώς τουλάχιστον λέγουν· εγώ ίσως και να μην το παραδέχωμαι αυτό· δεν ηξεύρω όμως και καλά καλά τι να αποφασίσω, καθώς μου έχουν γεμίση τα αυτιά ο Θρασύμαχος και χίλιοι άλλοι επαναλαμβάνοντες τα ίδια, ενώ κανένα ακόμη δεν ήκουσα να αναλαμβάνη, καθώς θα ήθελα, την υπεράσπισιν της δικαιοσύνης, διά να αποδείξη ότι είναι προτιμότερα της αδικίας· και θα ήθελα να την ήκουα να εγκωμιάζεται διά τον εαυτόν της μόνον· και να σου ειπώ, από σένα είναι που περιμένω ν' ακούσω αυτό το εγκώμιον· διά τούτο και εγώ θέλω να εκταθώ εις τον έπαινον του αδίκου βίου, διά να σου υποδείξω πώς εννοώ και εγώ να ακούσω από σένα την κατηγορίαν μεν της αδικίας, τον πανηγυρικόν δε της δικαιοσύνης. Από σένα τώρα εξαρτάται να συμμορφωθής με την επιθυμίαν μου. — Με όλην μου την ευχαρίστησιν· διότι διά ποιον άλλο πράγμα θα επροτιμούσε ένας άνθρωπος με νουν να ομιλή και να ακούη συχνότερα;

— Πολύ λαμπρά λέγεις. Άκουε λοιπόν τώρα εκείνο το πρώτον που έλεγα πως θα ειπώ, ποία είναι η φύσις και ποία είναι η αρχή της δικαιοσύνης· το να αδική κανείς, λέγουν, είναι καλόν πράγμα, ενώ το να αδικήται είναι κακόν, και μάλιστα πολύ περισσότερον κακόν από ό,τι είναι καλόν το να αδική. Όστε οι άνθρωποι, αφού εδοκίμασαν και τα δύο αδικούντες και αδικούμενοι μεταξύ των, όσοι δεν είχαν την δύναμιν ούτε ν' αποκρούσουν τας αδικίας των άλλων, ούτε οι ίδιοι να αδικούν, εσκέφθησαν ότι τους είναι συμφερώτερον να συμφωνήσουν μεταξύ των μήτε να αδικούν μήτε να αδικούνται· και από τότε άρχισαν να βάζουν νόμους και να κάμνουν συμβάσεις μεταξύ των και ωνόμασαν δίκαιον και νόμιμον εκείνα που διατάσσει ο νόμος· και αυτό είναι η γένεσις και η ουσία της δικαιοσύνης, η οποία είναι το μέσον μεταξύ του καλυτέρου πράγματος, δηλαδή

να αδική κανείς ατιμωρητί, και του χειροτέρου, δηλαδή να μην έχη κανείς την δύναμιν να εκδικήται αδικούμενος, το δίκαιον λοιπόν, το οποίον κείται εις το μέσον αμφοτέρων τούτων, τιμάται όχι διότι είναι αγαθόν καθ' εαυτό, αλλά διότι η αδυναμία πολλών να αδικούν το κάμνει να το θεωρούν τοιούτο· διότι ένας που ημπορεί να το κάμνη και είναι άνδρας πραγματικώς, είναι αδύνατον να έλθη με κανένα εις τοιούτον συμβιβασμόν, ώστε μήτε να αδική μήτε να αδικήται· διότι θα ήτο τρέλλα αυτό εκ μέρους του. Αυτή λοιπόν είναι, Σωκράτη, η φύσις της δικαιοσύνης, και αυτά είναι τα στοιχεία από τα οποία, καθώς είπαμεν, προήλθεν.

Και διὰ να εννοήσωμεν ακόμη καλύτερα, ὅτι και ὅσοι εξασκοῦν την δικαιοσύνην ἀπὸ ἀδυναμίαν των, ἐπειδὴ δεν εἶναι ἱκανοὶ να ἀδικοῦν, το κάμνουν ὄχι με ευχαρίστησίν των, ἀς κάμωμεν την ἐξῆς υπόθεσιν: δίδομεν και εἰς τους δύο, και εἰς τον δίκαιον και εἰς τον ἀδικον, ἐξουσίαν να κάμουν ὅ,τι θέλουν, και ημεῖς τους παρακολουθοῦμεν διὰ να ἴδωμεν πού θα ὀδηγήσῃ τον καθένα η ἐπιθυμία του· εἶναι ἀδύνατον να μη συλλάβωμεν ἐπ' αυτοφῶρω τον δίκαιον να βαδίζῃ ἐπὶ τα ἴχνη του ἀδικου, ἀπ' την φυσικὴν πλεονεξίαν την ὁποίαν ἐπιδιώκει μεν πας ἄνθρωπος, ἐξαναγκάζεται ὁμως διὰ της βίας του νόμου να σέβεται την ἰσότητα· και να εἶναι μάλιστα η ἐξουσία, που λέγω να τους δώσωμεν, τέτοια, ὅπως ἦτο η δύναμις που ἔλαβε, λέγουν, μίαν φοράν ο Γύγης ο πρόγονος του Λυδού· διηγούνται δηλαδὴ ὅτι αὐτὸς ἦτο ποιμὴν εἰς την υπηρεσίαν του τότε βασιλέως της Λυδίας, και ὅτι μίαν φοράν κατόπιν μεγάλης βροχῆς και σεισμοῦ, ο ὁποῖος ἐπηκολούθησεν, ἐρράγισεν η γῆ και ἐσχημάτισεν ἓνα χάσμα εἰς το μέρος ακριβῶς που ἔβοσκεν· αὐτὸς ἀπὸ περιέργειαν κατέβηκε μέσα, ὅπου βλέπει, καθὼς διηγούνται, και ἄλλα θαυμαστά πράγματα και ἓνα χάλκινον ἵππον, που εἶχεν εἰς τας πλευράς του κάτι παραθυράκια· σκύφτει λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ και βλέπει μέσα ἓνα νεκρὸν, καθὼς εφαινετο, ἀλλὰ πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ τους κοινούς ἀνθρώπους, και ο ὁποῖος τίποτε ἄλλο δεν εφορούσε, παρὰ μόνον ἓνα χρυσὸ δακτυλίδι εἰς το χέρι· του το παίρνει λοιπὸν ἀπὸ το δάκτυλον και βγαίνει ἔξω. Ὅταν κατόπιν μετὰ μερικὰς ἡμέρας συνηθροίσθησαν οἱ ποιμένες, ὅπως ἐσυνήθιζαν κάθε μῆνα, διὰ να ἀναφέρουν εἰς τον βασιλέα διὰ την κατάστασιν των ποιμνίων, ἦλθε και ἐκεῖνος με το δακτυλίδι εἰς το χέρι· καθὼς λοιπὸν ἐκάθητο με τους ἄλλους ἔτυχε να στρέψῃ την πέτραν του δακτυλιδιοῦ ἀπὸ το μέσα μέρος· και ἀμέσως ἐγένεν ἀφαντος εἰς τους ἄλλους που εὐρίσκοντο ἐκεῖ και ἤρχισαν να ομιλοῦν δι' αὐτὸν ὡς να εἶχε φύγῃ και να μην ἦτο ἐμπρὸς· ἐκεῖνος παρεξενεύθη και ψηλαφητὰ ἔστρεψε πάλιν το δακτυλίδι πρὸς το ἔξω μέρος και ἀμέσως ἐγένε φανερός· ἀφοῦ λοιπὸν ἐνόησε τι συμβαίνει, ἠθέλησε να βεβαιωθῇ με ἐπανειλημμένας δοκιμάς, ἐὰν ἔχῃ αὐτὴν την δύναμιν το δακτυλίδι, ὅταν το στρέψῃ πρὸς τα μέσα να χάνεται ἀπὸ τα μάτια των ἄλλων, και ὅταν πρὸς τα ἔξω να παρουσιάζεται πάλιν· ἀφοῦ το εβεβαιώθη ἐνήργησε να σταλή και αὐτὸς με τους ἄλλους ποιμένας οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο να δώσουν τους λογαριασμούς εἰς τον βασιλέα· ἐρχεται πραγματικῶς, κατορθώνει και τα ψήνει με την βασιλίσσαν, φονεύουν οἱ δύο των μαζί τον βασιλέα και λαμβάνει αὐτὸς τον θρόνον.

Ἐὰν λοιπὸν υπῆρχον δύο τέτοια δακτυλίδια και εφορούσε το ἓνα ο δίκαιος και το ἄλλο ο ἀδικος, κανεὶς δεν θα εὐρίσκετο χαρακτήρος τόσο ἀδαμαντίνου, ὥστε να διατηρηθῇ εἰς την δικαιοσύνην και να ἔχῃ την γενναιότητα να κρατήσῃ το χέρι του και να μη ἐγγίσῃ το δίκαιον του ἄλλου· ἐνῶ θα εἶχε την ἐξουσίαν και ἀπὸ την ἀγοράν να παίρῃ χωρὶς φόβον ὅ,τι θα ἠθέλε και μέσα εἰς τα ξένα σπίτια να εἰσέρχεται και να κἀνῃ ὅ,τι θέλει, και να φονεύῃ τον ἓνα, και να

λυτρώνη τον άλλον από τα σίδερα και να έχη πραγματικώς ισόθεον δύναμιν μεταξύ των ανθρώπων· και εν γένει τίποτε διαφορετικόν δεν θα έκαμνεν από τον άλλον, τον άδικον, αλλά και οι δύο τον ίδιον δρόμον θα έπαιρναν· τίποτε λοιπόν δεν ημπορούσε να αποδείξη καλύτερα από αυτό το παράδειγμα, ότι κανείς δεν είναι δίκαιος με ευχαρίστησίν του, αλλά από ανάγκην, επειδή δεν είναι πράγμα αγαθόν καθ' εαυτό, και όπου κανείς νομίζει ότι είναι ικανός να αδικήση το κάμνει· διότι πας άνθρωπος πιστεύει, και δικαίως, όπως θα είπουν οι παραδεχόμενοι τον λόγον τούτον, ότι πολύ περισσότερον τον ωφελεί η αδικία από την δικαιοσύνην· και εάν κανείς, όστις θα ελάμβανε τοιαύτην εξουσίαν, δεν θα ήθελέ ποτε να αδικήση μηδέ να βάλη χέρι εις ξένον πράγμα, αθλιώτατος και ανοητότατος θα εθεωρείτο από εκείνους που έχουν κρίσιν· το πολύ, να τον επαινούν εις τα φανερά και να γελούν έτσι ο ένας τον άλλον, από φόβον μήπως αδικηθούν και οι ίδιοι.

Όσον αφορά τώρα τον βίον των δύο τούτων ανθρώπων, διά τους οποίους ομιλούμεν, θα είμεθα εις θέσιν να εκφέρωμεν ορθήν την κρίσιν μας, εάν πάρωμεν και εξετάσωμεν χωριστά ένα δικαιότατον και ένα αδικώτατον· αλλέως, όχι· και πώς θα το κάμωμεν αυτό; ως εξής· τίποτε να μη αφαιρέσωμεν του άδικου από την αδικίαν του, μήτε του δικαίου από την δικαιοσύνην του, αλλά να λάβωμεν και τον ένα και τον άλλον τέλειον εις το είδος του βίου που ακολουθεί· πρώτον μεν ο άδικος, όπως ένας τελειότατος κυβερνήτης παραδείγματος χάριν ή ένας περιφημότατος ιατρός, ο οποίος μ' ένα βλέμμα αντιλαμβάνεται αμέσως ποία είναι τα δυνατά και ποία είναι τα αδύνατα εις την τέχνην του και εκείνα μεν τα επιχειρίζεται, παραιτείται δε από τα άλλα, ακόμη δε και εάν υποπέση καμμίαν φοράν εις κανένα λάθος, είναι εις θέσιν να το επανορθώση — τοιουτοτρόπως, λέγω, και ο άδικος πρέπει με τόσην δεξιότητα να διεξάγη τας άδικους επιχειρήσεις του, ώστε να είναι αδύνατον να φωραθή· και εάν αφήση να τον πιάσουν, δεν θα είναι πλέον ο τέλειος άδικος, που τον εδέχθημεν, αλλ' άξιος πάσης περιφρονήσεως· επειδή το άκρον άωτον της αδικίας είναι να θεωρήται κανείς δίκαιος χωρίς να είναι· ας δώσωμεν λοιπόν εις τον τελείως άδικον την τελειοτάτην αδικίαν, και να μην του αφαιρέσωμεν, αλλ' ας του αφήσωμεν ώστε, αν και διαπράττων τας μεγίστας αδικίας, να αποκτήση την μεγίστην υπόληψιν ανθρώπου δικαίου· και αν αποτύχη κάπου, να είναι ικανός να επανορθώση το λάθος του, να έχη δε αρκετήν ευγλωπτίαν ώστε να πείθη περί της αθωότητός του τους δικαστάς, αν τύχη και οδηγηθή εμπρός των διά τα αδικήματά του· και ακόμη, αν η χρεία το καλέση, και την βίαν να ημπορέση να μεταχειρισθή, διότι και ο ίδιος θα έχη την τόλμην και την δύναμιν, και φίλους και περιουσίαν θα έχη παρασκευάση.

Τώρα πλάγι εις αυτόν ας θέσωμεν, κατά την υπόθεσίν μας, τον άλλον τον άνθρωπον, τον άκακον και ειλικρινή, ο οποίος, καθώς λέγει και ο Αισχύλος,

θέλει να είναι κι' όχι να θεωρήται ανδρείος.

Ας του αφαιρέσωμεν λοιπόν το να θεωρήται δίκαιος· διότι, αν περνά διά τέτοιος, θα τον φορτώνουν κατά συνέπειαν με δώρα και με τιμάς· και δεν θα είμεθα πλέον βέβαιοι αν θα είναι τοιούτος διά τα δώρα και τας τιμάς, ή από αγάπην της δικαιοσύνης· ας τον απογυμνώσωμεν λοιπόν από όλα τα άλλα εκτός από την δικαιοσύνην και ας τον κάμωμεν να είναι όλως διόλου το αντίθετον από εκείνον τον πρώτον· τοιουτοτρόπως, χωρίς να έχη ποτέ κάμη την παραμικροτέραν αδικίαν, ας θεωρείται πως είναι ο χειρότερος κακούργος, διά να περάση η αρετή του από τας μεγίστας δοκιμασίας δίχως να την επηρεάζη η κακή ιδέα του κόσμου και όσα προέρχονται από αυτήν· και ας μην παρασαλεύση από τον δρόμον του αυτόν μέχρι τάφου, θεωρούμενος καθ' όλην την ζωήν του άδικος, ενώ αυτός ήτο δίκαιος. Κατ' αυτόν λοιπόν τον τρόπον έχοντες υπ' όψιν μας τα δύο αυτά πρότυπα, της τελειοτάτης δικαιοσύνης τον ένα και της τελειοτάτης αδικίας τον άλλον, θα κρίνωμεν τίνος ο βίος είναι ευτυχέστερος.

— Πω; πω; καλέ μου Γλαύκων, με πόσον μεγάλην ακρίβειαν και τέχνην τους καθαρίζεις, ως να ήσαν αγάλματα, και τους δύο από το κάθε τι, διά να υποβληθούν υπό την κρίσιν μας!

— Όσον ημπορώ καλύτερα, είπε· και αφού τους ελάβαμεν τοιούτους, δεν είναι καθόλου δύσκολον, φρονώ, να εκθέσωμεν την ζωήν που περιμένει τον καθένα τους· μόνον σε παρακαλώ, Σωκράτη, αν τα λέγω κάπως χονδρά, μην το παίρνης πως τα λέγω εγώ, αλλά εκείνοι που προτιμούν την αδικίαν από την δικαιοσύνην· και λοιπόν θα ειπούν αυτοί, ότι ο δίκαιός μας θα μαστιγωθή, θα ριφθή εις τα σίδερα, θα τυφλωθή, και τελευταίον, αφού υποστή όλα τα βασανιστήρια, θα ανασκολοπισθή κ' έτσι θα μάθη ότι δεν είναι ανάγκη να θέλη να είναι κανείς δίκαιος, αλλά να θεωρήται τοιούτος· και ο στίχος επομένως του Αισχύλου ορθότερον θα ήτο να εφαρμόζεται διά τον άδικον· ούτος τώνοντι, επειδή κυνηγά ένα πράγμα, που έχει αληθινήν υπόστασιν και δεν ζη διά την υπόληψιν του κόσμου, θέλει όχι να θεωρήται άδικος αλλά να είναι τοιούτος,

βαθύ καρπολογόντας μες στο νου του αυλάκι,
που μέσαθέ του οι πάνσοφες βουλές βλασταίνουν.

Και εν πρώτοις, επειδή θα περνά διά δίκαιος, θα έχη τα ανώτατα αξιώματα της πολιτείας, θα παίρνη γυναίκα απ' όποιο σπίτι θέλει, θα αποκαθιστά κατ' αυτόν τον τρόπον και τα παιδιά του, θα γίνεται μέτοχος εις όσας επιχειρήσεις θέλει, και εις όλα αυτά θα βγαίνει πάντα κερδημένος, διότι βέβαια δεν θα δυσκολεύεται διόλου να εκμεταλλεύεται τους άλλους κατά τον αισχρότερον τρόπον και εις δικαστικούς αγώνας αν περιπλεχθή, είτε ιδιωτικούς είτε δημοσίους, θα τα ξεκεφαλώση μια χαρά με ζημίαν των αντιπάλων του και ωφέλειαν ιδικήν του·

με την μεγάλην περιουσίαν που θ' αποκτήση αφεύκτως με την αισχροκέρδειάν του, θα είναι εις θέσιν τους φίλους του να ευεργετή, τους εχθρούς του να βλάβη, μεγαλοπρεπείς θυσίας και πλούσια αφιερώματα να κάμνη εις τους θεούς, και να εξασφαλίζη την εύνοιαν των θεών και όσων ανθρώπων θέλει πολύ ασφαλέστερα και βεβαιότερα παρ' ό,τι ημπορεί να το κάμη ο δίκαιος· ώστε, κατά φυσικόν λόγον, και πολύ θεοφιλέστερος του ανήκει να είναι από τον δίκαιον. Τοιούτος λοιπόν βίος, λέγουν, έχει ετοιμασθή και εκ μέρους των θεών και εκ μέρους των ανθρώπων διά τον άδικον, πολύ βέβαια ευτυχέστερος από τον βίον του δικαίου.

Αφού είπεν αυτά ο Γλαύκων, εγώ μεν κάτι είχα εις τον νουν μου να του απαντήσω· αλλά ο αδελφός του ο Αδείμαντος, λαβών τον λόγον, με ηρώτησε· — Νομίζεις, Σωκράτη, να έχη αναπτυχθή επαρκώς το θέμα; — Και διατί όχι; — Εγώ λέγω ότι παρελείφθη ακριβώς το ουσιωδέστερον. — Αι λοιπόν, όπως λέγει και η παροιμία, αδελφός αδελφόν βοηθά· ώστε και συ, αν αυτός παρέλειψε τίποτε, έλα εις βοήθειάν του· αν και αρκούν και όσα είπε να με θέσουν, εμένα, εκτός μάχης και να με καταστήσουν ανίκανον να υπερασπισθώ την δικαιοσύνην. — Άφηνέ τα αυτά, και άκουε τώρα τι θα ειπώ και εγώ· διότι πρέπει να εξετάσωμεν το ζήτημα και από την αντίθετον όψιν του και να ακούσωμεν και τα επιχειρήματα εκείνων, οι οποίοι παίρνουν το μέρος της δικαιοσύνης εναντίον της αδικίας, διά να καταδειχθή, σαφέστερον εκείνο το οποίον μου φαίνεται πως ήθελεν ο Γλαύκων.

Συνιστούν λοιπόν γενικώς και συμβουλεύουν οι πατέρες τα τέκνα των και όλοι όσοι αναλαμβάνουν την φροντίδα της ανατροφής των νέων, ότι πρέπει να είναι κανείς δίκαιος, όχι διότι με αυτό θέλουν να επαινέσουν αυτήν την δικαιοσύνην, αλλά τας ωφελείας που παρέχει· ούτως ώστε, όταν κατορθώση τις να θεωρήται δίκαιος, να αποκτά με αυτήν την υπόληψιν αξιώματα και γάμους και όλα όσα απηρίθμησε προ μικρού ο Γλαύκων ότι κερδίζει ο άδικος· προχωρούν όμως και πάρα πέρα αυτοί, και προσθέτουν τα άφθονα αγαθά τα οποία θα έχουν, εξασφαλίζοντες την ευμένειαν των θεών, όπως λέγει και ο καλός μας Ησίοδος και ο Όμηρος· διότι, κατά τον πρώτον, οι θεοί έκαμαν τις βελανιδιές διά τους δικαίους, διά τους οποίους

έχει η κορφή τους τον καρπό κ' έχει ο κορμός μελίσσια
και μέσα στο παχύ μαλλί πνίγουνται οι προβατίνες,

και άλλα πολλά παρόμοια αγαθά· τα ίδια δε και ο δεύτερος· διότι λέγει διά κάποιον ότι

σαν τον καλό τον βασιλιά που, σα θεός, μοιράζει
τη δικαιοσύνη στους λαούς, η παχειά γη του φέρνει

σιτάρη και γεννήματα, πλήθους καρπούς τα δέντρα, πάντα φτουρούν οι στάνες του, ψάρια οι γυαλοί του βγάζουν.

Ο δε Μουσαίος και ο υιός του ακόμη γενναιότερα αγαθά υπόσχονται εις τους δικαίους εκ μέρους των θεών· διότι αφού τους οδηγήσουν μετά θάνατον εις τον Άδην, τους παρακαθίζουν εις το συμπόσιον των ευσεβών, το οποίον παρασκευάζουν εκεί, και τους παριστάνουν να περνούν όλον τον καιρόν των πίνοντες και διασκεδάζοντες στεφανωμένοι, ως να ήτο η καλύτερα αμοιβή διά την αρετήν των η αιωνία μέθη. Άλλοι πάλιν ποιηταί δεν περιορίζουν έως εκεί μόνον τας εκ μέρους των θεών αμοιβάς· διότι λέγουν ότι οι ευσεβείς και οι εύορκοι αφήνουν οπίσω των παιδιά των παιδιών των και γενεάς γενεών· με αυτά και άλλα τοιαύτα εγκωμιάζουν την δικαιοσύνην· τους δε ασεβείς πάλιν και τους αδίκους τους χώνουν εις τον Άδην μέσα εις μίαν λάσπην, ή τους αναγκάζουν να κουβαλλούν νερό με το κόσκινον· και όσον είναι ακόμη εις την ζωήν τους φορτώνουν με όλους τους εξευτελισμούς και τας περιφρονήσεις και τους υποβάλλουν εις όλα τα βασανιστήρια, τα οποία διεξετραγώδησεν ο Γλαύκων ότι υφίστανται εκείνοι, οι οποίοι ενώ είναι δίκαιοι θεωρούνται άδικοι· αυτά λέγουν διά τους αδίκους και άλλα δεν έχουν να προσθέσουν, αυτός δε είναι ο έπαινος και η κατηγορία του δικαίου και του αδικου.

Εκτός όμως αυτών άκουσε τώρα, Σωκράτη, και ένα άλλο είδος λόγων περί δικαιοσύνης και αδικίας, τους οποίους λέγουν και οι κοινοί άνθρωποι και οι ποιηταί· όλοι δηλαδή με ένα στόμα κηρύττουν ότι είναι μεν ωραίον πράγμα η σωφροσύνη και η δικαιοσύνη, δύσκολον όμως και επίπονον· ενώ η αδικία και η ακολασία είναι μεν ευχάριστα και δεν στοιχίζουν τίποτε να τα αποκτήση κανείς, είναι όμως επονείδιστα μόνον κατά την ιδέαν του κόσμου και επειδή έτσι το θέλει ο νόμος· ότι όμως είναι τα άδικα ωφελιμώτερα από τα δίκαια κανείς, λέγουν, δεν ημπορεί να το αρνηθή· και οι περισσότεροι δεν δυσκολεύονται να μακαρίζουν και να τιμούν και κατ'ιδίαν και δημοσία τους φαύλους εκείνους που έχουν τα πλούτη και την δύναμιν, ενώ απεναντίας ελεεινολογούν και περιφρονούν τους άλλους, όταν τύχη να είναι αδύνατοι και πτωχοί, όσον και αν παραδέχονται πως είναι καλύτεροι από τους αδίκους· αλλ' απ' όλους αυτούς τους λόγους οι πλέον παράξενοι είναι εκείνοι που λέγονται σχετικώς με τους θεούς και με την αρετήν, ότι τάχα και οι ίδιοι οι θεοί παρέχουν πολλάκις όλα τα κακά και τας δυστυχίας της ζωής εις τους εναρέτους ανθρώπους, ενώ εις τους κακούς επιφυλάττουν την εναντίαν μοίραν· αφ' ετέρου πάλιν γόητες και μάντεις, κρούοντες συχνάκις τας θύρας των πλουσιών, τους πείθουν ότι έχουν την δύναμιν, κατά θείαν παραχώρησιν, εάν υπέπεσαν εις καμμίαν αμαρτίαν ή αυτοί και οι πρόγονοί των, να την εξιλεώνουν με θυσίας και με διαβάσματα, με τελετάς και άλλα τοιαύτα· και αν θέλουν να βλάψουν κανένα εχθρόν των, δίκαιον ή άδικον αδιάφορον, με μικράν δαπάνην ημπορούν να το επιτύχουν,

διότι αυτοί με μαγικούς εξορκισμούς και με άλλας μαγγανείας καταφέρνουν
ώστε να τους εξυπηρετούν οι θεοί· όλων δε αυτών των λόγων μάρτυρας
φέρουν πάλιν τους ποιητάς, διά να αποδείξουν μεν πόσον εύκολον πράγμα είναι
η κακία,

γιατί μπορείς με το σακί να πάρης την κακία
εύκολα· ίσια η στράτα της, δεν καίγεται δι' αλάργου
μα μπρος στην αρετή οι θεοί έχουν ιδρώτα βάλη

και ένα δρόμον μακρόν και ανηφορικόν· άλλοι δε φέρουν μάρτυρα τον
Όμηρον, ότι ημπορούν οι άνθρωποι να στρέψουν με το θέλημά των τους θεούς,
διότι και εκείνος είπεν ότι

και των θεών γυρνάει η γνώμη,
κι αυτούς μπορούν με προσευχές και ευπρόσδεκτες
θυσίες
με κνίσσα και με τις σπονδές οι άνθρωποι να λυγίζουν
παρακαλώντας, αν κανείς καμμιά αμαρτία κάμη.

Ακόμη δε παρουσιάζουν ένα σωρόν βιβλία του Μουσαίου και του Ορφέως — οι
οποίοι, λέγουν, ότι κατάγονται από τας Μούσας και από την Σελήνην — που
περιέχουν τας ιεροτελεστίας αυτών των θυσιών, και πείθουν όχι μόνον τους
ιδιώτας αλλά και ολοκλήρους πόλεις ακόμη ότι με θυσίας και με τερπνά
παιγνίδια ημπορούν να επιτύχουν τον εξαγνισμόν και την άφεσιν των
αμαρτημάτων όχι μόνον των ζωντανών αλλά και των αποθαμμένων· ονομάζουν
δε **τελετάς** όλα αυτά τα μέσα με τα οποία μας απαλλάτουν από τα
βασανιστήρια του άλλου κόσμου, που δεν θα τα διαφύγουν όσοι τας
παραμελούν.

Όλα λοιπόν αυτά, αγαπητέ μου Σωκράτη, τα οποία λέγονται περί της αρετής και
της κακίας και περί της ιδέας την οποίαν έχουν δι' αυτά οι θεοί και οι άνθρωποι,
ποιάν εντύπωσιν νομίζεις ότι θα έχουν επί της ψυχής των νέων, όσοι εκ
φύσεως είναι πεπροικισμένοι με την ικανότητα να ημπορούν να εξαγουν
συμπεράσματα εξ όσων ακούουν, εν σχέσει με αυτό το ζήτημα; οποίος τις
πρέπει να είναι ο άνθρωπος και ποίαν οδόν να ακολουθήση διά να είναι ευτυχής
εις την ζωήν του; Δεν είναι πιθανόν ότι θα ειπή προς τον εαυτόν του εκείνο που
λέγει ο Πίνδαρος;

Ποίο δρόμο να κλουθήσω
για να νανεβώ στον πύργο ψηλά και πιο ψηλά;
της δικαιοσύνης τον ίσιο
ή τη λοξή γυροβολιά;

και αφού ανεβώ και κλεισθώ εκεί μέσα να διέλθω ασφαλής την ζωήν μου; διότι απ' όλα όσα ακούω να λένουν, τίποτε δεν θα με ωφελήσει να είμαι δίκαιος, αν δεν θεωρούμαι και τοιούτος, ζημίας δε μόνον και βάσανα φανερά θα έχω· επειδή λοιπόν αρκεί να θεωρήται μόνον κανείς δίκαιος, όπως με διαβεβαιούν οι σοφοί, και αυτό είναι ανώτερον από την αλήθειαν και το μόνον που δίδει εις τον άνθρωπον την ευτυχίαν, προς αυτό λοιπόν και εγώ θα στραφώ εξ ολοκλήρου· θα περιβληθώ λοιπόν ολόγυρα μου με όλα τα προσχήματα και την επίφασιν της αρετής και θα σέρνω από πίσω μου την πονηράν εκείνην και πανούργον αλώπεκα, που λέγει ο σοφώτατος Αρχίλοχος· θα μου ειπή ίσως κάποιος, ότι δεν είναι εύκολον να είναι κανείς πάντα κακός χωρίς να τον πάρουν είδησιν· ναι, αλλά και όλα τα μεγάλα πράγματα έχουν τας δυσκολίας των, θα του απαντήσωμεν· και ό,τι και αν είναι, αν θέλωμεν να ευτυχήσωμεν, ας πάρωμεν αυτόν τον δρόμον, του οποίου τα ίχνη τα χαράζουν αυτοί οι λόγοι που ακούομεν· άλλως τε, διά να μείνωμεν ασύλληπτοι, θα συγκεντρώσωμεν γύρω μας συντρόφους και συνενόχους, υπάρχουν δε και διδάσκαλοι να μας μάθουν πώς να εξαπατώμεν και τα πλήθη και τους δικαστάς με την τέχνην της ρητορικής, και τοιουτοτρόπως, άλλοτε με την απάτην, άλλοτε με την βίαν, θα κατορθώνωμεν να μένωμεν ατιμώρητοι διά τα αδικήματά μας· ναι, τους θεούς όμως δεν ημπορούμεν ούτε να τους διαφύγωμεν ούτε να τους εκβιάσωμεν· αλλ' αν δεν υπάρχουν θεοί, ή εάν δεν εν διαφέρωνται διόλου διά τους ανθρώπους, τι μας μέλει και ημάς αν μας νοιώσουν ή δεν μας νοιώσουν; εάν πάλιν υπάρχουν και ενδιαφέρωνται, γνωρίζομεν την ύπαρξιν των εξ ακοής και από τους λόγους των ποιητών, οι οποίοι μας έκαμαν και την γενεαλογίαν των· αλλ' οι ίδιοι πάλιν οι ποιηταί μας διδάσκουν, ότι τους θεούς ημπορούμεν να τους εξιλεώσωμεν και να εξευμενίσωμεν την οργήν των με θυσίας και με ευπρόσδεκτα ταξίματα και με προσευχάς· ή λοιπόν πρέπει να τους πιστεύσωμεν εις όλα όσα λένουν, ή εις τίποτε από αυτά· και αν επομένως τους πιστεύσωμεν, ας είμεθα άδικοι· δεν έχομεν παρά να προσφέρωμεν θυσίας και εις τους θεούς από τους καρπούς της αδικίας μας· είναι αληθές ότι, αν είμεθα δίκαιοι, δεν έχομεν να φοβώμεθα τίποτε εκ μέρους των θεών, θα απαρνηθώμεν όμως συγχρόνως και όλα τα κέρδη που προέρχονται από την αδικίαν· ενώ, εάν είμεθα άδικοι, πρώτον δεν θα χάσωμεν αυτά τα κέρδη, έπειτα εξαγοράζοντες τα κρίματά μας με προσευχάς και θυσίας, θα την περάσωμεν ατιμώρητοι· ναι, αλλά θα πληρώσωμεν εις τον Άδην, ή ημείς οι ίδιοι ή τα τέκνα μας, όσας αμαρτίας εκάμαμεν εις αυτήν την ζωήν· υπάρχουν όμως πάλιν οι εξαγνισμοί και αι τελεταί, που έχουν μεγάλην δύναμιν διά τους θεούς του κάτω κόσμου, όπως το παραδέχονται και ολόκληροι πόλεις και όπως το διακηρύττουν οι ποιηταί, οι οποίοι είναι τέκνα και προφήται συγχρόνως των θεών. Με ποίαν λοιπόν λογικήν θα ημπορούσαμεν πλέον να προτιμήσωμεν την δικαιοσύνην από την μεγίστην αδικίαν, την οποίαν εάν περικαλύψωμεν εύμορφα με το κίβδηλον πρόσχημα της αρετής, όλα θα μας έρχονται κατ' ευχήν και εκ μέρους των θεών και εκ μέρους των ανθρώπων και εις αυτήν την ζωήν

και εις την άλλην, κατά την κοινήν ομολογίαν και των πολλών και των σοφών;

Από όλα λοιπόν όσα είπαμεν, πώς ημπορεί ποτε, Σωκράτη, να προτιμήση την δικαιοσύνην ένας άνθρωπος με ανώτερα ψυχικά και σωματικά προτερήματα, με καταγωγήν, με περιουσίαν, και να μην την περιγελά απεναντίας όταν ακούη να την εγκωμιάζουν, αφού μάλιστα, και αν ημπορή ακόμη να αποδείξη κανείς ότι όλα αυτά που είπαμε είναι ψεύματα, και είναι τελείως πεπεισμένος ότι η δικαιοσύνη είναι το καλύτερον πράγμα, πάλιν δεν ημπορεί παρά να είναι συγκαταβατικός προς τους αδίκους και να τους συγχωρή εν μέρει· διότι γνωρίζει ότι, εκτός ίσως εκείνων οίτινες προικισθέντες με εξαιρετικήν τινα και θείαν φύσιν ή γνώσιν αποτροπιάζονται την αδικίαν, κανείς άλλος δεν είναι δίκαιος εκουσίως, αλλά είτε από ανανδρίαν είτε από γηρατειά είτε από άλλην καμμίαν αδυναμίαν κατηγορεί την αδικίαν, επειδή δεν ημπορεί, ο ίδιος να αδικήση· και ιδού η απόδειξις· ο πρώτος από αυτούς που θα ελάμβανε την δύναμιν, αμέσως θα τον έβλεπες να αδική, όσον θα του επερνούσε.

Και όλων αυτών καμμία άλλη αιτία δεν είναι, παρά εκείνη ακριβώς από την οποίαν ωρμήθη και η συζήτησις μας, του Γλαύκωνος και εμού, μαζί σου· ότι δηλαδή κανείς από σας που παρουσιάζεσθε εξυμνηταί της δικαιοσύνης, αν αρχίσωμεν από τους παλαιοτάτους ήρωας, των οποίων λόγοι έχουν διασωθή εις την μνήμην των ανθρώπων, έως σήμερα, κανείς, λέγω, δεν κατηγόρησε την αδικίαν ούτε εγκωμίασε την δικαιοσύνην αλλέως πως παρά διά τας δόξας και τας τιμάς και τας αμοιβάς αυτών. Κανείς όμως έως τώρα δεν εξήτασε την δικαιοσύνην και την αδικίαν όπως ενυπάρχουν καθ' εαυτάς εις την ψυχήν των ανθρώπων και με την ιδιαιτέραν των εκείνην ουσίαν την άγνωστον και εις τους θεούς και εις τους ανθρώπους, και κανείς ακόμη δεν επραγματεύθη επαρκώς είτε διά της ποιήσεως είτε εν πεζώ λόγω, ότι η μεν δικαιοσύνη είναι το μέγιστον αγαθόν απ' όσα έχει μέσα της η ψυχή, η δε αδικία το μέγιστον κακόν. Διότι αν το εκάμνετε αυτό απ' αρχής και μας επείθετε από νεαράς ηλικίας, δεν θα ήτο ανάγκη να φυλάττη ο ένας τον άλλον μήπως αδικήση, αλλ' έκαστος θα ήτο φύλαξ του εαυτού του, διότι θα εφοβείτο να τρέφη μέσα εις την ψυχήν του το μέγιστον αυτό κακόν, την αδικίαν.

Ταύτα και άλλα ίσως περισσότερα απ' αυτά θα είχαν να λέγουν ο Θρασύμαχος, και όποιος άλλος, περί της δικαιοσύνης και της αδικίας, συγχέοντες βέβαια, καθώς μου φαίνεται, ολίγον βεβιασμένως την φύσιν της μιας και της άλλης. Εγώ όμως, και δεν έχω καμμίαν ανάγκην να σου το κρύψω, δι' αυτό ακριβώς εξέτεινα τόσον πολύ τον λόγον μου, διότι επιθυμώ να ακούσω εσένα, πώς θα τα αντικρούσης όλα αυτά· μη περιορισθής λοιπόν μόνον να μας αποδείξης ότι η δικαιοσύνη είναι προτιμότερα της αδικίας, αλλά να μας εξηγήσης πώς ενεργεί καθ' εαυτήν επί της ψυχής του ανθρώπου, ώστε να είναι αγαθόν η μία και κακόν η άλλη· θα αφαιρέσης, εννοείται, τα φαινόμενα και το τι φρονεί ο ένας και ο άλλος, όπως το εσύστησε και ο Γλαύκων διότι αν δεν αφαιρέσης μεν έστω και τα αληθή, και δεν προσθέσης απεναντίας τα ψευδή, θα είπωμεν ότι δεν

επαινείς την δικαιοσύνην, ούτε ότι κατηγορήσῃς την αδικίαν, ἀλλ' ἐκείνο το ὁποῖον θεωρεῖται δικαιοσύνη και ἀδικία· και ὅτι μας ἐπιτρέπεις ἐπομένως να ἀδικούμεν, φθάνει μόνον να μη μας παίρνουν εἶδησιν και ὅτι εἰς το τέλος εἶσαι σύμφωνος με τον Θρασύμαχον, ὅτι ἡ δικαιοσύνη δεν εἶναι ἀγαθόν δι' ἐκείνον που την ἔχει, ἀλλὰ εἶναι το συμφέρον του ἰσχυροτέρου, ἐνῶ ἀπεναντίας ἡ ἀδικία εἶναι πράγμα ὠφέλιμον και συμφέρον δι' εαυτήν, μόνον δε διὰ τον ασθενέστερον ἀσύμφορον. Ἀφοῦ λοιπὸν παρεδεχθῆς ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀπὸ τα μέγιστα ἀγαθὰ, τα ὁποῖα ἀξίζει να ἀποκτᾷ κανεὶς διὰ τα ἀποτελέσματά των, ἀλλὰ και πολὺ περισσότερον δι' αὐτὰ τα ἴδια, ὅπως εἶναι ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή, ἡ φρόνησις, ἡ υγιεία και ὅσα ἄλλα ἀγαθὰ εἶναι γόνιμα ἀπ' αὐτὴν την φύσιν των και ὄχι διότι τα θεωροῦν τοιαῦτα οἱ ἄνθρωποι, ἐγκωμίασε λοιπὸν την δικαιοσύνην διὰ την ὠφέλειαν την ὁποῖαν παρέχει αὐτὴ καθ' εαυτὴν εἰς τον ἄνθρωπον και κατηγορήσῃς την αδικίαν διὰ την βλάβην της. Τας δε ανταμοιβὰς και τας ιδέας του κόσμου περὶ αὐτῶν, ἄφες ἄλλους να τα ἐπαινούν, ἐπειδὴ ἐγὼ θα ἠμπορούσα να ἀνεχθῶ κάθε ἄλλον να ἐγκωμιάζῃ κατ' αὐτὸν τον τρόπον την δικαιοσύνην και να κατηγορῇ την αδικίαν ἀπὸ τα ἐξωτερικὰ των αὐτὰ ἀποτελέσματα, ὄχι ὅμως και σένα — ἐκτός αν μου το διέτασες — ἀφοῦ ἐσὺ ἐπέρασες ὅλην την ζωὴν ἀποκλειστικῶς με αὐτὴν την μελέτην και την ἐξέτασιν. Ὡστε, μη μας ἀποδείξῃς μόνον ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι προτιμότερα ἀπὸ την αδικίαν, ἀλλὰ και πῶς ἐπενεργεῖ καθ' εαυτὴν ἐπὶ του ἀνθρώπου, ὥστε να εἶναι ἀγαθόν πράγμα ἡ μία, και κακόν ἡ ἄλλη.

Πάντοτε μεν εἶχα ἐξαιρετικὴν συμπάθειαν εἰς τον Γλαῦκωνα και τον Ἀδείμαντον διὰ τα καλὰ φυσικὰ των· τῶρα ὅμως, που ἤκουσα αὐτὰ, κατεγοητεύθην τελείως και εἶπα· — Δεν εἶχε ἀδικον, τέκνα ἐκείνου του πατρός, ο ποιητὴς ο φίλος του Γλαῦκωνος, ο ὁποῖος ἤρχισεν ὡς ἐξῆς την ἐλεγείαν που σας ἔκαμεν ὅτε ἠνδραγαθήσατε εἰς την μάχην των Μεγάρων:

Τέκνα του Ἀρίστωνος, πατρός ἐνδόξου θείον γένος·

και πολὺ σωστὰ μου φαίνεται πως το εἶπε· διότι θα ἔχετε πράγματι κάτι τι το θείον μέσα σας, διὰ να μη παραδέχεσθε ὅτι εἶναι καλύτερον πράγμα ἀπὸ την δικαιοσύνην ἡ ἀδικία, ἐνῶ ἔχετε την δύναμιν να ἀναλαμβάνετε κατ' αὐτὸν τον τρόπον την συνηγορίαν της· και ἀληθινὰ μου φαίνεται ὅτι δεν το παραδέχεσθε· και το συμπεραίνω ἀπὸ ὅλην την ἄλλην διαγωγὴν σας, διότι ἀπὸ αὐτοὺς τουλάχιστον τους λόγους που εἶπετε θα εἶναι το δικαίωμα να ἀπιστῶ· ἀλλ' ὅσον μᾶλλον το πιστεύω, τόσον και εἰς μεγαλυτέραν ἀμηχανίαν εὐρίσκομαι, πῶς να κάμω· ἀφ' ἐνός, δεν γνωρίζω τῶρα πῶς να ἀναλάβω την υπεράσπισιν της δικαιοσύνης και ὁμολογῶ ὅτι δεν αἰσθάνομαι ἐπαρκεῖς τας δυνάμεις μου προς τοῦτο· και ἀπόδειξις, ὅτι δεν σας ἰκανοποίησαν ἐσὰς τα ἐπιχειρήματα με τα ὁποῖα ἐνόμιζα πως ἀπέδειξα εἰς τον Θρασύμαχον ὅτι εἶναι καλύτερον πράγμα ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ την αδικίαν· ἀφ' ἐτέρου ὅμως, πῶς να ἀφήσω πάλιν ἀβοήθητον

και ανυπεράσπιστον την δικαιοσύνην; διότι φοβούμαι μήπως είναι και ασέβεια εκ μέρους μου, να τύχω εμπρός να κατηγορούν την δικαιοσύνην και να αποδειλιάσω να αναλάβω την υπεράσπισίν της, ενώ έχω ακόμη μέσα μου πνοήν και ημπορώ να ομιλήσω^ το καλύτερον λοιπόν είναι να το επιχειρήσω όπως ημπορώ.

Και πράγματι ο Γλαύκων και οι άλλοι συνήνωσαν τας παρακλήσεις των διά να αναλάβω με όλην μου την δύναμιν την υπεράσπισίν της και να μη παραιτήσω την συζήτησιν, αλλά να διευκρινήσωμεν μαζί ποία είναι η φύσις της δικαιοσύνης και αδικίας και ποία είναι η αλήθεια όσον αφορά τας ωφελείας που αποδίδουν εις την μίαν και εις την άλλην.

Τους είπα λοιπόν: — Μου φαίνεται ότι το ζήτημα περί ου πρόκειται δεν είναι του τυχόντος, αλλ' απαιτεί εξαιρετικήν οξυδέρκειαν πνεύματος, κατά την ιδέαν μου· επειδή λοιπόν ημείς δεν είμεθα τοιούτοι, μου φαίνεται ότι ημπορούμεν να κάμωμεν το εξής εις αυτήν την εξέτασιν: εάν κανείς έδιδεν εις ανθρώπους μη έχοντας πολύ ισχυράν όρασιν να αναγνώσουν από μακράν γράμματα πολύ μικρά, και έπειτα κάποιος από αυτούς ανεκάλυπτεν ότι τα ίδια γράμματα ευρίσκοντο και κάπου αλλού με μεγαλυτέρους χαρακτήρας, νομίζω ότι θα τους εφαινετο εύρημα, αφού αναγνώσουν πρώτον εκείνα, να προσπαθήσουν τότε να αναγνώσουν και τα μικρότερα, αφού έτυχε να είναι τα ίδια. — Πολύ σωστά, απήντησεν ο Αδείμαντος· αλλά τι σχέσιν έχει αυτό με το ζήτημά μας; — Θα σου το ειπώ· δεν λέγομεν ότι υπάρχει δικαιοσύνη ενός ανθρώπου, και δικαιοσύνη ολοκλήρου πόλεως; — Μάλιστα. — Και μία πόλις δεν είναι μεγαλύτερον πράγμα από ένα άνθρωπον; — Είναι. — Ίσως λοιπόν να υπάρχη και περισσοτέρα δικαιοσύνη εις το μεγαλύτερον και επομένως να είναι ευκολώτερον να μελετηθή εις αυτό· εάν λοιπόν θέλετε, λέγω να εξετάσωμεν πρώτον εις τας πόλεις ποία είναι η φύσις της δικαιοσύνης· και έπειτα μεταβαίνομεν και εις ένα έκαστον άτομον, εξετάζοντες το όμοιον πράγμα του μεγαλυτέρου και εις την περιοχήν του μικροτέρου. — Πολύ ορθά μου φαίνεται να το λέγης. — Εάν τώρα φαντασθώμεν μίαν πόλιν εν τω γίγνεσθαι, δεν θα ημπορέσωμεν να παρακολουθήσωμεν και την γένεσιν εν αυτή της δικαιοσύνης και της αδικίας; — Υποθέτω. — Και θα υπήρχε τότε ελπίς να εύρωμεν ευκολώτερον εκείνο που ζητούμεν. — Βεβαιότατα. — Τι λέγετε λοιπόν; δοκιμάζομεν να βγάλωμε πέρα την επιχείρησιν; διότι μου φαίνεται πως δεν είναι μικρόν έργον αυτό· αποφασίσατε λοιπόν. — Απεφασίσθη, είπεν ο Αδείμαντος, και λοιπόν, εμπρός.

— Η πόλις, κατά την ιδέαν μου, εγεννήθη από την αδυναμίαν, εις την οποίαν ευρίσκεται ο άνθρωπος να επαρκέση μόνος του εις τας πολυειδείς αυτού ανάγκας· ή νομίζεις ότι άλλη υπήρξεν η αρχή της κοινωνίας; — Καμμία άλλη. — Τοιουτοτρόπως λοιπόν, επειδή η ανάγκη ενός πράγματος υπεχρέωνε τον ένα να καταφύγη εις την συνδρομήν ενός άλλου, και τον άλλον εις την βοήθειαν ενός

τρίτου, αι πολλαί αὐται ἀνάγκαι ἤνωσαν πολλοὺς εἰς ἓνα κοινόν συνοικισμόν, διὰ να αλληλοβοηθούνται· και αὐτόν τον συνοικισμόν τον ωνομάσαμεν πόλιν· δεν εἶναι ἔτσι; — Μάλιστα. — Ο ἓνας λοιπόν μεταδίδει εἰς τον ἄλλον, ὅ,τι εἶναι εκείνο, και παίρνει πάλιν ἀπό αὐτόν ἄλλο πράγμα, επειδή βέβαια πιστεύει ὅτι εἶναι διὰ το καλόν του αὐτό που γίνεται. — Εννοεῖται. — Ας ἀνιδρύσωμεν λοιπόν ἐξ ἀρχῆς διὰ της φαντασίας μας την πόλιν· θα την ἀνιδρύσουν δε, καθὼς λέγομεν, αι ἀνάγκαι μας. — Αναμφιβόλως. — Ἀλλά η πρωτίστη και η μεγίστη ἀνάγκη μας εἶναι βέβαια η της τροφῆς, ἀπό την οποίαν ἐξαρτάται η ζωὴ μας και η ὑπαρξίς μας. — Μάλιστα. — Δευτέρα η ἀνάγκη της κατοικίας, τρίτη της ἐνδυμασίας και τα τοιαῦτα. — Πράγματι. — Ας ἴδωμεν λοιπόν, πὼς θα ἐπαρκέση η πόλις εἰς την πλήρωσιν τόσων ἀναγκῶν^ δεν θα χρειασθῆ ἓνας να εἶναι γεωργός, ἄλλος οἰκοδόμος, και ἓνας τρίτος υφαντής; δεν θα προσθέσωμεν και ἓνα υποδηματοποιόν, ἢ και κάποιον ἄλλον ἀκόμη διὰ τας τοιαύτας ἀνάγκας του σώματος; — Βεβαίως.

— Ὡστε λοιπόν ἀπαραιτήτως η πόλις πρέπει να ἀποτελεσθῆ ἀπό τέσσαρας ἢ πέντε ἀνθρώπους. — Φαίνεται. — Ἀλλά πὼς; ἕκαστος ἐξ αὐτῶν πρέπει να καταθέτη την ἐργασίαν του εἰς το μέσον προς κοινήν χρήσιν ὄλων; ο γεωργός παραδείγματος χάριν, να παρασκευάζη, ἓνας αὐτός, την τροφήν διὰ τέσσαρας και να ἐξοδεύη τετραπλάσιον χρόνον και κόπον διὰ τους ἄλλους; ἢ ἀντί να φροντίζη και δι' αὐτούς, να χρησιμοποιή το τέταρτον μόνον του χρόνου διὰ την παρασκευὴν της ἰδικῆς του τροφῆς, τα δε ἄλλα τρία τέταρτα διὰ να κτίση την οἰκίαν του, να κατασκευάση τα ἐνδύματά του και τα υποδήματά του, και τοιουτοτρόπως χωρὶς να σκοτίζεται με τας υποθέσεις των ἄλλων να ἀπασχολῆται μόνος του και ἀποκλειστικῶς με τας ἰδικὰς του; Και ο Ἀδείμαντος εἶπε: — Ἀλλά νομίζω ὅτι θα ἦτο ευκολώτερον το πρῶτον. — Και μα την ἀλήθειαν δεν θα ἔχης ἀδικον διότι μου ἐρχεται και ἐμένα εἰς τον νουν τώρα, ὅτι δεν εἶναι πάρα πολύ ἐκ φύσεως ὁμοιος ο ἓνας με τον ἄλλον, ἀλλ' ο καθεὶς ἔχει και διαφορετικὴν ἰδιοφυίαν δι' ὠρισμένον ἔργον^ ἢ δεν το παραδέχεσαι και συ; — Πὼς; — Και τι θα ἦτο καλύτερον, ὅταν ἓνας ἀνθρώπος θα ἔκαμνε πολλὰς ἐργασίας, ἢ ὅταν περιωρίζετο εἰς μίαν μόνην; — Ὅταν μίαν μόνην. — Ἀλλ' ἀκόμη και τούτο εἶναι φανερόν, ὅτι αν μίαν ἐργασίαν παραλείψης να την κάμης εἰς τον καιρόν της, πάει χαμένη. — Πραγματικῶς. — Διότι ποτέ μία ἐργασία δεν ἠμπορεῖ να περιμένη την διάθεσιν και την ευκαιρίαν του ἐργάτου, ἀλλ' αὐτός πρέπει να κυνηγὰ και να συμμορφώνεται με ὅλας τας ἀπαιτήσεις του ἔργου. — Κατ' ἀνάγκην. — Ἐξ ου ἐπεται, ὅτι και περισσοτέρα ἐργασία και καλυτέρα ἀλλὰ και ευκολωτέρα γίνεται, ὅταν ἓνας μόνος περιορίζεται ἀποκλειστικῶς εἰς ἓνα ἔργον, διὰ το οποίον ἔχει και ἰδιοφυίαν και το κάμνει εἰς τον καιρόν που χρειάζεται, χωρὶς ἀπό τίποτε ἄλλο να ἀπασχολῆται. — Ουδεμία ἀμφιβολία, δύναται να ὑπάρχη.

— Περισσοτέρους λοιπόν πολίτας χρειαζόμεθα, Ἀδείμαντε, ἀπό τους τέσσαρας

διὰ τας ἀνάγκας που ἐλέγαμεν^ διότι ο γεωργός δεν θα κατασκευάσῃ βέβαια μόνος του το ἄροτρον του, αν πρόκειται να αξιζῆ τίποτε, οὔτε την δίκελλάν του, οὐδέ τα ἄλλα γεωργικά του εργαλεία· το ἴδιον και τα τόσα που χρειάζεται ο οικοδόμος, το ἴδιον και ο υφαντής και ο υποδηματοποιός. — Βεβαίως. — Ἴδού λοιπόν και ξυλουργοί και σιδηρουργοί και πολλοί ἄλλοι τοιοῦτοι τεχνίται, οι οποίοι κατ' ἀνάγκην προσλαμβάνόμενοι εἰς την μικράν μας πόλιν, θα αὐξήσουν τον ἀριθμὸν των ἀνθρώπων της. — Ἐννοεῖται. — Ἀλλά δεν θα εἶναι δα και μεγάλη ἡ αὐξησης, αν ἐπροσθέταμεν ἀκόμη και βουκόλους και ποιμένας και βοσκούς κάθε εἶδους, διὰ να ἔχουν και οι γεωργοί βώδια να αροτριούν, και οι οικοδόμοι φορτηγὰ ζῶα προς μεταφορὰν του υλικού, και οι υφανταὶ και οι υποδηματοποιοὶ μαλλιά και δέρματα. — Δεν θα ἦτο βέβαια, εἶπεν ἐκεῖνος, μικρὰ πλέον ἡ πόλις, που θα εἶχεν ὅλα αὐτὰ.

— Ναι, ἀλλά σκέψου, ὅτι θα ἦτο ἀδύνατον σχεδὸν να κτίσωμεν πόλιν εἰς ἓνα μέρος τοιοῦτον, ὥστε να μὴ ἔχη ἀνάγκην εἰσαγωγῆς ἔξωθεν κανενὸς πράγματος. — Πράγματι εἶναι ἀδύνατον. — Ὡστε θα χρειασθῆ και ἄλλους ἀκόμη, διὰ να κομίζουν ἀπὸ ἄλλα μέρη ὅσα της ἀναγκαιοῦν. — Θα χρειασθῆ. — Ἀν ὅμως αὐτός που πρόκειται να ἐξυπηρετήσῃ την ἀνάγκην ταύτην ἔλθῃ με ἄδεια χέρια, χωρὶς να φέρῃ τίποτε ἀπ' ὅσα χρειάζονται, και με ἄδεια χέρια θα ἐπανέλθῃ εἰς ἐκείνους, ἀπὸ τους οποίους προμηθεύονται τα ἀναγκαιοῦντα· ἢ ὄχι; — Ἔτσι φαίνεται. — Πρέπει λοιπὸν ἐκάστη πόλις να μὴ παρασκευάζῃ μόνον ὅσα θα ἐπαρκοῦν δα τας ἰδικὰς της ἀνάγκας, ἀλλά και ὅσα χρειάζονται εἰς ἐκείνους, που ἔχει και αὐτὴ την ἀνάγκην των. — Βεβαίως πρέπει. — Ὡστε θα χρειασθούμεν ἐπομένως διὰ την πόλιν μας μεγαλύτερον ἀριθμὸν γεωργῶν και των ἄλλων ἐν γένει τεχνιτῶν. — Μεγαλύτερον βέβαια. — Θα χρειασθούμεν ἀκόμη και περισσοτέρους ἀπὸ ἐκείνους που θα ἀναλάβουν την εἰσαγωγὴν και την ἐξαγωγὴν κάθε πράγματος· και εἶναι αὐτοὶ που ονομάζομεν ἐμπόρους· ἢ ὄχι; — Θα χρειασθούμεν βέβαια, και ἀπὸ αὐτοὺς περισσοτέρους. — Ἐάν δε προσέτι το ἐμπόριον διεξάγεται κατὰ θάλασσαν, θα χρειασθούμεν και ἓνα σωρὸν ἄλλους, που να γνωρίζουν ἀπὸ την ἐργασίαν της θαλάσσης. — Πραγματικῶς, ἓνα σωρὸν.

— Ἀλλά και ἐντὸς αὐτῆς της πόλεως, πῶς θα ἀνταλλάσσουν μεταξὺ των τα προϊόντα της ἐργασίας των; το ὁποῖον ἀκριβῶς εἶναι και ο κυριώτατος λόγος διὰ τον ὁποῖον προέβημεν εἰς την σύστασιν της κοινωνίας, της ἀποτελοῦσης την πόλιν. — Ἀγοράζοντες βεβαίως και πωλοῦντες αὐτὰ ἀναμεταξὺ των. — Ὡστε θα χρειασθούμεν ἀκόμη και μίαν ἀγορὰν και νόμισμα, ὡς σύμβολον ἀξίας των ἀνταλλασσομένων πραγμάτων. — Ἀναμφιβόλως.

— Ἀλλ' αν ο γεωργός, ἢ και ἀπὸ τους ἄλλους τεχνίτας κανεῖς, φέρῃ εἰς την ἀγορὰν τα προϊόντα της ἐργασίας του ὄχι εἰς τον κατάλληλον καιρὸν που τα χρειάζονται ὅσοι θέλουν να τ' ἀνταλλάξουν με τα ἰδικὰ των, θα διακόψῃ τάχα

την τέχνην του και θα καθίση αργός εις την αγοράν; — Καθόλου, διότι υπάρχουν άλλοι οι οποίοι, βλέποντες το άτοπον τούτο, ανέλαβαν να εξυπηρετήσουν αυτήν την ανάγκην και αυτοί, εις τας πόλεις τας καλώς διωργανωμένας είναι οι ασθενέστεροι σωματικώς και ανίκανοι δι' άλλην εργασίαν· μένουν λοιπόν κατ' ανάγκην εις την αγοράν και από άλλους μεν αγοράζουν με χρήματα ό,τι έχουν προς πώλησιν, εις άλλους δε πάλιν πωλούν ό,τι τους χρειάζεται. — Αυτός πράγματι ο λόγος, είπα εγώ, εδημιούργησε την ανάγκην των μεταπωλητών εις τας πόλεις· ή μήπως δεν είναι αυτό το όνομα που δίδομεν εις εκείνους που μένουν επί τόπου και εξυπηρετούν την αγοροπωλησίαν, κατ' αντίθεσιν εκείνων που γυρίζουν από πόλιν εις πόλιν και τους ονομάζομεν εμπόρους; — Μάλιστα — Ακόμη δε υπάρχουν και άλλοι, μου φαίνεται, οι οποίοι δεν είναι πολύ χρήσιμοι διανοητικώς εις την κοινωνίαν, αλλ' οι οποίοι με το σώμα των είναι ικανοί διά τους βαρύτερους κόπους· πωλούν λοιπόν εις τους άλλους, που την χρειάζονται, αυτήν την δύναμίν των και λαμβάνουν απέναντι μισθόν, καθώς τον λέγουν, και ονομάζονται διά τούτο μισθωτοί· ή όχι; — Βεβαιότατα. — Είναι λοιπόν συμπλήρωμα της πόλεως και οι μισθωτοί. — Μου φαίνεται. — Τώρα λοιπόν, Αδείμαντε, έλαβεν αρκετήν αύξησιν η πόλις μας, ώστε να θεωρηθή τελεία; — Ίσως. — Και πού τάχα να υπάρχη μέσα εις αυτήν η δικαιοσύνη και η αδικία; και με τι άραγε από αυτά που ανεφέραμεν να εγεννήθη μαζί; — Εγώ αλήθεια δεν το βλέπω, Σωκράτη, εκτός αν ίσως με καμμίαν από αυτάς τας αμοιβαίας ανάγκας που έχουν οι πολίται. — Πιθανόν να έχης δίκαιον^ και πρέπει να το εξετάσωμεν δίχως άλλο· και πρώτον ας ίδωμεν κατά ποίον τρόπον θα ζουν αυτοί που τους ελάβαμεν ως κατοίκους της πόλεώς μας. Τι άλλο βέβαια θα έχουν να κάμνουν παρά να φροντίζουν να έχουν την τροφήν των, το κρασί των, τα φορέματα, τα υποδήματα, και μίαν κατοικίαν; και το μεν θέρος, θα εργάζωνται σχεδόν γυμνοί και ανυπόδητοι, τον δε χειμώνα καλά φορεμένοι και υποδημένοι· θα τρέφωνται με άλευρα κριθής και σίτου, από τα οποία θα ζυμώνουν και θα πλάθουν της καρδιάς των ψωμιά και πήττες· θα τα απλώνουν εμπρός των επάνω εις κλαδιά και καθαρά φύλλα και ξαπλωμένοι σε στρωμένες στοίβες από σμιλακιά και μερσίνες, θα χορταίνουν και αυτοί και τα παιδιά των· θα πίνουν αποπάνω και το κρασάκι των και με στεφάνια εις την κεφαλήν θα ψάλλουν ύμνους εις τους θεούς και θα περνούν ευχάριστα μεταξύ των· παιδιά θα αποκτούν όσα τους επιτρέπει η περιουσία των, από φόβον της φτώχειας ή του πολέμου.

— Ναι, αλλά μου φαίνεται, διέκοψεν ο Γλαύκων, ότι τους έκαμες να τρώγουν το ψωμί των δίχως προσφάγι. — Αλήθεια, είπον, ελησμόνησα ότι θα έχουν προσφάγι, άλας δηλαδή και ελιές και τυρί και βολβούς και λάχανα και τα άλλα αυτά που βγαίνουν εις τους αγρούς. Θα τους παραθέσωμεν ακόμη και τα επιδόρπιά των, σύκα και ροβίθια και κουκιά, και κάστανα (2)· να τα σιγοψήνουν κοντά στη φωτιά, διά να τραυούν και από καμμιά· και κατ' αυτόν τον τρόπον αφού περάσουν την ζωήν των, με ειρήνην και υγείαν, και αποθάνουν, φυσικά, εις βαθύ γήρας, θα αφήσουν κληρονομίαν εις τα τέκνα των ένα παρόμοιον βίον.

— Και αν κατεσκεύαζες, Σωκράτη, μίαν πόλιν χοίρων, πώς αλλέως θα τους έβαζες να τρώγουν, παρά όπως είπες; — Αλλά πώς έπρεπε λοιπόν, Γλαύκων; — Όπως τώρα συνηθίζεται· εάν ήθελες να μη ταλαιπωρούνται, έπρεπε να τους κάμης να δειπνούν επάνω εις τραπέζια εξαπλωμένοι εις κλίνας, και να τους παραθέσης όσα προσφάγια και επιδόρπια μεταχειριζόμεθα σήμερα. — Α, καλά, ενόησα· δεν εξετάζομεν, φαίνεται, απλώς πώς γεννάται μία πόλις, αλλά την θέλομεν να πλέη και μέσα εις την καλοπέρασιν· ίσως να μην είναι άσχημα κ' έτσι· ίσως μέσα εις μίαν τοιαύτην πόλιν να ημπορέσωμεν να ίδωμεν πώς και πόθεν ξεφυτρώνει η δικαιοσύνη και η αδικία εις τας πόλεις· όπως και αν έχη το πράγμα, μου φαίνεται ότι η αληθινή πόλις είναι αυτή που επεριγράψαμεν πριν, διότι είναι η υγιής· αλλά αν θέλετε πάλιν να εξετάσωμεν μίαν πόλιν την οποίαν κατέχει ο πυρετός και η αρρώστεια, τίποτε δεν μας εμποδίζει· διότι πράγματι αυτός ο τρόπος της ζωής δεν είναι διά να ευχαριστή όλους, αλλά θα χρειασθούμεν δι' αυτούς και κλίνας και τραπέζας και άλλα έπιπλα, και ορεκτικά και αρώματα και θυμιάματα και γυναίκας και λιχνεύματα, παντός είδους και εν αφθονία. Και λοιπόν δεν θα θέσωμεν πλέον ως της πρώτης ανάγκης εκείνα που ελέγαμεν εις την αρχήν, αλλά θα βάλωμεν εις ενέργειαν και την ζωγραφικήν, και τον χρυσόν και τον ελέφαντα, και όλα τα τοιαύτα πρέπει να τα αποκτήσωμεν· αλήθεια λέγω; — Ναι. — Δεν πρέπει λοιπόν συγχρόνως να κατασκευάσωμεν και μεγαλυτέραν την πόλιν; διότι εκείνη η πρώτη μας, η υγιής, δεν θα επαρκή πλέον, αλλά πρέπει να της δώσωμεν τώρα όγκον και να την γεμίσωμεν μ' ένα πλήθος ανθρώπων, οι οποίοι δεν είναι και της πρώτης ανάγκης εις τας πόλεις· καθώς οι διάφοροι κυνηγοί, όλοι όσοι εξασκούν τας μιμητικάς τέχνας είτε με χρώματα είτε με σχήματα είτε με ήχους, επίσης οι ποιηταί με όλην την ακολουθίαν των, ραψωδοί, υποκριταί, χορευταί, εργολάβοι, κατασκευασταί παντοειδών πραγμάτων και προ πάντων του γυναικείου στολισμού· ακόμη θα λάβωμεν ανάγκην και περισσοτέρων υπηρετών· ή δεν παραδέχεσαι ότι θα μας χρειασθούν και παιδαγωγοί, τροφοί, κομμώτριαι, κουρείς, μάγειροι και ζαχαροπλάσται; μέσα εις όλα θα χρειασθούμεν ακόμη και χοιροβοσκούς· διότι αυτό το πράγμα δεν υπήρχεν εις την πρώτην μας εκείνην πόλιν· ήτο τελείως αχρείαστον· αλλ' εις αυτήν τώρα πώς να τους παραλείψωμεν, αφού και άλλα πάμπολλα ζώα ακόμη θα χρειασθούμε, δι' όσους

θα έχουν όρεξιν να τρώγουν; δεν είναι έτσι; — Βεβαίως. — Αλλά λοιπόν και ιατρών θα λάβωμεν πολύ μεγαλυτέραν ανάγκην, αφού θα διαιτώμεθα τόσον διαφορετικά από πριν. — Είναι αλήθεια.

— Και η χώρα επομένως η οποία επήρκει έως τώρα εις την διατροφήν των πρώτων εκείνων κατοίκων της, θα είναι πλέον πολύ μικρά· ή όχι; — Θα είναι βέβαια. — Θα γίνη λοιπόν ανάγκη να καταπατήσωμεν μέρος της χώρας των γειτόνων μας, εάν θέλωμεν να έχωμεν επαρκή προς καλλιέργειαν και βοσκήν, και οι γείτονές μας πάλιν θα κάμουν το ίδιο, εάν υπερβαίνοντες και εκείνοι τα όρια του απολύτως αναγκαίου, ριφθούν εις την ικανοποίησιν ακορέστου πλεονεξίας. — Ανάγκη πάσα. — Κατά συνέπειαν θα περιέλθωμεν εις πόλεμον, Γλαύκων· ή τι άλλο; — Εις πόλεμον, μάλιστα.

— Και ας μη κάμωμεν λόγον ακόμη διά τα καλά ή τα κακά που ημπορεί να προξενή ο πόλεμος, αλλά ας αρκεσθώμεν εις αυτό, ότι ευρήκαμεν την γένεσιν του πολέμου, εκ του οποίου προέρχονται τόσα κακά και εις το κράτος και εις τους ιδιώτας, όταν προέρχονται. — Ορθότατα. — Ακόμη λοιπόν, φίλε μου, χρειάζεται να αυξήσωμεν την πόλιν μας όχι ολίγον, αλλά με ολόκληρον στράτευμα, το οποίον θα εξέλθη εις συνάντησιν του εχθρού και διά να υπερασπίση τα υπάρχοντα αγαθά και διά τα άλλα εκείνα που είπαμεν. — Και πώς; δεν θα είναι αυτοί οι ίδιοι ικανοί; — Όχι, εάν τουλάχιστον είναι ορθή η αρχή, που παρεδέχθης και συ και όλοι ημείς, όταν εχαράξαμεν το αρχικόν σχέδιον της πόλεως· παρεδέχθημεν δηλαδή, καθώς θα ενθυμείσαι βέβαια, ότι είναι αδύνατον ένας και ο αυτός να εξασκή καλώς πολλάς τέχνας. — Αλήθεια λέγεις. — Τι λοιπόν; η περί τον πόλεμον ενασχόλησις δεν σου φαίνεται ότι είναι έργον ειδικής τέχνης; — Και πάρα πολύ μάλιστα. — Ή τάχα χρειάζεται περισσοτέραν επιμέλειαν η υποδηματοποιία από την πολεμικήν τέχνην; — Καθόλου. — Και όμως δεν εδώσαμεν την άδειαν εις τον υποδηματοποιόν να αναλαμβάνη έξαφνα και την εργασίαν του γεωργού συγχρόνως ή του υφαντού ή του οικοδόμου, διά να εκτελήται καλώς η εργασία του επαγγέλματός του· επίσης και εις έκαστον των άλλων ανεθέσαμεν μίαν μόνον εργασίαν, διά την οποίαν έχει και φυσικήν κλίσιν, διά να την εξασκή καθ' όλην την ζωήν του και να την τελειοποιή, χωρίς να αναμιγνύεται εις καμμίαν άλλην και παραμελή τοιουτοτρόπως την ιδικήν του· και λοιπόν η ακριβής και τελεία εξάσκησις της τέχνης του πολέμου δεν έχει μεγίστην σπουδαιότητα; ή είναι τόσον εύκολη, ώστε να ημπορή ένας γεωργός ή υποδηματοποιός ή οιοσδήποτε άλλος τεχνίτης να είναι συγχρόνως και πολεμιστής; εις τα παιγνίδια των κύβων και των πεσσών δεν είναι δυνατόν να διακριθή κανείς, εάν δεν εξακολουθή να καταγίνεται και χωρίς διακοπήν από την παιδικήν του ηλικίαν· και έπειτα θα έφθανε να πάρη κανείς εις τας χείρας του την ασπίδα ή οτιδήποτε άλλο από τα πολεμικά όπλα και όργανα διά να γίνη αυθημερόν δεξιός χειριστής των όπλων, ή έμπειρος κάθε άλλου είδους της πολεμικής; αλλά κανένα άλλο εργαλείον δεν

αρκεί να το πάρη κανείς εις τας χείρας του, διὰ να τον κάμη αμέσως τεχνίτην και δεξιόν χειριστήν του, ούτε θα του είναι χρήσιμον, εάν δεν μάθη κατά βάθος την χρήσιν του και καταγίνη με όλην του την επιμέλειαν — Αν ήτο βέβαια έτσι, θα είχαν μεγάλην αξίαν τα εργαλεία.

— Τοιουτοτρόπως, όσον σπουδαιότερον είναι το έργον των φρουρών της πόλεως, τόσο είναι ανάγκη να μη περισπάται από καμμίαν άλλην ενασχόλησιν, αλλά να γίνεται με όλην την σπουδήν και την επιμέλειαν. — Και εγώ αυτό νομίζω. — Δεν χρειάζεται ακόμη και κατάλληλος φυσική προδιάθεσις δι' αυτό το επάγγελμα; — Πώς όχι; — Εις ημάς λοιπόν ανήκει τώρα, εάν ημπορούμεν, να εκλέξωμεν ποίαι και τι είδους φύσεις είναι κατάλληλοι προς φρούρησιν της πόλεως. — Πράγματι. — Μα την αλήθειαν, επιφορτιζόμεθα με όχι αξιοκαταφρόνητον επιχείρημα· ας μην αποδειλιάσωμεν όμως, και εμπρός, όσον μας το επιτρέπουν αι δυνάμεις μας. — Εμπρός λοιπόν. — Όσον αφορά την φρούρησιν, ευρίσκεις ότι υπάρχει διαφορά φυσικής προδιαθέσεως μεταξύ ενός σκύλου και ενός νέου, καλής καταγωγής και των δύο; — Τι εννοείς δηλαδή; — Θέλω να είπω ότι και ο ένας και ο άλλος πρέπει να έχη οξείαν την αίσθησιν προς ανακάλυψιν του εχθρού, ελαφρότητα προς καταδίωξιν του, και δύναμιν, διὰ να τον καταβάλη, όταν ήθελε τον προφθάση. — Πράγματι, είναι απαραίτητα όλα αυτά. — Ακόμη πρέπει να έχη και ανδρείαν, διὰ να πολεμά με γενναιότητα. — Πώς όχι; — Αλλά ημπορεί ποτε να είναι γενναίος ένας ίππος, ή ένας σκύλος ή και οιονδήποτε άλλο ζώνον, εάν δεν είναι θυμοειδούς χαρακτήρος; ή δεν έχεις παρατηρήση ότι ο θυμός είναι ένα πράγμα ακαταδάμαστον, και το οποίον καθιστά την ψυχήν άφοβον και ανίκανον να υποχωρήση εμπρός εις οιονδήποτε κίνδυνον; — Μάλιστα, το έχω παρατηρήση. — Αυτά λοιπόν είναι προφανώς τα σωματικά προτερήματα που πρέπει να έχη ένας φρουρός της πόλεως. — Ναι. — Φανερόν επίσης ότι και η ψυχή του πρέπει να είναι ομοίως θυμοειδής. — Και αυτό. — Αλλά, Γλαύκων, με αυτόν τον κύριον χαρακτήρα που τους απεδώσαμεν, δεν θα είναι άγριοι και μεταξύ των και προς τους άλλους πολίτας; — Δύσκολον, μα την αλήθειαν, να το αρνηθή κανείς. — Και μολαταύτα πρέπει να είναι ήμεροι προς τους συμπολίτας των, και άγριοι μόνον απέναντι των εχθρών· ειδεμή, δεν θα είναι ανάγκη να περιμένουν άλλους να έλθουν να τους χαλάσουν, αλλά θα προλάβουν να το κάμουν οι ίδιοι αναμεταξύ των. — Αλήθεια. — Πώς να κάμωμεν λοιπόν; πού να εύρωμεν ένα χαρακτήρα που να είναι συγχρόνως και ήμερος και θυμοειδής, αφού αυτά είναι δύο πράγματα εναντία και ασυμβίβαστα; και όμως είναι αδύνατον να θεωρηθή καλός φρουρός εάν στερήται ή το ένα ή το άλλο από αυτά· και επειδή είναι των αδυνάτων αδύνατον, κατ' ανάγκην πρέπει να παραδεχθούμεν ότι είναι και αδύνατον να ευρεθή καλός φρουρός. — Εκεί καταντά.

Αφού εσταμάτησα ολίγο και εσκέφθηκα μέσα μου επάνω εις αυτό που είπαμεν πριν, — δικαίως, είπα, φίλε μου, εσκοντάψαμεν· διότι απεμακρύνθημεν από το

παράδειγμα που είχαμε λάβη. — Πώς αυτό; — Δεν ελάβαμεν υπ' όψιν μας, ότι υπάρχουν πραγματικώς τοιαύται φύσεις, που ημείς τας εφантаζόμεθα αδυνάτους, και που συνδυάζουν αυτὰς τας δύο αντιθέτους ιδιότητας. — Και πού υπάρχουν; — Ημπορεί κανείς να τας συναντήση και εις άλλα ζώα, αλλά προ πάντων εις εκείνο ακριβώς προς το οποίον ημείς παρεβάλαμεν τον φρουρόν της πόλεως· διότι γνωρίζεις βέβαια ότι ενός σκύλου από ράτσα αυτό είναι το φυσικόν του, να είναι ημερώτατος με εκείνους που γνωρίζει και έχει συνηθίση, το εναντίον δε με όσους δεν γνωρίζει. — Το ηξεύρω. — Είναι λοιπόν, καθώς βλέπεις, δυνατόν και δεν ζητούμεν τίποτε αφύσικον πράγμα να είναι τοιούτος και ο φρουρός. — Όχι πράγματι.

— Δεν σου φαίνεται όμως ότι λείπει ακόμη κάτι από τον φρουρόν μας, και ότι, εκτός του θυμοειδούς, πρέπει να είναι και εκ φύσεως φιλόσοφος; — Πώς δηλαδή; δεν σε εννοώ καλά. — Θα παρατηρήσης εις τους σκύλους και αυτό ακόμη το φυσικόν, το οποίον πραγματικώς αξίζει κανείς να θαυμάση. — Το ποίον; — Όταν βλέπη κανένα που δεν γνωρίζει, αμέσως αγριεύει, αν και δεν του έχει κάμη κανένα κακόν, ενώ απεναντίας όταν ιδή κανένα γνώριμον, είναι όλος χαρά και περιποίησης και χωρίς να του έχη κάμη ποτέ καλόν^ ή δεν εθαύμασες ποτέ αυτό το πράγμα; — Δεν έδωσα και μεγάλην προσοχήν αλλά πράγματι είναι όπως το λέγεις. — Και όμως είναι πολύ αξιοθαύμαστον αυτό το ιδίωμα του και μαρτυρεί φύσιν αληθώς φιλοσοφικήν. — Και πώς, παρακαλώ; — Καθ' όσον, δεν διακρίνει αλλέως ένα πρόσωπον αν είναι φίλος ή εχθρός, παρά από το ότι, τον ένα μεν τον γνωρίζει, τον δε άλλον όχι· πως λοιπόν να μην του αποδώσωμεν φιλομάθειαν, αφού ως όρον διακρίσεως του οικείου και του ξένου έχει την γνώσιν και την άγνοιαν; — Πραγματικώς δεν ημπορεί να είναι αλλέως. — Αλλ' όμως δεν είναι το ίδιον η φιλομάθεια και η φιλοσοφία; — Το ίδιον. — Λοιπόν μετά πεποιθήσεως ας είπωμεν και περί του ανθρώπου ότι, διά να είναι ήμερος προς τους οικείους και τους γνωρίμους, πρέπει να είναι εκ φύσεως φιλόσοφος και φιλομαθής. — Έστω. — Όστε φιλόσοφος και θυμοειδής και ταχύς και δυνατός πρέπει να είναι εκ φύσεως, διά να υπάρξη καθ' όλα τέλειος ο φρουρός της πόλεως; — Χωρίς καμμίαν αμφιβολίαν.

— Τοιούτος λοιπόν θα είναι ο χαρακτήρ των πολεμιστών μας· τώρα, κατά ποίον τρόπον θα τους αναθρέψωμεν και θα τους εκπαιδεύσωμεν: και άραγε θα συντείνη αυτή η εξέτασις διά να εύρωμεν εκείνο εις το οποίον αποβλέπουν όλαί μας αυταί αι έρευναι, πώς δηλαδή γεννάται η δικαιοσύνη και η αδικία εις τας πόλεις; διά να μην την παραιτήσωμεν, εάν πρόκειται να μας βοηθήση εις τούτο, ή αλλέως να την παρατρέξωμεν.

Και ο αδελφός του Γλαύκωνος, — Εγώ, είπε, φρονώ, ότι και πολύ μάλιστα θα μας βοηθήση εις αυτό που ζητούμεν. — Ας μην την παραιτήσωμεν λοιπόν, φίλε μου Αδείμαντε, και αν ακόμη αυτή η εξέτασις πρόκειται να μας φέρη πολύ

μακράν. — Βεβαίως. — Ας αρχίσωμεν λοιπόν με όλην την άνεσίν μας και υπό τύπον απλής συνδιαλέξεως να εκπαιδεύωμεν τους ανθρώπους μας. — Έτσι πρέπει να κάμωμεν.

— Ποία λοιπόν θα είναι αύτη η ανατροφή; εγώ νομίζω ότι θα είναι δύσκολον να εύρωμεν άλλην καλύτεραν από αυτήν που είναι καθιερωμένη από μακρού χρόνου, και η οποία συνίσταται εις την γυμναστικήν διά τα σώματα και εις την μουσικήν διά την ψυχήν. — Πραγματικώς. — Και δεν θα αρχίσωμεν την εκπαίδευσιν από την μουσικήν μάλλον, παρά από την γυμναστικήν; — Πώς όχι; — Και μουσικήν όταν λέγης, δεν θεωρείς μέρος αυτής και τους λόγους; — Μάλιστα. — Λόγων πάλιν δεν υπάρχουν δύο είδη, οι αληθείς και οι ψευδείς; — Ναι. — Και με τα δύο λοιπόν αυτά είδη θα εκπαιδεύσωμεν τους νέους, και μάλιστα με τους ψευδείς πρώτα; — Δεν σε εννοώ τι θέλεις να είπης. — Δεν γνωρίζεις ότι πρώτα πρώτα διηγούμεθα εις τα παιδιά μύθους, οι οποίοι εν συνόλω δεν είναι τίποτε άλλο παρά ψεύδος, αν και περιέχουν και μερικάς αληθείας; πρώτον λοιπόν αρχίζομεν τα παιδιά με μύθους, πριν να αρχίσωμεν την γυμναστικήν. — Είναι αλήθεια. — Δι' αυτό λοιπόν έλεγα, ότι πρωτύτερα πρέπει να αρχίσωμεν την μουσικήν από την γυμναστικήν. — Σωστά. — Αλλά γνωρίζεις βέβαια ότι η αρχή παντός έργου έχει μεγίστην σπουδαιότητα, όταν μάλιστα πρόκειται περί οιοδήποτε πράγματος νεαρού και τρυφερού· διότι τότε προ πάντων διαπλάσσεται και μορφώνεται ο τύπος, τον οποίον θα επεθύμει τις να εγχαράξη εις έκαστον. — Αναμφισβήτητος αλήθεια. — Θα επιτρέψωμεν λοιπόν έτσι εύκολα να ακούουν τα παιδιά ό,τι λάχη μύθους, που τους έκαμεν ο πρώτος τυχών, και να δέχωνται εις τας ψυχάς των εντυπώσεις ως επί το πολύ εναντίας προς τας ιδέας, τας οποίας νομίζομεν ότι πρέπει να έχουν, όταν γίνουν τέλειοι άνδρες; — Διόλου μάλιστα δεν θα το επιτρέψωμεν. — Πρέπει λοιπόν εν πρώτοις να επιστήσωμεν την προσοχήν μας εις τους μυθοποιούς, και να εγκρίνωμεν μεν ό,τι καλόν θα εύρωμεν εις αυτούς, να απορρίψωμεν δε όλα τα άλλα· τους δε εγκριθέντας μύθους θα υποχρεώσωμεν τας τροφούς και τας μητέρας να τους διηγούνται εις τα παιδιά και να διαπλάττουν με τους μύθους τας ψυχάς των με περισσοτέραν φροντίδα ή ίσην καταβάλλουν προς διάπλασιν των σωμάτων· εννοείται τους περισσοτέρους από τους μύθους που τους διηγούνται σήμερα θα τους αποσκορακίσωμεν. — Ποίους δηλαδή; — Από τους μεγαλυτέρους θα καταλάβωμεν και τους μικροτέρους· διότι κατ' ανάγκην όλοι πρέπει να είναι χυμένοι εις τον ίδιον τύπον επάνω και να έχουν την ιδίαν δύναμιν και οι μεγαλύτεροι και οι μικρότεροι. — Πολύ καλά, αλλά δεν εννοώ ούτε ποίοι είναι αυτοί οι μεγαλύτεροι που λέγεις.

— Εκείνοι τους οποίους μας διηγούνται ο Ησίοδος και ο Όμηρος και οι άλλοι ποιηταί· διότι αυτοί συνέθετον και εξακολουθούν να συνθέτουν προς τέρψιν των ανθρώπων μύθους ψευδείς. — Ποίους μύθους; και τι έχεις να τους κατηγορήσης μ' αυτά που λέγεις; — Εκείνο που αξίζει πρώτα πρώτα και παρά

κάθε άλλο να ακούσῃ ἕνας, που δεν γνωρίζει καν να λέγῃ εὐμορφα ψεύματα. — Τι θέλεις να ειπῆς; Ὅταν δεν απεικονίζῃ τις επιτυχῶς, και ὅπως πραγματικῶς εἶναι, τους θεούς και τους ἥρωας, καθῶς ἔξαφνα ἕνας ζωγράφος ο οποίος δεν αποδίδει την ομοιότητα του απεικονιζομένου προσώπου. — Δικαία βεβαίως θα ἦτο αὐτὴ ἡ κατηγορία, ἀλλὰ πῶς και κατὰ τι εφαρμόζεται εἰς τους ποιητάς; — Ἐν πρώτοις, δεν εἶναι ἀπὸ τα μεγαλύτερα και βαρύτερα ψεύματα που ἠμποροῦν να γίνουν ἐκεῖνα που διηγείται ο Ησίοδος, ὅτι ἔκαμε τάχα ο Ουρανός, και πῶς πάλιν τον ἐξεδίκηθη ο Κρόνος; τα ὅσα δε ἔκαμεν ο τελευταῖος οὗτος προς τον υἱόν του και ὅσα ἀκολουθῶς ἔπαθεν υπ' αὐτοῦ, και ἀληθινὰ ἀκόμη αν ἦσαν, νομίζω ὅτι δεν ἔπρεπε να λέγωνται τόσο εὐκόλα προς νέους ἐστερημένους κρίσεως· εἴν δε ἦτο ἀνάγκη ὁπωσδήποτε να γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν, να τα ακοῦουν ολίγιστοι μόνον ἐν κρυπῶ και ὑπὸ αὐστηροτάτην ἐχεμύθειαν, και κατόπιν θυσίας ὄχι πλέον χοίρου ἀλλὰ του πολυτιμοτάτου και σπανιωτάτου θύματος, διὰ να περιορίζεται εἰς ὅσον το δυνατόν ολίγιστους ο ἀριθμὸς των ακουόντων. — Πραγματικῶς, εἶπεν ο Αδείμαντος, τοιαῦτα διηγήσεις εἶναι επικίνδυνοι.

— Και δεν πρέπει να ακουσθῶν ποτέ εἰς την ἰδικὴν μας πόλιν, οὔτε θα ἐπιτραπῇ να λέγεται ἐπὶ παρουσία των νέων ὅτι, και τα μέγιστα κακουργήματα αν διαπράττη κανεῖς, και τον πατέρα του ἀκόμη αν υποβάλῃ εἰς τα σκληρότερα βασανιστήρια προς ἀντεκδίκησιν, δεν θα ἔκαμνε τίποτε το ἐκτακτον, ἀλλὰ πράγμα το ὁποῖον ἔκαμαν και οι πρώτοι και μέγιστοι των θεῶν. — Και ἐγώ, μα την ἀλήθειαν, φρονῶ ὅτι δεν θα εἶναι διόλου ἐποικοδομητικαί τοιαῦτα διηγήσεις διὰ τους νέους. — Και οὔτε ο ἐλάχιστος λόγος, ἐννοεῖται, δεν θα γίνῃ διὰ τους πολέμους και τας ἐπιβουλάς και τας μάχας των θεῶν προς ἀλλήλους — διότι δεν εἶναι και ἀληθὴ — αν τουλάχιστον θέλωμεν οι μέλλοντες υπερασπισταί της πόλεως μας να ἀποστρέφονται ως το ἀισχρότερον των πραγμάτων τας μεταξὺ των διαφορὰς και ἐχθρας. Κατὰ μείζονα λίγον, ἀπαγορεύεται να διηγούμεθα και να ἐξιστορούμεν εἰς τους νέους τας γιγαντομαχίας, και τας ἀλλας παντοειδεῖς ἐχθρας των θεῶν και των ἡρώων προς τους συγγενεῖς και τους οἰκείους αὐτῶν. Ἀλλ' αν ο σκοπὸς μας εἶναι να τους πείσωμεν, ὅτι οὐδέποτε υπῆρξε διχόνοια και ἐχθρα μεταξὺ των κατοίκων της αὐτῆς πόλεως, και οὔτε εἶναι ὅσιον να ὑπάρχη, πρέπει να ἀναγκάσωμεν και τους γέροντας και τας γραίας να διηγούνται μύθους εἰς τα παιδιὰ υπ' αὐτὸ το πνεῦμα, ἀναλόγους δε να συνθέτουν και οι ποιηταί. Τα δεσμίματα δε της Ἥρας ἀπὸ τον υἱόν της και τα ριψίματα του Ηφαίστου ἀπὸ τον πατέρα του, διότι ἠθέλησε να παρέμβῃ εἰς το ξυλοκόπημα της μητέρας του, και ὅλα τα μαλλώματα των θεῶν που διηγείται ο Ὅμηρος, θα εἶναι τελείως ἀπαράδεκτα εἰς την πόλιν μας, οὔτε αν ὑποκρύπτουν οὔτε αν δεν ὑποκρύπτουν ἀλληγορίας αὐτοῖ οι μύθοι· διότι το παιδί δεν εἶναι εἰς θέσιν να διακρίνῃ ποῖον εἶναι ἀλληγορία και ποῖον δεν εἶναι, ἀλλ' ὅ,τι ἐντυπωθῇ ἀπὸ αὐτὴν την ἡλικίαν εἰς το πνεῦμα του, δύσκολον εἶναι συνήθως να

εξαλειφθή χωρίς να αφήση ίχνη· ένεκα του οποίου ίσως πρέπει να θεωρηθή
μεγίστης σημασίας, οι πρώτοι λόγοι τους οποίους ακούει, το παιδί, να είναι
όσον ημπορεί καταλληλότεροι διά να το οδηγούν εις την αρετήν.

— Είναι λογικώτατα αυτά που λέγεις, είπεν ο Αδείμαντος· αλλ' αν κανείς μας ερωτούσε, οποίοι τίνες πρέπει να είναι αυτοί οι μύθοι, τι θα του απαντήσωμεν; — Δεν είμεθα ποιηταί, Αδείμαντε, επί του παρόντος εγώ και συ, αλλά οικισταί πόλεως· οι δε οικισταί χρειάζεται να γνωρίζουν μόνον τους τύπους, επάνω εις τους οποίους θα συνθέσουν τους μύθους των οι ποιηταί, και από τους οποίους δεν θα τους επιτρέπουν να απομακρύνωνται· δεν θα συνθέτουν όμως και οι ίδιοι τους μύθους. — Πολύ σωστά· αλλ' αυτό ακριβώς, ποίοι θα είναι οι τύποι των μύθων των σχετικών με τους θεούς; — Τοιούτοι επάνω-κάτω· πάντοτε πρέπει να παριστάνεται ο θεός, ακριβώς απaráλλακτα όπως είναι, είτε εις τα επικά ποιήματα είτε εις τας τραγωδίας. — Βέβαια πρέπει. — Αλλ' ο θεός δεν είναι πραγματικώς αγαθός και δεν πρέπει επομένως και να παριστάνεται τοιούτος; — Ποίος αμφιβάλλει; — Κάθε τι που είναι αγαθόν ημπορεί ποτε να είναι, βλαβερόν; — Δεν μου φαίνεται. — Και ένα πράγμα που δεν είναι βλαβερόν ημπορεί να προξενήση βλάβην; — Διόλου. — Επομένως κάμνει ποτέ κακόν; — Ούτε. — Ή, δύναται ποτε να γίνη αφορμή κακού; — Ποτέ. — Το δε αγαθόν είναι ωφέλιμον; — Ναι. — Επομένως δεν είναι η αφορμή ενός καλού που γίνεται; — Ναι. — Όστε λοιπόν το αγαθόν δεν είναι η αφορμή όλων όσα γίνονται, αλλά μόνον των καλών, όχι δε και των κακών. — Βεβαιότατα. — Ούτε επομένως ο θεός, αφού είναι αγαθός, ημπορεί να είναι η αφορμή όλων, όπως λέγουν κοινώς· αλλ' ολίγων μεν πραγμάτων είναι αίτιος εις τους ανθρώπους, πολλών δε αναίτιος· διότι είναι πολύ ολιγώτερα τα καλά που έχουν οι άνθρωποι από τα κακά· και τα μεν καλά εις κανένα άλλον δεν ημπορούμεν να τα αποδώσωμεν εκτός του θεού, των κακών όμως πρέπει να αναζητήσωμεν άλλας αφορμάς και όχι τον θεόν. — Μου φαίνεται ότι έχεις πληρέστατον δίκαιον.

— Δεν πρέπει λοιπόν να δώσωμεν πίστιν εις τον Όμηρον ούτε εις άλλον ποιητήν, όταν ανοήτως εκστομίζη αυτήν την βλασφημίαν περί των θεών, ότι τάχα υπάρχουν δύο πίθοι

σου Δία το κατώφλι

γεμάτοι ο ένας με καλές κι ο άλλος με κακές μοίρες·

και ότι εις όποιον ο Ζευς ανακατώση και δώση και από τους δύο,

πότε του έρχονται δεξιά και πότε ζερβά πάλι

εις όποιον όμως δώση μόνον από τον ένα, τον δεύτερον, χωρίς να αναναιώση και από τον πρώτον,

φάουσα πείνα λυσιακή παντού στη γης τον διώχτει·

ούτε ότι ο Ζευς είναι ο διανομεύς των καλών και των κακών εις τους ανθρώπους.

Εάν δε ειπή κανείς ότι καθ' υποκίνησιν του Διός και της Αθηνάς παρεβίασε τους όρκους ο Πάνδαρος και έγινε αφορμή να λυθή η ανακωχή, δεν θα το παραδεχθούμεν· ούτε επίσης την έριδα των θεών, η οποία διελύθη διά της παρεμβάσεως της Θέμιδος και του Διός· ούτε πάλιν θα επιτρέψωμεν εις τους νέους να ακούουν εκείνα που λέει ο Αισχύλος, ότι τάχα

ο θεός αφορμή βρίσκει
σαν θέλη σύρριζα να ξεπατώση σπίτι·

αλλ' εάν ένας ποιητής διεκτραγωδή με τους ιάμβους του τα πάθη της Νιόβης ή των Πελοπιδών, ή τα Τρωικά, ή άλλα παρόμοια, δεν θα τον αφήνωμεν να λέγη ότι είναι έργα του θεού αυτά, ή τουλάχιστον πρέπει θα ανευρεθή ο λόγος που ζητούμεν ημείς τώρα και να λέγωμεν, ότι δίκαια και αγαθά είναι του θεού τα έργα, και ότι τα παθήματα είναι προς ωφέλειαν των τιμωρουμένων· ας λέγουν, εάν θέλουν, ότι είναι άθλιοι οι κακοί επειδή εχρειάσθησαν τιμωρίαν, τιμωρηθέντες όμως ωφελήθησαν υπό του θεού· ότι όμως είναι δυστυχείς οι τιμωρούμενοι και της δυστυχίας των είναι παραίτιος ο θεός, δεν πρέπει να επιτρέψωμεν εις τον ποιητήν να το επαναλάβη και εν γένει να λέγουν εμπρός μας ότι ο θεός, όστις είναι αγαθός, ημπορεί να κάμη κακόν εις κανένα, αυτό πρέπει με όλας τας δυνάμεις μας να το αντικρούσωμεν, εάν πρόκειται να έχωμεν πόλιν καλώς διωργανωμένην και δεν θα δώσωμεν ποτέ την άδειαν, ούτε εις τους πρεσβυτέρους ούτε εις τους νεωτέρους, ούτε να λέγουν ούτε να ακούουν τοιούτους λόγους είτε με στίχους είτε και χωρίς στίχους, διότι και ανόσιοι είναι περί του θεού λεγόμενοι, εάν λέγωνται, και δι' ημάς επιβλαβείς, αλλά και μεταξύ των ασύμφωνοι· — Μου αρέσει αυτός ο νόμος και τον συνυπογράφω και εγώ. — Ο πρώτος μας λοιπόν νόμος και ο τύπος, σύμφωνα με τον οποίον θα ρυθμίζουν ό,τι λέγουν ή ό,τι γράφουν περί του θεού, θα είναι ο εξής: ο θεός δεν είναι ο αίτιος όλων των πραγμάτων, αλλά μόνον των καλών. — Και είναι πράγματι αναγκαιότατος.

— Τώρα τι λέγεις περί αυτού του δευτέρου; πιστεύεις τάχα ότι ο θεός είναι κανένας μάγος, ώστε, όπως του καταβαίνη εις την φαντασίαν, να παρουσιάζεται υπό πολλάς και διαφόρους μορφάς, και άλλοτε μεν να γίνεται και να μεταβάλλη το είδος του εις πολλά σχήματα, άλλοτε δε να απατά τας αισθήσεις μας και να μας φαίνεται τοιούτος, ή ότι απεναντίας είναι απλούς και από όλα τα όντα ολιγώτερον υπόκειται εις οιανδήποτε αλλοίωσιν της μορφής του; — Δεν ημπορώ να σου απαντήσω έτσι εκ του προχείρου τώρα. — Τουλάχιστον αυτό; όταν ένα πράγμα υφίσταται μεταβολήν της φυσικής του μορφής, δεν θα προέρχεται κατ' ανάγκην η μεταβολή αύτη ή από αυτό το ίδιο ή από ένα άλλο; — Κατ' ανάγκην. — Τα πράγματα όμως που έχουν την αρίστην κατασκευήν δεν αλλοιούνται και μετατρέπονται ολιγώτερον από τας εξωτερικάς αιτίας; παραδείγματος χάριν, τα σώματα τα υγιέστατα και ισχυρότατα δεν αλλοιούνται

ολιγώτερον από τας τροφάς και τα πιοτά και τους κόπους, όπως επίσης και τα φυτά από τους ανέμους και τους καύσωνας και τας λοιπάς ατμοσφαιρικές επηρείας; — Πώς όχι; — Και η ψυχή επίσης δεν ταράσσεται και αλλοιούται τόσο ολιγώτερον από τας εξωτερικάς επιδράσεις, όσον γενναιοτέρα και φρονιμωτέρα είναι; — Ναι. — Αλλ' ακόμη και αυτά τα έργα της ανθρωπίνης χειρός, σκεύη και οικοδομήματα, κατά τον αυτόν λόγον, όσα μεν είναι καλώς κατασκευασμένα και από καλά υλικά, ελάχιστα αλλοιούνται υπό του χρόνου και των λοιπών περιστάσεων. — Έτσι είναι. — Όστε και γενικώς, κάθε πράγμα που είναι τέλειον, είτε εκ φύσεως, είτε από τέχνην, είτε και από τα δύο μαζί, υπόκειται εις ελαχίστην μεταβολήν από εξωτερικάς αιτίας. — Φαίνεται. — Ο θεός όμως, και ό,τι ανάγεται εις την φύσιν του θεού, είναι κατά πάντα τέλειος. — Πώς όχι; — Όστε λοιπόν, υπ' αυτήν την έποψιν, δεν θα ήτο διόλου δυνατόν να λαμβάνη ο θεός πολλάς μορφάς. — Διόλου πραγματικώς.

— Αλλά μήπως τάχα θα ήτο δυνατόν να μεταβάλλη και μεταμορφώνη ο ίδιος τον εαυτόν του; — Φανερόν ότι μόνον κατ' αυτόν τον τρόπον θα ημπορούσε να γίνη, αν εγίνετο. — Και θα εγίνετο αυτή η μεταβολή εις το καλύτερον, ή εις το χειρότερον; — Κατ' ανάγκην εις το χειρότερον· διότι δεν δυνάμεθα να είπωμεν ότι λείπει από τον θεόν καμμία δυνατή ωραιότης και τελειότης. — Είναι ορθότατον αυτό που λέγεις· και τούτου τεθέντος, φαντάζεσαι ποτε, Αδείμαντε, ότι είναι δυνατόν ή θεός ή άνθρωπος να κάμη εκουσίως τον εαυτόν του χειρότερον οπωσδήποτε απ' ό,τι είναι; — Αδύνατον. — Αδύνατον λοιπόν είναι και να θέλη ο θεός να μεταβάλλη τον εαυτόν του· αλλ' έκαστος εξ αυτών, κάτοχος πάσης της δυνατής ωραιότητος και τελειότητος, διατηρεί πάντοτε και αμεταβλήτως την ιδίαν αυτού μορφήν. — Μου φαίνεται ότι δεν ημπορεί να είναι διαφορετικά.

— Κανείς λοιπόν ποιητής ας μη τολμήση να μας λέγει ότι

ξένη οι Θεοί παίρνουν μορφή, σαν τάχα εξωμερίτες
κι αλλοίωτικοι, λογής κοπής, γυρνούν τις πολιτείες·

μήτε να ψευδολογή διά τας μεταμορφώσεις του Πρωτέως και της Θέτιδος, μήτε να παρουσιάζη εις τας τραγωδίας και εις άλλα ποιήματα την Έραν υπό μορφήν ιερείας να μαζεύη ελέη και συνδρομάς διά τα ευτυχισμένα τέκνα του Αργείου ποταμού $I \nu \acute{\alpha} \chi \omicron \upsilon$, μήτε εν γένει να μας αραδιάζουν πολλά τοιαύτα ψευδολογήματα. Ας προσέξουν ακόμη και αι μητέρες να μη γίνωνται θύματα της ευπιστίας των και να εκφοβίζουν με τέτοια παραμύθια, τα παιδιά των, ότι τάχα πολλοί θεοί τριγυρνούν την νύκτα με διαφόρους ξένας μορφάς, διότι αυτά και βλασφημίαν κατά των θεών αποτελούν, κάμνουν δε και τα παιδιά συγχρόνως δειλότερα. — Ας απαγορεύσουν λοιπόν.

— Αλλά δεν ημπορεί τάχα, αυτοί μεν οι θεοί να είναι πράγματι ανεπίδεκτοι μεταβολής και αλλοιώσεως, αλλά να εξαπατούν ημάς και να μαγεύουν τας αισθήσεις μας, ώστε να φανταζώμεθα ότι παρουσιάζονται εμπρός μας υπό πολλάς και διαφόρους μορφάς; — Ίσως και αυτό. — Αλλά πώς; θα ήθελέ ποτε ένας θεός να εξαπατήσει ή με λόγον ή με έργον και να παρουσιάζη φαντάσματα αντί του εαυτού του; — Δεν γνωρίζω. — Δεν γνωρίζεις ότι το αληθινόν ψεύμα — εάν επιτρέπεται το οξύμωρον — το αποστρέφονται όλοι και θεοί και άνθρωποι; — Τι εννοείς με τούτο; — Εννοώ ότι κανείς δεν επιτρέπει εκουσίως να εισέρχεται το ψεύδος εις την ευγενεστέραν μερίδα του εαυτού του και αναφορικώς μάλιστα με τα σπουδαιότερα των πραγμάτων, αλλά παρά κάθε άλλο φοβείται να το έχη εκεί. — Ούτε τώρα ενόησα περισσοτέρων. — Διότι φαντάζεσαι ίσως ότι πρόκειται διά τίποτε μυστήρια της αποκαλύψεως· ενώ εγώ λέγω απλώς ότι, να εισχωρήση εις την ψυχήν το ψεύδος όσον αφορά την ουσίαν των όντων και να διατελή επομένως αυτή εν απάτη και αγνοία, είναι πράγμα που κανείς ποτε δεν θα εδέχετο· και ότι τίποτε δεν μισούν όλοι περισσότερο, παρά να έχουν ενθρονισμένον ένα τοιούτον ψεύδος μέσα εις τοιούτον μέρος. — Πολύ σωστά. — Τούτο λοιπόν ορθότατα, όπως έλεγα και πριν, θα εκαλείτο αληθινόν ψεύμα, η εν τη ψυχή άγνοια ενός πράγματος ηπατημένου· διότι, αυτό το οποίον λέγομεν συνήθως ψεύμα, είναι η διά λόγων εξωτερίκευσις του εν τη ψυχή αισθήματος, και όχι καθαρόν ψεύμα, αλλά ούτως ειπείν είδωλον, το οποίον γεννάται κατόπιν· ή δεν είναι έτσι; — Είναι μάλιστα.

— Το αληθινόν λοιπόν και πραγματικόν ψεύμα το αποστρέφονται όχι μόνον οι θεοί αλλά και οι άνθρωποι. — Το πιστεύω. — Τώρα, το διά των λόγων ψεύδος πότε και εις ποίον είναι χρήσιμον, ώστε να μην είναι και αυτό άξιον μίσους και αποστροφής; μήπως τάχα προς τους εχθρούς ή και προς τους φίλους, όσοι από μανίαν ή παραφροσύνην είναι έτοιμοι να κάμουν κανένα κακόν, ημπορεί να είναι χρήσιμον ως φάρμακον προληπτικόν; ή και εις τα μυθολογήματα, διά τα οποία ωμιλούσαμεν πριν, επειδή δεν γνωρίζομεν πώς έχει ακριβώς η αλήθεια προκειμένου περί πραγμάτων τόσον παλαιών, μήπως ημπορούμεν να το χρησιμοποιήσωμεν το ψεύδος, δίδοντες εις αυτό όλην την επίφασιν της αληθείας; — Έτσι πράγματι θα είναι. — Αλλά διά ποίον από αυτούς τους λόγους θα ήτο χρήσιμον το ψεύδος εις τον θεόν; μήπως τάχα από άγνοιαν των παλαιών πραγμάτων θα κατέφευγεν και αυτός εις το ψεύδος, εις το οποίον θα έδιδε την επίφασιν της αληθείας; — Γελοίον θα ήτο να το φαντασθώμεν. — Δεν είναι λοιπόν ο θεός ποιητής ψευδολόγος. — Δεν μου φαίνεται. — Ή μήπως τάχα μανία ή παραφροσύνη φίλων θα τον ηνάγκαζε να καταφύγη εις το ψεύδος; Αλλά κανείς παράφρων ή μανιακός δεν ημπορεί να είναι φίλος του θεού. — Δεν υπάρχει λοιπόν κανείς λόγος διά να ψευσθή ποτε ο θεός. — Δεν υπάρχει. — Όστε είναι ο θεός όλως διόλου απλούς και αληθινός και εις τα έργα και εις τους λόγους και ούτε ο ίδιος μεταβάλλεται ούτε τους άλλους εξαπατά είτε με λόγια

είτε με σημεία που τάχα τους στέλλει είτε εις τον ύπνον είτε εις τον ξύπνον. — Και εγώ είμαι σύμφωνος όπως τα λέγεις. — Όστε επιδοκιμάζεις και αυτόν τον δεύτερον τύπον, σύμφωνα με τον οποίον οφείλομεν και να ομιλούμεν και να γράφωμεν περί των θεών, ότι δηλαδή ούτε αυτοί είναι μάγοι ώστε να μεταμορφώνωνται, ούτε και ημάς εξαπατούν με ψευδείς λόγους ή πράξεις; — Επιδοκιμάζω — Όστε, αν και πολλά άλλα έχομεν να επαινέσωμεν του Ομήρου, δεν θα επαινέσωμεν όμως και εκείνα που διηγείται περί του ονείρου, το οποίον έστειλεν ο Ζευς εις τον Αγαμέμνονα· ούτε του Αισχύλου, εκεί όπου λέγει η Θέτις πως ο Απόλλων της έψαλλεν εις τους γάμους της:

μάννα παιδιών ευτυχισμένη
που αρρώστεια δε θα δουν και χρόνια πολλά θάχουν·
η αγάπη των θεών θα μου χαρίζη πάντα
μοίρα, μούπε, χρυσή — κ' έκρουξε τον παιάνα
και γιόμισε χαρά κ' ελπίδες τη ψυχή μου·
γιατί δεν πίστευα ποτέ πως θάβγη ψέμα
από το στόμα του θεού της μαντωσύνης·
μα αυτός ο ίδιος πώσαλε, αυτός ο ίδιος
που ήτανε στο τραπέζι, αυτός που τάπε ο ίδιος,
αυτός είναι που σκότωσε το γυιό μου. . .

Όταν κανείς μας λέγη τοιαύτα περί των θεών, θα του γυρίσωμεν την πλάτην και δεν θα του δώσωμεν τα ψαλτικά του· ούτε εις τους διδασκάλους θα επιτρέψωμεν να τα μεταχειρίζωνται διά την ανατροφήν των νέων, εάν θέλωμεν μίαν ημέραν να έχωμεν πολεμιστάς θεοσεβείς και ομοίους με τους θεούς — όσον τουλάχιστον είναι δυνατόν διά τον άνθρωπον. — Επιδοκιμάζω καθ' όλα και εγώ τους τύπους αυτούς, και τους λαμβάνω ως νόμους.

* *
*

Η Σειρά των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων, των Εκδόσεων Φέξη, υπήρξε ένας σταθμός στα ελληνικά χρονικά. Για πρώτη φορά προσφερόταν συστηματικά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, η αρχαία ελληνική σκέψη (ιστορία, φιλοσοφία, ποίηση, δράμα, δικανικός και πολιτικός λόγος) σε δημιουργικές μεταφορές της, από τους άριστους μεταφραστές του τόπου, στην πιο σύγχρονη μορφή που πήρε εξελισσόμενο το γλωσσικό της όργανο. Ο Όμηρος, οι Τραγικοί κι ο Αριστοφάνης, ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Αριστοτέλης, ο Θεόκριτος, ο Θεόφραστος, ο Επίκτητος, ο Πλούταρχος, ο Λουκιανός κλπ. προσφέρονται και σήμερα, στις κλασικές πιο μεταφράσεις των Πολυλά, Ραγκαβή, Μωραϊτίδη, Κονδυλάκη, Ποριώτη, Γρυπάρη, Τανάγρα, Πολέμη, Καμπάνη, Καζαντζάκη, Βάρναλη, Αυγέρη

Βουτιερίδη, Ζερβού, Φιλαδελφέως, Τσοκόπουλου, Σίγουρου, Κ. Χρηστομάνου κλπ, σε μια σύγχρονη σειρά εκδόσεων βιβλίου τσέπης, πράγμα που επίσης γίνεται για πρώτη φορά, συστηματικά, στην Ελλάδα,

Πολιτεία. Το πρωτοτυπώτερο και πλαστικώτερο των πλατωνικών έργων, αποτελούμενο εκ 10 βιβλίων. Το πρώτον βιβλίο πραγματευόμενο περί δικαιοσύνης είναι αφετηρία διατυπώσεως έπειτα ιδανικού πολιτεύματος. Η οριζομένη ισότης δικαιωμάτων των πολιτών, η διακανόνισις ίσης εργασίας, η κατανομή των πολιτών εις τρεις τάξεις, η εξίσωσις ανδρών και γυναικών, η κοινογαμία και κοινοκτημοσύνη, ο αποκλεισμός των ποιητών, ο περιορισμός της αυξήσεως του πληθυσμού, αι πρωτόρρυθμοι γενικαί περί του κοινωνικού και του αστικού δικαίου αρχαί συνδιαζόμεναι εις οργανικόν σύστημα εις την «Πολιτείαν» του Πλάτωνος, υπήρξαν αφετηρία πλείστων φιλοσοφικών, κοινωνιολογικών και πολιτικών θεωριών. Όστε και από της απόψεως ταύτης είναι εκ των σημαντικωτέρων δημιουργημάτων της ανθρωπίνης σκέψεως.

Η μετάφρασις πιστή, σαφής και γλαφυρά υπό του κ. Ι. Ν. Γρυπάρη. Τόμος Α' 10 δρχ., Τόμος Β' 10 δρχ., Τόμος Γ' 10 δρχ., Τόμος Δ' 10 δρχ.

* *
*

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΛΑΔΙΑΣ ΚΑΙ ΣΙΔΑ Ο.Ε.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 22 ΤΗΛ. 614.686, 634.506

ΤΙΜΑΤΑΙ

ΔΡΧ. 10

1) Η εορτή, περί της οποίας κάμνει λόγον ευθύς εις την αρχήν του διαλόγου και χάριν της οποίας κατήλθον εις τον Πειραιά, ήτο προς τιμήν της Βενδίδος, θρακικής Θεότητος αναλόγου προς την Αρτέμιδα των Ελλήνων.↵

2) Εις το κείμενον έχει «**μύρτα και φηγούς**».↵

End of the Project Gutenberg EBook of Republic, Volume 1, by Plato

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK REPUBLIC, VOLUME 1 ***

***** This file should be named 39476-h.htm or 39476-h.zip *****
This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/3/9/4/7/39476/>

Produced by Sophia Canoni. Thanks to George Canonis for his major work in proofreading. Book provided by Iason Konstantinides.

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who

agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic

works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's

goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.